

ΣΜΥΡΝΑΙΟΙΣ ΙΓΝΑΤΙΟΣ

Ἰγνάτιος, ὁ καὶ Θεοφόρος, ἐκκλησίᾳ Θεοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἡγα-
πημένου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡλεημένη ἐν παντὶ χάρισματι,
πεπληρωμένη ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ, ἀνυστερήτῳ οὐσῇ
παντὸς χαρίσματος, θεοπρεπεστάτῃ καὶ ἀγιοφόρῳ, τῇ οὐσῇ
ἐν Σμύρνῃ τῆς Ἀσίας, ἐν ἀμώμῳ πνεύματι καὶ λόγῳ
3 Θεοῦ πλείστα χαίρειν.

I. Δοξάζω Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Θεὸν τὸν οὕτως ὑμᾶς σοφί-
σαντα· ἐνόησα γὰρ ὑμᾶς κατηρητισμένους ἐν ἀνυτήτῳ πίστει, ὡσπερ
καθηλωμένους ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ σαρκί
10 τε καὶ πνεύματι καὶ ἡδρασμένους ἐν ἀγάπῃ ἐν τῷ αἵματι Χριστοῦ,
πεπληροφορημένους εἰς τὸν κύριον ἡμῶν, ἀληθῶς ὄντα ἐκ γένους
Δαυὶδ κατὰ σάρκα, υἱὸν Θεοῦ κατὰ θέλημα καὶ δύναμιν Θεοῦ,
γεγεννημένον ἀληθῶς ἐκ παρθένου, βεβαπτισμένον ὑπὸ Ἰωάννου,
ἵνα πληρωθῇ πᾶσα δικαιοσύνη ὑπ' αὐτοῦ. 2. ἀληθῶς
15 ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ Ἡρώδου τετραρχῶν καθηλωμένον ὑπὲρ
ἡμῶν ἐν σαρκί, ἀφ' οὗ καρποῦ ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ Θεομακαρίστου αὐ-
τοῦ πάθους, ἵνα ἄρῃ σύσσημον εἰς τοὺς αἰῶνας διὰ τῆς ἀναστά-
σεως εἰς τοὺς ἀγίους καὶ πιστοὺς αὐτοῦ, εἴτε ἐν Ἰουδαίῳ εἴτε ἐν
ἔθνεσιν, ἐν ἐνὶ σώματι τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ.

20 II. Ταῦτα γὰρ πάντα ἔπαθεν δι' ἡμᾶς, ἵνα σωθῶμεν· καὶ ἀλη-
θῶς ἔπαθεν, ὡς καὶ ἀληθῶς ἀνέστησεν ἑαυτὸν, οὐχ ὡσπερ ἄπιστοί
τινες λέγουσιν, τὸ δοκεῖν αὐτὸν πεπονηῖναι, αὐτοὶ τὸ δοκεῖν ὄντες·
καὶ καθὼς φρονοῦσιν καὶ συμβήσεται αὐτοῖς, οὖσιν ἀσωμάτους
καὶ δαιμονικοῖς.

25 III. Ἐγὼ γὰρ καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐν σαρκὶ αὐτὸν οἶδα
καὶ πιστεύω ὄντα. 2. καὶ ὅτε πρὸς τοὺς περὶ Πέτρον ἦλθεν,
ἔφη αὐτοῖς· Λάβετε, ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι οὐκ
εἰμὶ δαιμόνιον ἀσώματον. καὶ εὐθὺς αὐτοῦ ἤψαντο καὶ ἐπί-
στευσαν, κραθέντες τῇ σαρκὶ αὐτοῦ καὶ τῷ πνεύματι. διὰ τοῦτο
1 και θανάτου κατεφρόνησαν, ἠδρέθησαν δὲ ὑπὲρ θάνατον. 3. μετὰ
δὲ τὴν ἀνάστασιν συνέφαγεν αὐτοῖς καὶ συνέπιεν ὡς σαρκικός, καὶ
περ πνευματικῶς ἠνωμένος τῷ πατρὶ.

ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΘΕΟΦΟΡΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΣΜΥΡΝΑΙΟΥΣ

Ἰγνάτιος, ὁ ἀποκαλούμενος καὶ Θεοφόρος, πρὸς τὴν Ἐκκλη-
σίᾳ τοῦ Θεοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἀγαπημένου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν
ἡλεημένη με κάθε χάρισμα, τὴν πλημμυρισμένη ἀπὸ πίστι κα
ἀγάπη, τὴν ἀνυστερήτη ἀπὸ κάθε χάρισμα, τὴ θεοπρεπεστάτη
καὶ ἀγιοφόρο, ποὺ εἶναι στὴ Σμύρνη τῆς Ἀσίας, στέλνω με ἱ-
μωμο πνεῦμα καὶ λόγο Θεοῦ πολλοὺς χαιρετισμοὺς.

Δοξάζω τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ τὸν Θεὸ ποὺ ἔτσι σᾶς ἔκαμα σο-
φοὺς. Διότι σᾶς κατάλαβα καταρτισμένους σὲ ἀμετάθετη πίστι,
σὺν νὰ εἴσθε καρφωμένοι στὸν σταυρὸ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ σαρκικά καὶ πνευματικά, καὶ ἐδραιωμένους στὴν ἀγάπη
ἡγουν στὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, πληροφορημένους στὸν Κύριό μας,
ὅτι εἶναι ἀληθινὰ ἐκ γένους Δαυὶδ κατὰ σάρκα, υἱὸς Θεοῦ
κατὰ θέλημα καὶ δύναμι Θεοῦ, γεννημένος ἀληθινὰ ἀπὸ παρθένου,
βαπτισμένος ἀπὸ τὸν Ἰωάννη γιὰ νὰ πληρωθῇ πᾶσα δικαιοσύνη
ὑπ' αὐτοῦ, ἀληθινὰ ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ τετραρχοῦ Ἡρώ-
δου κρεμασμένος γιὰ μᾶς σωματικά, ἀπὸ τὸ θεομακάριστο πάθος
τοῦ ὁποῦ ἐμεῖς καρπωθήκαμε, γιὰ νὰ ἄρῃ σύσσημον στοὺς αἰῶ-
νες μετὰ τὴν ἀνάστασι στοὺς ἀγίους καὶ πιστοὺς του, εἴτε ἀνάμεσα
10 Ἰουδαίους εἴτε ἀνάμεσα στὰ ἔθνη, στὸ ἓνα σῶμα τῆς Ἐκκλησίας του.

Ἔτσι αὐτὰ τὰ ἔπαθε, γιὰ μᾶς, γιὰ νὰ σωθοῦμε. Καὶ ἀληθινὰ
ἔπαθε, καὶ ἀληθινὰ ἠγέρθη, ὅχι ὅπως μερικοὶ ἄπιστοὶ λέγουν ὅτι
φαινομενικὰ εἶχε πάθει, ἐνῶ αὐτοὶ εἶναι ποὺ ἀπατῶνται μετὰ τὰ
φαινόμενα. Καὶ ὅπως φρονοῦν, ἔτσι καὶ θὰ τοὺς συμβῇ, διότι εἶναι
ἀσώματοι καὶ δαιμονικοί.

Κι ἐγὼ μετὰ τὴν ἀνάστασι τὸν εἶδα σωματικά καὶ τὸν πι-
στεύω ἔτσι. Καὶ ὅταν ἦλθε στὴ συντροφιά τοῦ Πέτρου, τοὺς εἶπε·
Λάβετε, ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι οὐκ εἰμὶ δαι-
μόνιον ἀσώματον. Καὶ ἀμέσως τὸν ἄγγιξαν καὶ πίστεψαν,
ἐρχόμενοι σ' ἐπαφή μετὰ τὴν σάρκα του καὶ τὸ πνεῦμα του. Γι'
αὐτὸ περιφρόνησαν καὶ τὸν θάνατο καὶ τὸν πῦρ. 3. καὶ
μετὰ τὴν ἀνάστασι ἔφαγε καὶ ἔπιε μαζί τους σὺν σαρκί, καὶ
πνευματικὰ ἐνωμένος μετὰ τὸν πατέρα.

Ἀποστολικοὶ Πατέρες

IV. Ταῦτα δὲ παραινῶ ὑμῖν, ἀγαπητοί, εἰδώς, ὅτι καὶ ὑμεῖς οὕτως ἔχετε. προφυλάσσω δὲ ὑμᾶς ἀπὸ τῶν θηρίων τῶν ἀνθρωπομόρφων, οὓς οὐ μόνον δεῖ ὑμᾶς μὴ παραδέχεσθαι, ἀλλ' εἰ δυνατόν μηδὲ συναντᾶν, μόνον δὲ προσεύχεσθαι ὑπὲρ αὐτῶν, ἕαν πως μετανοήσωσιν, ὅπερ δύσκολον. τούτου δὲ ἔχει ἐξουσίαν Ἰησοῦς Χριστός, τὸ ἀληθινὸν ἡμῶν ζῆν. 2. εἰ γὰρ τὸ δοκεῖν ταῦτα ἐπράχθη ὑπὸ τοῦ κυρίου ἡμῶν, κἀγὼ τὸ δοκεῖν δέδεμαι. τί δὲ καὶ ἐαυτὸν ἐκδοτὸν δέδωκα τῷ θανάτῳ, πρὸς πῦρ, πρὸς μάχαιραν, πρὸς θηρία; ἀλλ' ἐγγὺς μαχαίρας ἐγγὺς θεοῦ, μεταξὺ θηρίων μεταξὺ θεοῦ μόνον ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ. εἰς τὸ συμπαθεῖν αὐτῷ πάντα ἰπομένω, αὐτοῦ με ἐνδυναμοῦντος τοῦ τελείου ἀνθρώπου γενομένου.

V. Ὅν τινας ἀγνοοῦντες ἀρνοῦνται, μᾶλλον δὲ ἠρηθήσαν ὑπ' αὐτοῦ, ὄντες συνήγοροι τοῦ θανάτου μᾶλλον ἢ τῆς ἀληθείας· οὓς οὐκ ἔπεισαν αἱ προφητεῖαι οὐδὲ ὁ νόμος Μωυσέως, ἀλλ' οὐδὲ μέχρι νῦν τὸ εὐαγγέλιον οὐδὲ τὰ ἡμέτερα τῶν κατ' ἄνδρα παθήματα. 2. καὶ γὰρ περὶ ἡμῶν τὸ αὐτὸ φρονοῦσιν. τί γὰρ με ὠφελεῖ τις, εἰ ἐμὲ ἐπαινεῖ, τὸν δὲ κύριόν μου βλασφημεῖ, μὴ ὁμολογῶν αὐτὸν σαρκοφόρον; ὁ δὲ τοῦτο μὴ λέγων τελείως αὐτὸν ἀπήρηται, ὡν νεκροφόρος. 3. τὰ δὲ ὀνόματα αὐτῶν, ὄντα ἄπιστα, οὐκ ἔδοξέν μοι ἐγγράφαι. ἀλλὰ μηδὲ γένοιτό μοι αὐτῶν μνημονεύειν, μέχρις οὗ μετανοήσωσιν εἰς τὸ πάθος, ὃ ἐστὶν ἡμῶν ἀνάστασις.

VI. Μηδεὶς πλανᾶσθω καὶ τὰ ἐπουράνια καὶ ἡ δόξα τῶν ἀγγέλων καὶ οἱ ἄρχοντες ὄρατοί τε καὶ ἀόρατοι, ἕαν μὴ πιστεύσωσιν εἰς τὸ αἷμα Χριστοῦ, κἀκείνοις κρίσις ἐστίν. ὁ χωρῶν χωρεῖτω. τόπος μηδένα φσιούτω· τὸ γὰρ ὄλον ἐστὶν πίστις καὶ ἀγάπη, ὧν οὐδὲν προκέκριται. 2. καταμάθετε δὲ τοὺς ἑτεροδοξοῦντας εἰς τὴν χάριν Ἰησοῦ Χριστοῦ τὴν εἰς ἡμᾶς ἐλθοῦσαν, πῶς ἐναντίοι εἰσὶν τῇ γνώμῃ τοῦ θεοῦ. περὶ ἀγάπης οὐ μέλλει αὐτοῖς, οὐ περὶ χήρας, οὐ περὶ ὄρφανῶν, οὐ περὶ θλιβομένου, οὐ περὶ δεδεμένου ἢ λελυμένου, οὐ περὶ πεινῶντος ἢ διψῶντος.

VII. Εὐχαριστίας καὶ προσευχῆς ἀπέχονται, διὰ τὸ μὴ ὁμολογεῖν τὴν εὐχαριστίαν σάρκα εἶναι τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ

Καὶ μ' αὐτὰ σᾶς παραινῶ, ἀγαπητοί, ζέροντας ὅτι καὶ σεῖς ἔτσι πιστεύετε. Ἀλλὰ σᾶς προφυλάγω ἀπὸ τ' ἀνθρωπόμορφα θηρία, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ὄχι μόνο δὲν πρέπει νὰ τοὺς ἀγκαλιάζετε, ἀλλ' ἂν εἶναι δυνατόν οὔτε καὶ νὰ τοὺς συναντᾶτε, καὶ μόνο νὰ προσεύχεσθε γι' αὐτούς, μήπως μετανοήσουν, πρᾶγμα δύσκολο. Ἀλλὰ ἔχει γι' αὐτὸ δύναμις ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἡ ἀληθινή μας ζωὴ. Ἄν φαινομενικὰ συνέβησαν ἐκεῖνα στὸν Κύριό μας, καὶ ἐγὼ φαινομενικὰ εἶμαι δεμένος. Ἀλλὰ τότε γιατί παραδίνω ὀλόκληρο τὸν ἑαυτό μου στὸν θάνατο, στὴ φωτιά, στὸ μαχαίρι, στὰ θηρία; Ἀλλὰ κοντὰ στὸ μαχαίρι εἶμασθε κοντὰ στὸν Θεὸ καὶ ἀνάμεσα στὰ θηρία ἀνάμεσα στὸν Θεό. Καὶ αὐτὰ μόνο στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τὰ ὑπομένω ὅλα γιὰ νὰ συμπάθω μ' αὐτὸν καὶ αὐτὸς εἶναι ποὺ μὲ δυναμώνει ἔχοντας γίνει τέλειος ἄνθρωπος.

Τὸν ὅποιον μερικοὶ ἀγνοώντας τὸν ἀρνοῦνται ἢ μᾶλλον εἶναι ἀρνημένοι ἀπὸ τὸν ἴδιο, ἐπειδὴ εἶναι μὲ τὸ μέρος τοῦ θανάτου καὶ ὄχι τῆς ἀληθείας. Δὲν τοὺς ἔπεισαν οἱ προφητεῖες οὔτε ὁ νόμος τοῦ Μωυσέως οὔτε τὸ Εὐαγγέλιο ἕως τώρα οὔτε τὰ παθήματα τῶν δικῶν μας. Διότι καὶ γιὰ μᾶς τὰ ἴδια φρονοῦν. Καὶ τί μὲ ὠφελεῖ, ἂν κάποιος ἐμένα ἐπαινεῖ καὶ τὸν Κύριό μου βλασφημεῖ, μὴ ὁμολογῶντας ὅτι φόρεσε σάρκα; Καὶ ὅποιος λέγει κάτι τέτοιο, τὸν ἀπαρνεῖται τέλεια, φορῶντας ὁ ἴδιος θάνατο. Ὅσο γιὰ τὰ ὀνόματά τους, ὀνόματα ἀπίστων, ἔκρινα καλὸ νὰ μὴ τὰ ἀναφέρω. Μὴ γένοιτο νὰ τὰ μνημονεύω, ἕως ὅτου μετανοήσουν καὶ ἐπιστρέψουν στὸ πάθος, ποὺ εἶναι ἡ ἀνάστασίς μας.

Κανεὶς ἂς μὴ πλανᾶται. Καὶ τὰ ἐπουράνια καὶ ἡ δόξα τῶν ἀγγέλων καὶ οἱ ὄρατοὶ καὶ ἀόρατοὶ ἄρχοντες, ἂν δὲν πιστεύσωσιν στὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ γι' αὐτοὺς θὰ ὑπάρχη κρίσις. Ὁ χωρῶν χωρεῖτω. Ὁ τόπος ἂς μὴ κἀνὴ κανένα νὰ καυχᾶται. Τὸ πᾶν εἶναι ἡ πίστις καὶ ἡ ἀγάπη, τίποτε πολυτιμώτερο ἀπ' αὐτά. Προσέξτε πῶς ὅσοι κακοδοξοῦν σχετικὰ μὲ τὴν χάρι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ποὺ σὲ μᾶς δόθηκε, εἶναι ἀντίθετοι στὴ γνώμη τοῦ Θεοῦ. Γιὰ ἀγάπη δὲν γνιάζονται, οὔτε γιὰ χήρα οὔτε γιὰ ὄρφανὸ οὔτε γιὰ θλιβόμενον οὔτε γιὰ δέσμιον ἢ ἐλεύθερον οὔτε γιὰ πεινασμένους ἢ διψασμένους.

Ἀπὸ τὴν εὐχαριστία καὶ τὴν προσευχὴ ἀπέχουν, διότι δὲν ὁμολογοῦν ὅτι ἡ εὐχαριστία εἶναι ἡ σάρκα τοῦ σωτῆρος μας Ἰη-

Χριστοῦ τὴν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν παθοῦσαν, ἣν τῇ χρηστότητι ὁ πατὴρ ἤγειρεν. οἱ οὖν ἀντιλέγοντες τῇ δωρεᾷ τοῦ θεοῦ συζητούντες ἀποθνήσκουσιν. συνέφερον δὲ αὐτοῖς ἀγαπᾶν, ἵνα καὶ ἀναστῶσιν. 2. πρέπον οὖν ἐστὶν ἀπέχεσθαι τῶν τοιούτων καὶ μίτη κατ' ἴδιαν περὶ αὐτῶν λαλεῖν μήτε κοινῇ, προσέχειν δὲ τοῖς προφήταις, ἑξαιρέτως δὲ τῷ εὐαγγελίῳ, ἐν ᾧ τὸ πάθος ἡμῶν δεδήλωται καὶ ἡ ἀνάστασις τετελείωται. τοὺς δὲ μερισμοὺς φεύγετε ὡς ἀρχὴν κακῶν.

VIII. Πάντες τῷ ἐπισκόπῳ ἀκολουθεῖτε, ὡς Ἰησοῦς Χριστὸς τῷ πατρί, καὶ τῷ πρεσβυτερίῳ ὡς τοῖς ἀποστόλοις· τοὺς δὲ διακόνους ἐντρέψετε ὡς θεοῦ ἐντολήν. μηδεὶς χωρὶς ἐπισκόπου τι πρᾶσσέτω τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν ἐκκλησίαν. ἐκείνη βεβαία εὐχαριστία ἠγέσθω, ἣ ὑπὸ τὸν ἐπίσκοπον οὖσα ἢ ᾧ ἂν αὐτὸς ἐπιτρέψῃ. 2. ὅπου ἂν φανῇ ὁ ἐπίσκοπος, ἐκεῖ τὸ πλῆθος ἔστω, ὡσπερ ὅπου ἂν ᾗ Ἰησοῦς Χριστός, ἐκεῖ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία. οὐκ ἐξόν ἐστιν χωρὶς ἐπισκόπου οὔτε βαπτίζειν οὔτε ἀγάπην ποιεῖν· ἀλλ' ὃ ἂν ἐκεῖνος δοκιμάσῃ, τοῦτο καὶ τῷ θεῷ εὐάρεστον, ἵνα ἀσφαλὲς ᾗ καὶ βέβαιον πᾶν ὃ πρᾶσσεται.

IX. Εὐλογόν ἐστιν λοιπὸν ἀνανῆσαι ἡμᾶς, ὡς ἔτι καιρὸν ἔχομεν εἰς θεὸν μετανοεῖν. καλῶς ἔχει, θεὸν καὶ ἐπίσκοπον εἶδέναι. ὁ τιμῶν ἐπίσκοπον ὑπὸ θεοῦ τετίμηται· ὁ λάθρα ἐπίσκοπον τι πρᾶσσω τῷ διαβόλῳ λατρεύει. 2. πάντα οὖν ὑμῖν ἐν χάριτι περισσεύτω· ἄξιον γάρ ἐστε. κατὰ πάντα με ἀνεπαύσατε, καὶ ὑμᾶς Ἰησοῦς Χριστός. ἀπόντα με καὶ παρόντα ἠγαπήσατε. ἀμοιβὴ ὑμῖν ὁ θεός, δι' ὃν πάντα ὑπομένοντες αὐτοῦ τεύξεσθε.

X. Φίλωνα καὶ Ρέον Ἀγαθόπου, οἱ ἐπηκολούθησάν μοι εἰς λόγον θεοῦ, καλῶς ἐποιήσατε ὑποδεξάμενοι ὡς διακόνους Χριστοῦ θεοῦ· οἱ καὶ εὐχαριστοῦσιν τῷ κυρίῳ ὑπὲρ ὑμῶν, ὅτι αὐτοὺς ἀνεπαύσατε κατὰ πάντα τρόπον. οὐδὲν ὑμῖν οὐ μὴ ἀπολείπεται. 2. ἀντίφρονον ὑμῶν τὸ πνεῦμά μου καὶ τὰ δεσμά μου, ἃ οὐχ ὑπερηφανήσατε οὐδὲ ἐψηχύνθητε. οὐδὲ ὑμᾶς ἐπαισχυνθήσεται ἡ τελεία ἐλπίς, Ἰησοῦς Χριστός.

σοῦ Χριστοῦ, ἣ ὅποια ἔπαθε γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας καὶ ποῦ με τῇ χρηστότητά του ὁ πατὴρ τὴν ἤγειρε. Ὅσοι, λοιπόν, ἀντιλέγουν με συζητήσεις στὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ πεθαίνουν. Θὰ ἔπρεπε ν' ἀγαποῦν, γιὰ νὰ ἀναστηθοῦν. Πρέπει, λοιπόν, νὰ κάνουμε μακριὰ ἀπὸ τοὺς τέτοιους κι οὔτε κατ' ἴδιαν νὰ μιλάμε γι' αὐτοὺς οὔτε στὶς συνάξεις, ἀλλὰ νὰ δίνουμε προσοχὴ στοὺς προφῆτες καὶ ἑξαίρετικά στὸ Εὐαγγέλιο, μέσα στὸ ὅποιο μᾶς δηλώνεται τὸ πάθος καὶ ἡ ἀνάστασις με τελειότητα. Καὶ τὶς διαιρέσεις νὰ τὶς ἀποφεύγετε ὡς ἀρχὴ τῶν κακῶν.

Ὅλοι νὰ ἀκολουθῆτε τὸν ἐπίσκοπο, ὅπως ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς τὸν πατέρα, καὶ τὸ πρεσβυτέριο ὅπως τοὺς ἀποστόλους. Καὶ τοὺς διακόνους νὰ τοὺς σέβεσθε, διότι εἶναι ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ. Κανένας τίποτε ἄς μὴ κάνῃ χωρὶς τὸν ἐπίσκοπο ἀπὸ τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκείνη ἡ εὐχαριστία ἄς θεωρῆται βεβαία, ἣ ὅποια γίνεται με τὸν ἐπίσκοπο ἢ με ὅποιον αὐτὸς ὀρίσῃ. Ὅπου φανῇ ὁ ἐπίσκοπος ἐκεῖ ἄς εἶναι καὶ τὸ σύνολο, ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖ ποῦ εἶναι ὁ Χριστὸς ἐκεῖ εἶναι καὶ ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία. Δὲν ἐπιτρέπεται χωρὶς τὸν ἐπίσκοπο οὔτε βάπτισμα οὔτε ἀγάπη νὰ τελῆται. Ὅτι αὐτὸς ἐγκρίνει, αὐτὸ εἶναι καὶ τὸν Θεὸ εὐάρεστο κι ἔτσι θὰ εἶναι ἀσφαλὲς καὶ βέβαιο κάθε τι ποῦ κάνετε.

Εἶναι, λοιπόν, εὐλογο νὰ ἀνανήψουμε ὅσο ἔχουμε ἀκόμη καιρὸ γιὰ νὰ ἐπιστρέψουμε στὸν Θεό. Εἶναι καλὸ νὰ ἔχουμε γνώσι τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἐπισκόπου. Ὅποιος τιμᾷ τὸν ἐπίσκοπο, ἔχει τιμηθῆ ἀπὸ τὸν Θεό. Ὅποιος κάνει λαθραῖα ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπο κατὰ λατρεύει τὸν διάβολο. Ἄς περισσεύῃ, λοιπόν, σὲ κάθε τι ἣ χάρις σὲ σᾶς· διότι εἴσθε ἄξιοι. Σὲ ὅλα με ἀναπαύσατε καὶ σᾶς ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ἀπόντα καὶ παρόντα με ἀγαπήσατε. Ἀμοιβὴ σὲ σᾶς ὁ Θεός, τὸν ὅποιον θὰ ἀπολαύσετε ὑπομένοντας τὰ πάντα γιὰ χάρι του.

Τὸν Φίλωνα καὶ τὸν Ρέον Ἀγαθόποδα, ποῦ μ' ἀκολούθησαν σὲ λόγο Θεοῦ, καλὰ κάνατε καὶ τοὺς ὑποδεχθήκατε ὡς διακόνους Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ. Οἱ ὅποιοι καὶ εὐχαριστοῦν τὸν Κύριο γιὰ σᾶς, διότι τοὺς ἀναπαύσατε με κάθε τρόπο. Τίποτε ἀπὸ σᾶς δὲν θὰ χαθῆ. Μαζί σας εἶναι τὸ πνεῦμα μου καὶ τὰ δεσμά μου, ποῦ οὔτε σᾶς ἔκαναν νὰ καυχῆσθῃτε οὔτε σᾶς ἔκαναν νὰ ντροπιασθῆτε. Οὔτε καὶ ἀπὸ σᾶς θὰ ντροπιασθῆ ἡ τελεία ἐλπίδα, ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

XI. Ἡ προσευχή ὑμῶν ἀπῆλθεν ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας, ὅθεν δεδεμένος θεοπρεπεστάτοις δεσμοῖς πάντας ἀσπάζομαι, οὐκ ὦν ἄξιος ἐκεῖθεν εἶναι, ἕσχατος αὐτῶν ὦν κατὰ θέλημα δὲ κατηξιώθην, οὐκ ἐκ συνειδήτος, ἀλλ' ἐκ χάριτος θεοῦ, ἣν εὐχομαι τελείαν μοι δοθῆναι, ἵνα ἐν τῇ προσευχῇ ὑμῶν θεοῦ ἐπιτύχω. 2. Ἴνα οὖν τέλειον ὑμῶν γένηται τὸ ἔργον καὶ ἐπὶ γῆς καὶ ἐν οὐρανῷ, πρέπει εἰς τιμὴν θεοῦ χειροτονῆσαι τὴν ἐκκλησίαν ὑμῶν θεοπρεσβευτήν, εἰς τὸ γενόμενον ἕως Συρίας συγχαρῆναι αὐτοῖς, ὅτι εἰρηνεύουσιν καὶ ἀπέλαβον τὸ ἴδιον μέγεθος καὶ ἀποκατεστάθη αὐτοῖς τὸ ἴδιον σωματεῖον. 3. ἐφάνη μοι οὖν θεοῦ ἄξιον πρᾶγμα, πέμψαι τινὰ τῶν ὑμετέρων μετ' ἐπιστολῆς, ἵνα συνδοξάσῃ τὴν κατὰ θεὸν αὐτοῖς γενομένην εὐδίαν, καὶ ὅτι λιμμένος ἦδη ἔτυχον ἐν τῇ προσευχῇ ὑμῶν. τέλειοι ὄντες τέλεια καὶ φρονεῖτε. θέλουσιν γὰρ ὑμῖν εὐπράσσειν θεὸς ἕτοιμος εἰς τὸ παρα-
15 σχεῖν.

XII. Ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ ἀγάπη τῶν ἀδελφῶν τῶν ἐν Τρωάδι, ὅθεν καὶ γράφω ὑμῖν διὰ Βούρρου, ὃν ἀπεστείλατε μετ' ἐμοῦ ἅμα Ἐφρεσίους, τοῖς ἀδελφοῖς ὑμῶν, ὃς κατὰ πάντα με ἀνέπαυσεν. καὶ ὄφελον πάντες αὐτὸν ἐμιμοῦντο, ὄντα ἐξεμπλᾶριον θεοῦ δια-
20 κονίας. ἀμείψεται αὐτὸν ἡ χάρις κατὰ πάντα. 2. ἀσπάζομαι τὸν ἀξιόθεον ἐπίσκοπον καὶ θεοπρεπὲς πρεσβυτέριον καὶ τοὺς συνδούλους μου διακόνους καὶ τοὺς κατ' ἄνδρα καὶ κοινῇ πάντας ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆ σαρκὶ αὐτοῦ καὶ τῷ αἵματι, πάθει τε καὶ ἀναστάσει σαρκικῇ τε καὶ πνευματικῇ, ἐν ἐνότητι θεοῦ καὶ
25 ὑμῶν. χάρις ὑμῖν, ἔλεος, εἰρήνη, ὑπομονὴ διὰ παντός.

XIII. Ἀσπάζομαι τοὺς οἴκους τῶν ἀδελφῶν μου σὺν γυναίξιν καὶ τέκνοις καὶ τὰς παρθένους τὰς λεγομένας χήρας. ἔρρωσθέ μοι ἐν δυνάμει πατρὸς. ἀσπάζεται ὑμᾶς Φίλων σὺν ἐμοὶ ὦν. 2. ἀσπάζομαι τὸν οἶκον Ταουίας, ἣν εὐχομαι ἐδραῖσθαι πίστει καὶ ἀγάπῃ
30 σαρκικῇ τε καὶ πνευματικῇ. ἀσπάζομαι Ἀλκην, τὸ ποθητὸν μοι ὄνομα, καὶ Δάφνον τὸν ἀσύγκριτον καὶ Εὔτεκνον καὶ πάντας κατ' ὄνομα. ἔρρωσθε ἐν χάριτι θεοῦ.

Ἡ προσευχή σας φτερούγισε ἕως τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀντιοχείας ποὺ εἶναι στὴ Συρία, ἀπ' ὅπου δεδεμένος μὲ θεοπρεπέστατα δεσμὰ ὅλους σᾶς ἀσπάζομαι, μὴ ὄντας ἄξιος νὰ λέγομαι μέλος τῆς, διότι εἶμαι ὁ ἕσχατος. Ἀπὸ θέλημα καταξιώθην, ὅχι τῆς δικῆς μου συνειδήσεως, ἀλλὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποία εὐχομαι τελειῶς νὰ λάβω, ὥστε μὲ τίς προσευχῆς σας ν' ἀπολαύσω τὸν Θεό. Γιὰ νὰ εἶναι, λοιπόν, τέλειο τὸ ἔργο σας καὶ στὴ γῆ καὶ στὸν οὐρανὸ, πρέπει τιμῶντας τὸν Θεὸ νὰ χειροτονήσῃ ἡ Ἐκκλησία σας πρεσβευτὴ τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ ἔλθῃ στὴ Συρία νὰ τοὺς συγχαρῆ, διότι εἰρηνεύουν καὶ πῆραν τὸ ἀνάστημα ποὺ τοὺς ἔπρεπε καὶ ἀποκαταστάθηκε ἡ σωστὴ τους ἀκεραιότης. Μοῦ φάνηκε ἄξιο γιὰ τὸν Θεὸ πρᾶγμα, νὰ στείλετε κάποιον δικό σας μὲ γράμμα, γιὰ νὰ δοξάσῃ μαζί τους τὸν Θεὸ γιὰ τὴν καλοκαιριὰ ποὺ τοὺς ἤλθε καὶ γιὰ τὸ ὅτι βρῆκαν λιμάνι στὶς προσευχῆς σας. Ὄντας τέλειοι, τέλεια καὶ νὰ φρονῆτε. Διότι ὅταν θέλετε νὰ κάνετε καλὰ ἔργα, ὁ Θεὸς εἶναι ἕτοιμος νὰ σᾶς ἀξιῶνῃ γι' αὐτό.

Σᾶς ἀσπάζεται ἡ ἀγάπη τῶν ἀδελφῶν ποὺ κατοικοῦν στὴν Τρωάδα, ἀπ' ὅπου σᾶς γράφω μέσω τοῦ Βούρρου, ποὺ μοῦ τὸν στείλατε μαζί μὲ τοὺς Ἐφρεσίους τοὺς ἀδελφούς σας καὶ ποὺ σὲ ὅλα μὲ ἀνάπαυσε. Καὶ μακάρι ὅλοι νὰ τὸν ἐμιμοῦντο, διότι εἶναι ζωντανὸ δεῖγμα τῆς διακονίας τοῦ Θεοῦ. Ἄς τὸν ἀμείψῃ ἡ χάρις σὲ ὅλα. Ἀσπάζομαι τὸν ἄξιο τοῦ Θεοῦ ἐπίσκοπό σας καὶ τὸ θεοπρεπὲς πρεσβυτέριο καὶ τοὺς συνδούλους μου διακόνους κι ὅλους σας χωριστὰ καὶ μαζί στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆ σάρκα του καὶ τὸ αἷμα του, τὸ πάθος καὶ τὴν ἀνάστασί του, σωματικῇ καὶ πνευματικῇ, μέσα στὴν ἐνότητα τοῦ Θεοῦ καὶ τῆ δικῆ σας. Χάρις σὲ σᾶς, ἔλεος, εἰρήνη, ὑπομονὴ γιὰ πάντα.

Ἀσπάζομαι τὰ σπίτια τοῦ ἀδελφῶν μου σὺν γυναίξιν καὶ τέκνοις καὶ τίς παρθένας τίς λεγόμενες χήρες. Ἄς μοῦ εἰσθε καλὰ μέσα στὴ δύναμι τοῦ πατρὸς. Σᾶς ἀσπάζεται ὁ Φίλων ποὺ εἶναι μαζί μου. Ἀσπάζομαι τὸ σπίτι τῆς Ταουίας, στὴν ὁποία εὐχομαι νὰ εἶναι ἐδραιωμένη στὴν πίστι καὶ στὴν ἀγάπη, σωματικῇ καὶ πνευματικῇ. Ἀσπάζομαι τὴν Ἀλκην, τὸ ποθητὸ μου ὄνομα καὶ τὸν Δάφνο τὸν ἀσύγκριτο καὶ τὸν Εὔτεκνο καὶ ὅλους σας κατ' ὄνομα. Ἄς εἰσθε καλὰ μὲ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ.

ΠΡΟΣ ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΝ ΙΓΝΑΤΙΟΣ

Ἰγνάτιος, ὁ καὶ Θεοφόρος, Πολυκάρτῳ ἐπισκόπῳ ἐκκλησίας Σμυρναίων, μᾶλλον ἐπισκοπημένῳ ὑπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, πλείστα χαίρειν.

I. Ἀποδεχόμενός σου τὴν ἐν θεῷ γνώμην, ἠδρασμένην ὡς ἐπὶ πέτραν ἀκίνητον, ὑπεροξάζω, καταξιωθείς τοῦ προσώπου σου τοῦ ἀνώμου, οὐ δναίμην ἐν θεῷ. 2. παρακαλῶ σε ἐν χάριτι, ἢ ἐνδέδουσαι, προσθεῖναι τῷ δρόμῳ σου καὶ πάντας παρακαλεῖν, ἵνα σώζωνται. ἐκδίκει σου τὸν τόπον ἐν πάσῃ ἐπιμελείᾳ σαρκικῆ τε καὶ πνευματικῆ· τῆς ἐνώσεως φρόντιζε, ἧς οὐδὲν ἄμεινον. πάντας βάσταζε, ὡς καὶ σὲ ὁ κύριος· πάντων ἀνέχου ἐν ἀγάπῃ, ὡσπερ καὶ ποιεῖς. 3. προσευχαῖς σχόλαζε ἀδιαλείπτως· αἰτοῦ σύνεσιν πλείονα ἧς ἔχεις· γρηγόρει ἀκοίμητον πνεῦμα κεκτημένος. τοῖς κατ' ἄνδρα κατὰ ὁμοίθειαν θεοῦ λάλει· πάντων τὰς νόσους βάσταζε ὡς τέλειος ἀθλητής. ὅπου πλείων κόπος, πολὺ κέρδος.

15 II. Καλοὺς μαθητὰς ἐὰν φιλῆς, χάρις σοι οὐκ ἔστιν· μᾶλλον τοὺς λοιμοτέρους ἐν πραότητι ὑπότασσε. οὐ πᾶν τραῦμα τῆ αὐτῆ ἐμπλάστῳ θεραπεύεται. τοὺς παροξυσμοὺς ἐμβροχαῖς παῦε. 2. φρόνιμος γίνου ὡς ὄφις ἐν ἅπασιν καὶ ἀκέραιος εἰς αἶε ὡς ἡ περιστερά. διὰ τοῦτο σαρκικός εἶ καὶ πνευματικός, 20 ἵνα τὰ φαινόμενά σου εἰς πρόσωπον κολακεύης· τὰ δὲ ἀόρατα αἴτει ἵνα σοι φανερωθῆ, ὅπως μηδενὸς λείπη καὶ παντὸς χαρίσματος περισσεύης. 3. ὁ καιρὸς ἀπαιτεῖ σε, ὡς κυβερνῆται ἀνέμους καὶ ὡς χειμαζόμενος λιμένα, εἰς τὸ θεοῦ ἐπιτυχεῖν. νῆφε ὡς θεοῦ ἀθλητής· τὸ θέμα ἀφθαρσία καὶ ζωὴ αἰώνιος, περὶ ἧς καὶ σὺ πέ- 25 πεισαι. κατὰ πάντα σου ἀντίρροχον ἐγὼ καὶ τὰ δεσμά μου, ἃ ἠγάπησας.

III. Οἱ δοκοῦντες ἀξιώπιστοι εἶναι καὶ ἑτεροδιδασκαλοῦντες

ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΘΕΟΦΟΡΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΝ

Ἰγνάτιος, ὁ ἀποκαλούμενος καὶ Θεοφόρος, πρὸς τὸν Πολυκάρπο τὸν ἐπίσκοπο τῆς Ἐκκλησίας τῶν Σμυρναίων, πού πολὺ τὸν ἐπισκοπεῖ ὁ Θεὸς πατὴρ καὶ ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, τοὺς πολλοὺς μου χαιρετισμούς.

Μαθαίνοντας τὴν ἐν Θεῷ γνώμην σου, ὅτι εἶναι ἐδρασιωμένη σὰν πάνω σὲ πέτρα ἀκίνητη, τὸν δοξάζω ἄπειρα, διότι καταξιώθηκα τὸ ἄμωμο πρόσωπό σου, πού τόσο τὸ πολὺ ἐν Θεῷ. Σὲ παρακαλῶ μέσα στὴ χάρι, πού τὴ φορᾶς, νὰ βάλῃς κι ἄλλες δυνάμεις κι ὅλους νὰ τοὺς προτρέπῃς νὰ σώζονται. Κάνε τὴν ἀποστολή σου μὲ κάθε ἐπιμέλεια σωματικῆ καὶ πνευματικῆ. Φρόντιζε γιὰ τὴν ἔνωσιν, ἀπὸ τὴν ὁποία τίποτε δὲν εἶναι καλύτερο. Ὅλους νὰ τοὺς βαστᾶς, ὅπως καὶ σένα ὁ Κύριος. Ὅλων ἀνέχου ἐν ἀγάπῃ, ὅπως καὶ τὸ κάνεις. Νὰ παραδίναςαι σὲ ἀκατάπαυστες προσευχάς· ζήτα σύνεσιν περισσότερη ἀπ' ὅσῃν ἔχεις. Νὰ γρηγορῆς, κατέχοντας πνεῦμα ἀκοίμητο. Σ' ὅλους χωριστὰ νὰ μιλάς κατὰ τὴν ἐπιθυμία τοῦ Θεοῦ. Ὅλων τὰς νόσους βάσταζε ὡς τέλειος ἀθλητής. Ὅπου περισσότερος κόπος, ἐκεῖ πολὺ κέρδος.

Τοὺς καλοὺς μαθητὰς ἀν ἀγαπᾶς, δὲν εἶσαι ἀξιώπαινος· ἀλλὰ τοὺς πιδ ἀπειθαρχήτους μὲ τὴν πραότητα νὰ ὑποτάσσης. Δὲν θεραπεύονται ὅλα τὰ τραύματα μὲ τὸ ἴδιο ἐμπλαστρο. Τοὺς παροξυσμοὺς νὰ καταπαύῃς μὲ μαλακτικά. Φρόνιμος γίνου ὡς ὄφις σὲ ὅλα καὶ ἀκέραιος πάντα ὡς ἡ περιστερά. Γι' αὐτὸ εἶσαι σωματικός καὶ πνευματικός, γιὰ νὰ ἐκδηλώνεται στὴν ὄψιν σου ἡ ἐπιείκεια καὶ τὰ ἀόρατα νὰ ζητᾶς νὰ σοῦ φανερωθοῦν, ὥστε τίποτα νὰ μὴ σοῦ λείπη καὶ νὰ περισσεύῃς σὲ κάθε χάρισμα. Οἱ καιροὶ σὲ ἀπαιτοῦν ὅπως οἱ ναυτικοὶ τοὺς ἀνέμους καὶ ὁ θαλασσοπνιγμένος τὸ λιμάνι, γιὰ νὰ ἀπολαύσῃς τὸν Θεόν. Νῆφε, ὡς ἀθλητής τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἀγὼν μας ἀφθαρσία καὶ ζωὴ αἰώνια ἔχει γιὰ βραβεῖο, γιὰ τὴν ὁποία καὶ σὺ εἶσαι πεπεισμένος. Εἶσαι μέσα στὴν καρδιά μου καὶ τὰ δεσμά μου, πού ἀγάπησες.

Ὅσοι φαίνονται ὅτι εἶναι ἀξιώπιστοι καὶ διδάσκουν κακοδο-

μή σε καταπληστέωσαν. στήθι ἑδραῖος ὡς ἄκμων τυπτόμενος. μέγαν ἐστὶν ἀθλητοῦ τὸ δέρεσθαι καὶ νικᾶν. μάλιστα δὲ ἐνεκεν θεοῦ πάντα ὑπομένειν ἡμᾶς δεῖ, ἵνα καὶ αὐτὸς ἡμᾶς ὑπομείνη. 2. πλέον σπουδαῖος γίνου οὐ εἶ. τοὺς καιροὺς καταμάνθανε. τὸν 5 ὑπὲρ καιρὸν προσδόξια, τὸν ἄχρονον, τὸν ἀόρατον, τὸν δι' ἡμᾶς δρατάν, τὸν ἀψηλάφητον, τὸν ἀπαθῆ, τὸν δι' ἡμᾶς παθητόν, τὸν κατὰ πάντα τρόπον δι' ἡμᾶς ὑπομείναντα.

IV. Χῆραι μὴ ἀμελείσθωσαν· μετὰ τὸν κύριον σὺ αὐτῶν φρονιτιστὴς ἔσο. μηδὲν ἄνευ γνώμης σου γινέσθω, μηδὲ σὺ ἄνευ θεοῦ 10 τι πράσσει, ὅπερ οὐδὲ πράσσεις· εὐστάθει. 2. πυκνότερον συναγαγαὶ γινέσθωσαν· ἐξ ὀνόματος πάντας ζητεῖ. 3. δούλους καὶ δούλας μὴ ὑπερηφάνει· ἀλλὰ μηδὲ αὐτοὶ φησιούσθωσαν, ἀλλ' εἰς δόξαν θεοῦ πλέον δουλευέτωσαν, ἵνα κρείττονος ἐλευθερίας ἀπὸ θεοῦ τύχωσιν. μὴ ἐράτωσαν ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ἐλευθεροῦσθαι, ἵνα μὴ 15 δούλοι εὐρεθῶσιν ἐπιθυμίας.

V. Τὰς κακοτεχνίας φεῦγε, μᾶλλον δὲ περὶ τούτων ὁμιλίαν ποιοῦ. ταῖς ἀδελφαῖς μου προσλάλει, ἀγαπᾶν τὸν κύριον καὶ τοῖς συμβίοις ἀρκεῖσθαι σαρκὶ καὶ πνεύματι. ὁμοίως καὶ τοῖς ἀδελφοῖς μου παράγγελλε ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀγαπᾶν τὰς συμ- 20 βίους ὡς ὁ κύριος τὴν ἐκκλησίαν. 2. εἴ τις δύναται ἐν ἀγνείᾳ μένειν εἰς τιμὴν τῆς σαρκὸς τοῦ κυρίου, ἐν ἀκαυχησίᾳ μενέτω. ἐὰν καυχῆσθαι, ἀπώλετο, καὶ ἐὰν γνωσθῆ πλέον τοῦ ἐπισκόπου, ἐφθαρταί. πρέπει δὲ τοῖς γαμοῦσι καὶ ταῖς γαμουμέναις μετὰ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου τὴν ἐνωσιν ποιεῖσθαι, ἵνα ὁ γάμος ἦ 25 κατὰ κύριον καὶ μὴ κατ' ἐπιθυμίαν. πάντα εἰς τιμὴν θεοῦ γινέσθω.

VI. Τῷ ἐπισκόπῳ προσέχετε, ἵνα καὶ ὁ θεὸς ὑμῖν. ἀντίψυχον ἐγὼ τῶν ὑποτασσομένων τῷ ἐπισκόπῳ, πρεσβυτέρους, διακόνους· καὶ μετ' αὐτῶν μοι τὸ μέρος γένοιτο σχεῖν ἐν θεῷ. συγκοπιᾶτε ἀλλήλοις, συναθλεῖτε, συντρέχετε, συμπάσχετε, συγκοι- 30 μᾶσθε, συνεγείρεσθε ὡς θεοῦ οἰκονόμοι καὶ πάρεδροι καὶ ὑπηρέται. 2. ἀρέσκετε ᾧ στρατεύεσθε, ἀφ' οὗ καὶ τὰ ὀφώνια κομί-

ξίες νὰ μὴ σὲ ἀλαφιᾶζουν. Στάσου ἑδραῖος σὰν ἀμὼν ποῦ χτυπιέται. Μεγάλου ἀθλητοῦ εἶναι γνώρισμα τὸ νὰ δέρεται καὶ νὰ νικᾷ. Καὶ πρέπει γιὰ χάρι τοῦ Θεοῦ περισσότερο ἀπὸ κάθε τι ὅλα νὰ τὰ ὑπομένουμε ἐμεῖς, γιὰ νὰ μᾶς ὑπομείνη καὶ αὐτός. Περισσότερη ἔγνοια λάβε ἀπ' ὅσῃν ἔχεις. Νὰ ἀποκρυπτογραφῆς τοὺς καιροὺς. Νὰ προσδοκᾷς ἐκεῖνον ποῦ εἶναι πάνω ἀπὸ τοὺς καιροὺς, τὸν ἄχρονον, τὸν ἀόρατον, τὸν ὄρατό γιὰ χάρι μας, τὸν ἀψηλάφητον, τὸν ἀπαθῆ, τὸν παθητό γιὰ χάρι μας, αὐτὸν ποῦ με κάθε τρόπο γιὰ χάρι μας ὑπέμεινε τόσα.

Οἱ χῆρες νὰ μὴ ἀμελοῦνται. Μετὰ τὸν Κύριο σὺ νὰ εἶσαι ὁ κηδεμόνας τους. Τίποτε χωρὶς τῆ γνώμης σου νὰ μὴ γίνεταί, οὔτε σὺ χωρὶς τὸν Θεὸ νὰ κάνης κάτι, ποῦ καὶ δὲν τὸ κάνεις. Νὰ στέκεσαι στερεός. Οἱ συνάξεις νὰ γίνονται συχνότερα. Ὅλους νὰ τοὺς ζητᾷς μετ' ὀνομά τους. Στους δούλους καὶ τις δούλες νὰ μὴ εἶσαι περήφανος· ἀλλὰ οὔτε καὶ αὐτοὶ νὰ τὸ παίρνουν πάνω τους, ἀλλὰ εἰς δόξαν Θεοῦ νὰ δουλεύουν ἀπὸ ἐδῶ καὶ πέρα, γιὰ νὰ τύχουν καλύτερη ἐλευθερία ἀπὸ τὸν Θεό. Νὰ μὴ ἐπιθυμοῦν νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὸν δεσμό, γιὰ νὰ μὴ βρεθοῦν δούλοι τῆς ἐπιθυμίας.

Τὶς πλεκτάνες ἀπόφευγε, καὶ περισσότερο γι' αὐτὰ νὰ γνοιᾶζεσαι. Στις ἀδελφές μου νὰ κηρύττης ν' ἀγαποῦν τὸν Κύριο καὶ στοὺς συζύγους των νὰ ἀρκοῦνται σαρκικὰ καὶ πνευματικὰ. Ὅμοίως καὶ στοὺς ἀδελφούς μου νὰ παραγγέλλης στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀγαπᾶν τὰς συμβίους ὡς ὁ Κύριος τὴν Ἐκκλησίαν. Ὅποιος μπορεῖ νὰ μένη σὲ ἀγνότητά τιμῶντας τὴ σάρκα τοῦ Κυρίου, ἄς μένη χωρὶς καύχησι. Ἄν καυχῆθῆ, χάθηκε, καὶ ἂν γνωρισθῆ περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι ὁ ἐπίσκοπος, φθάρθηκε. Πρέπει ἐπίσης ὅσοι καὶ ὅσες νυμφεύονται νὰ ἐνώνονται μετ' τὴ γνώμη τοῦ ἐπισκόπου, γιὰ νὰ εἶναι ὁ γάμος σύμφωνος μετ' τὸν Κύριο καὶ ὄχι μετ' τὴν ἐπιθυμίαν. Ὅλα ἄς γίνωνται γιὰ νὰ τιμᾶται ὁ Θεός.

Τὰ μάτια σας στὸν ἐπίσκοπο, γιὰ νὰ ἔχη καὶ ὁ Θεὸς τὰ δικά του σὲ σᾶς. Καμάρι μου ὅσοι ὑποτάσσονται στὸν ἐπίσκοπο, τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς διακόνους. Καὶ μαζί τους ἄς εἶναι ἡ μερίδα μου ἐν Θεῷ. Νὰ κοπιᾶζετε ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλον καὶ ὅλοι μαζί, νὰ συναθλήθητε, νὰ τρέχετε μαζί, νὰ συμπάσχετε, νὰ κατακλίνεσθε μαζί καὶ μαζί νὰ σηκώνεσθε ὡς οἰκονόμοι τοῦ Θεοῦ καὶ συγκαθεδροὶ καὶ ὑπηρέται. Νὰ εἶσθε ἀρεστοὶ σ' αὐτὸν ποῦ

ζῆσθε μὴ τις ὑμῶν δεσέρτωρ εὐρεθῆ. τὸ βάπτισμα ὑμῶν μενέτω ὡς ὄπλα, ἢ πίστις ὡς περικεφαλαία, ἢ ἀγάπη ὡς δόρυ, ἢ ὑπομονὴ ὡς πανοπλία· τὰ δευτέρωτα ὑμῶν τὰ ἔργα ὑμῶν, ἵνα τὰ ἀκκεπτα ὑμῶν ἄξια κομίσησθε. μακροθυμήσατε σὺν μετ' ἀλλήλων ἐν πραύ-
5 τητι, ὡς ὁ θεὸς μετ' ὑμῶν. ὀναίμην ὑμῶν διὰ παντός.

VII. Ἐπειδὴ ἡ ἐκκλησία ἢ ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας εἰρηνεύει, ὡς ἐδηλώθη μοι, διὰ τὴν προσευχὴν ὑμῶν, κἀγὼ εὐθυμότερος ἐγενόμην ἐν ἀμεριμνίᾳ θεοῦ, ἐάνπερ διὰ τοῦ παθεῖν θεοῦ ἐπιτύχω, εἰς τὸ εὐρεθῆναί με ἐν τῇ ἀναστάσει ὑμῶν μαθητὴν. 2. πρόπει, 10 Πολύκαρπε θεομακαριστότατε, συμβούλιον ἀγαγεῖν θεοπρεπέστατον καὶ χειροτονήσαί τινα, ὃν ἀγαπητὸν λίαν ἔχετε καὶ ἄκνον, ὃς δυνήσεται θεοδρόμος καλεῖσθαι τοῦτον καταξιώσαι, ἵνα πορευθεὶς εἰς Συρίαν δοξάσῃ ὑμῶν τὴν ἄκνον ἀγάπην εἰς δόξαν θεοῦ. 3. Χριστιανὸς ἑαυτοῦ ἐξουσίαν οὐκ ἔχει, ἀλλὰ θεῷ σχολιάζει. τοῦτο τὸ ἔργον θεοῦ ἐστὶν καὶ ὑμῶν, ὅταν αὐτὸ ἀπαρτί-
15 σῆτε. πιστεύω γὰρ τῇ χάριτι, ὅτι ἔτοιμοί ἐστε εἰς εὐποιῶν θεῷ ἀνήκουσαν. εἰδὼς ὑμῶν τὸ σύντονον τῆς ἀληθείας, δι' ὀλίγων ὑμᾶς γραμμάτων παρεκάλεσα.

VIII. Ἐπεὶ σὺν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις οὐκ ἠδυνήθην γράφαι 20 διὰ τὸ ἐξαίφνης πλεῖν με ἀπὸ Τρωάδος εἰς Νεάπολιν, ὡς τὸ θέλημα προστάσσει, γράφεις ταῖς ἔμπροσθεν ἐκκλησίαις, ὡς θεοῦ γνώμην κεκτημένος, εἰς τὸ καὶ αὐτοὺς τὸ αὐτὸ ποιῆσαι, οἱ μὲν δυνάμενοι πεζοὺς πέμψαι, οἱ δὲ ἐπιστολὰς διὰ τῶν ὑπὸ σου πεμπομένων, ἵνα δοξασθῆτε αἰωνίῳ ἔργῳ, ὡς ἄξιος ὢν. 2. ἀσπάζομαι πάντας ἐξ ὀνόματος καὶ τὴν τοῦ Ἐπιτρόπου σὺν ὅλῳ τῷ οἴκῳ
25 αὐτῆς καὶ τῶν τέκνων. ἀσπάζομαι Ἄτταλον τὸν ἀγαπητὸν μου. ἀσπάζομαι τὸν μέλλοντα καταξιοῦσθαι τοῦ εἰς Συρίαν πορευέσθαι. ἔσται ἡ χάρις μετ' αὐτοῦ διὰ παντός καὶ τοῦ πέμποντος αὐτὸν Πολυκάρπου. 3. ἐρρωσθαι ὑμᾶς διὰ παντός ἐν θεῷ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ εὐχομαι, ἐν ᾧ διαμενῆτε ἐν ἐνότητι θεοῦ καὶ ἐπι-
30 σκοπῇ. ἀσπάζομαι Ἄλκην, τὸ ποθητὸν μοι ὄνομα. ἐρρωσθε ἐν κυρίῳ.

σᾶς κάλεσε νὰ ἀγωνισθῆτε, ἀπὸ τὸν ὁποῖον θὰ ἔχετε καὶ τὴν πληρωμὴν. Κανεὶς ἀπὸ σᾶς νὰ μὴ φανῆ λιποτάκτης καὶ στασι-
στής. Τὸ βάπτισμα ἄς εἶναι τὰ ὄπλα σας, ἢ πίστις, ἢ περικεφα-
λαία σας, ἢ ἀγάπη, τὸ δόρυ σας, ἢ ὑπομονή, ἢ πανοπλία σας. Ἀποθέματα ἄς εἶναι τὰ ἔργα σας, ὥστε νὰ λάβετε ἄξιο μισθόν. Μακροθυμήσατε ἀνάμεσά σας μετ' πραύτητα, ὅπως καὶ ὁ θεὸς ἀπέ-
ναντί σας. Εἴθε νὰ σᾶς καμαρώνω ἔτσι γιὰ πάντα.

Ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας στὴ Συρία εἰρηνεύει, ὅπως πληροφορήθηκα, κατὰ τις προσευχάς σας, καὶ ἐγὼ χαροποιήθηκα μέσα στὴν ἀμεριμνησία τοῦ Θεοῦ, ἂν βέβαια μετ' τὸ πάθος τοῦ μαρτυρίου ἀπολαύσω τὸν Θεόν, ὥστε νὰ βρεθῶ στὴν ἀνάστασι μαθητῆς σας. Πρέπει, Πολύκαρπε ὑπερμακάριστε, νὰ συγκαλέσης συμβούλιο θεοπρεπέστατο καὶ νὰ χειροτονήσης κάποιον, ὁποῖον ἔχετε πολὺ ἀγαπητὸ καὶ ἄκνο, ποῦ θὰ μπορέσῃ νὰ ὀνομασθῆ θεοδρόμος. Αὐτὸν νὰ καταξιώσετε νὰ πάῃ στὴ Συρία καὶ νὰ δοξάσῃ τὴν ἄκονη ἀγάπην σας σὲ δόξα Θεοῦ. Ὁ χριστιανὸς δὲν ἔχει διάλειμμα γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ εἶναι στὴν ὑπηρεσία πάντα τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ τὸ ἔργο εἶναι τοῦ Θεοῦ καὶ δικό σας, ὅταν τὸ φέρετε σὲ πέρας. Καὶ πιστεύω μετ' τῆ χάρι, ὅτι εἴσατε ἔτοιμοι σὲ ἀγαθοεργία ποῦ ἀνήκει στὸν Θεόν. Γνωρίζοντας τὴ φαιτενὴ γνώσι ποῦ ἔχετε τῆς ἀληθείας, μετ' λίγες γραμμὲς σᾶς παρεκάλεσα.

Ἐπειδὴ, λοιπόν, δὲν μπόρεσα νὰ γράψω σὲ ὅλες τις Ἐκκλησίες, γιὰτὶ ξαφνικὰ σαλπάρω ἀπὸ τὴν Τρωάδα στὴ Νεάπολι, ὅπως προστάζει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, νὰ γράψῃς στὶς παρακάτω Ἐκκλησίες, ἔχοντας τὴ γνώμη τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ κάνουν καὶ ἐκεῖνοι τὸ ἴδιο, ὅσοι μποροῦν νὰ στείλουν πεζοὺς, οἱ ἄλλοι γράμματα μετ' τοὺς δικούς σου ἀπεσταλμένους, γιὰ νὰ δοξασθῆτε σὲ αἰώνιο ἔργο, ποῦ καὶ τὸ ἀξίζεις. Ὅλους τοὺς ἀσπάζομαι μετ' τὰ ὀνόματά τους καὶ τὴ σύζυγο τοῦ Ἐπιτρόπου μετ' ὅλη τὴν οἰκογένειά της καὶ τὰ τέκνα της. Ἀσπάζομαι τὸν ἀγαπητὸν μου Ἄτταλο. Ἀσπάζομαι αὐτὸν ποῦ πρόκειται ν' ἀξιωθῆ νὰ πάῃ στὴ Συρία. Ἄς εἶναι ἡ χάρις μαζί του γιὰ πάντα καὶ μαζί μετ' τὸν Πολύκαρπο ποῦ θὰ τὸν ἀποστείλῃ. Εὐχομαι νὰ εἴσατε καλὰ πάντα μέσα στὸν Θεόν μας Ἰησοῦ Χριστό, στὸν ὁποῖον νὰ μένετε μέσα στὴν ἐνότητα καὶ τὴν ἐπισκοπὴ τοῦ Θεοῦ. Ἀσπάζομαι τὴν Ἄλκην, τὸ ποθητὸν μοι ὄνομα. Ἄς εἴσατε καλὰ ἐν Κυρίῳ.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΥ
ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ ΚΑΙ ΙΕΡΟΜΑΡΤΥΡΟΣ
ΠΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Πολύκαρπος και οι σὺν αὐτῷ πρεσβύτεροι τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ
θεοῦ τῇ παροικίᾳ Φιλίππων· ἔλεος ὑμῖν και εἰρήνη
παρὰ θεοῦ παντοκράτορος και Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σω-
τῆρος ἡμῶν πληθυνθείη.

5 I. Συνεχάρην ὑμῖν μεγάλως ἐν τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ,
δεξαμένοις τὰ μιμήματα τῆς ἀληθοῦς ἀγάπης και προπέμψα-
σιν, ὡς ἐπέβαλεν ὑμῖν, τοὺς ἐνειλημένους τοῖς ἀγιοπρεπέσιν
δεσμοῖς, ἅτινά ἐστιν διαδήματα τῶν ἀληθῶς ὑπὸ θεοῦ και τοῦ
κυρίου ἡμῶν ἐκλελεγμένων· 2. και ὅτι ἡ βεβαία τῆς πίστεως
10 ὑμῶν ῥίζα, ἐξ ἀρχαίων καταγγελλομένη χρόνων, μέχρι νῦν δια-
μένει και καρποφορεῖ εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὃς
ὑπέμεινεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἕως θανάτου κατανήσσει,
ὃν ἤγειρεν ὁ θεός, λύσας τὰς ὠδίνας τοῦ ἄδου· 3.
εἰς ὃν οὐκ ἰδόντες πιστεύετε χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ και
15 δεδοξασμένη, εἰς ἣν πολλοὶ ἐπιθυμοῦσιν εἰσελθεῖν, εἰδότες, ὅτι
χάριτί ἐστε σεσωσμένοι, οὐκ ἐξ ἔργων, ἀλλὰ θελήματι
θεοῦ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

II. Διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας ὑμῶν δουλεύσατε
τῷ θεῷ ἐν φόβῳ και ἀληθείᾳ, ἀπολιπόντες τὴν κενὴν ματαιο-
20 λογίαν και τὴν τῶν πολλῶν πλάνην, πιστεύσαντες εἰς τὸν
ἐγείραντα τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν ἐκ νε-
κρῶν και δόντα αὐτῷ δόξαν και θρόνον ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ·
ὃ ὑπετάγη τὰ πάντα ἐπουράνια και ἐπίγεια, ὃ πᾶσα
πνοὴ λατρεύει, ὃς ἔρχεται κριτῆς ζώντων και νεκρῶν, ὃ
25 τὸ αἷμα ἐκζητήσει ὁ θεός ἀπὸ τῶν ἀπειθούντων αὐτῷ. 2. ὃ
δὲ ἐγείρας αὐτόν ἐκ νεκρῶν και ἡμᾶς ἐγερεῖ, ἐὰν ποιῶμεν
αὐτοῦ τὸ θέλημα και πορευόμεθα ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ και
ἀγαπῶμεν, ἃ ἠγάπησεν, ἀπεχόμενοι πάσης ἀδικίας, πλεονεξίας,
φιλαργυρίας, καταλαλιᾶς, ψευδομαρτυρίας· μὴ ἀποδιδόντες
30 κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἢ λοιδορίαν ἀντὶ λοιδορίας ἢ γρόν-

ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ

Ὁ Πολύκαρπος και οι πρεσβύτεροι ποὺ εἶναι μαζί του πρὸς
τὴν Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ ποὺ παροικεῖ στοὺς Φιλίππους. Ἄς πλη-
θυνθοῦν σὲ σᾶς τὸ ἔλεος και ἡ εἰρήνη ἀπὸ τὸν παντοκράτορα Θεοῦ
και τὸν Ἰησοῦ Χριστοῦ τὸν σωτῆρα μας.

Χάρηκα γιὰ σᾶς πολὺ μέσα στὸν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό, ποὺ
ὑποδεχθήκατε τοὺς μιμητὰς τῆς ἀληθινῆς ἀγάπης και τοὺς ξεπροβο-
δόσατε, ὅπως σᾶς ἄρμοζε, τυλιγμένους μὲ τὰ ἀγιοπρεπῆ δεσμά, ποὺ
εἶναι διαδήματα τῶν ἀληθινὰ διαλεκτῶν τοῦ Θεοῦ και τοῦ Κυ-
ρίου μας. Χάρηκα διότι ἔτσι ἡ ἀμετάθετη ρίζα τῆς πίστεώς
σας, ποὺ εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τὰ παλιὰ χρόνια, ἀποδείχεται ὅτι
μένει ἕως τώρα και καρποφορεῖ χάριν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἔφθασε ἕως τὸν θάνατο γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας,
ὃν ἤγειρεν ὁ Θεός λύσας τὰς ὠδίνες τοῦ ἄδου· εἰς
ὃν οὐκ ἰδόντες πιστεύετε χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ και δεδο-
ξασμένη, στὴν ὁποία πολλοὶ ἐπιθυμοῦν νὰ εἰσελθοῦν, γνωρίζο-
ντας ὅτι χάριτί ἐστε σεσωσμένοι, οὐκ ἐξ ἔργων, ἀλλὰ
μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας ὑμῶν δουλεύσατε
τῷ Θεῷ ἐν φόβῳ και μέσα στὴν ἀλήθεια, παρατώντας
τὴν κούφια ματαιολογία και τὴν πλάνη τῶν πολλῶν, πι-
στεύσαντες εἰς τὸν ἐγείραντα τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰη-
σοῦν Χριστόν ἐκ νεκρῶν και δόντα αὐτῷ δόξαν και
θρόνο στὰ δεξιὰ του· ὃ ὑπετάγη τὰ πάντα ἐπουράνια και
ἐπίγεια, τὸν ὁποῖον πᾶσα πνοὴ λατρεύει, ὁ ὁποῖος ἔρχεται
κριτῆς ζώντων και νεκρῶν και ποὺ γιὰ τὸ αἷμα του θὰ
ζητήσῃ λόγο ὁ Θεός ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἀπειθοῦν σ' αὐτόν. Και
ἐκεῖνος ποὺ ἤγειρε ἐκ νεκρῶν τὸν Κύριο, και ἡμᾶς ἐγερεῖ,
ὃν κάνουμε τὸ θέλημά του και βαδίζουμε στὶς ἐντολές του και ἀγα-
πᾶμε ὅσα ἀγάπησε, ἀπέχοντας ἀπὸ κάθε ἀδικία, πλεονεξία, φι-
λαργυρία, καταλαλιά, ψευδομαρτυρία· μὴ ἀποδιδόντες κακὸν
ἀντὶ κακοῦ ἢ λοιδορίαν ἀντὶ λοιδορίας ἢ γροθιά ἀντὶ γρο-

θον ἀντὶ γρόνου ἢ κατάραν ἀντὶ κατάρως· 3. μνημονεύοντες δὲ ὧν εἶπεν ὁ κύριος διδάσκων· Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε· ἀφίετέ, καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν· ἐλεᾶτε, ἵνα ἐλεηθῆτε· ὡς μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν καὶ ὅτι μακάριοι οἱ πτωχοὶ καὶ οἱ διωκόμενοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

III. Ταῦτα, ἀδελφοί, οὐκ ἐμαντῶ ἐπιτρέψας γράφω ὑμῖν περὶ τῆς δικαιοσύνης, ἀλλ' ἐπεὶ ὑμεῖς προεπεκαλέσασθέ με. 2. οὔτε γὰρ ἐγὼ οὔτε ἄλλος ὅμοιος ἐμοὶ δύναται κατακολουθῆσαι 10 τῇ σοφίᾳ τοῦ μακαρίου καὶ ἐνδόξου Παύλου, ὃς γενόμενος ἐν ὑμῖν κατὰ πρόσωπον τῶν τότε ἀνθρώπων ἐδίδαξεν ἀκριβῶς καὶ βεβαίως τὸν περὶ ἀληθείας λόγον, ὃς καὶ ἀπὸν ὑμῖν ἔγραψεν ἐπιστολάς, εἰς ἃς ἐὰν ἐγκύπτητε, δυναθήσεσθε οἰκοδομεῖσθαι εἰς τὴν δοθεῖσαν ὑμῖν πίστιν· 3. ἥτις ἐστὶν μήτηρ πάντων ἡμῶν, 15 ἐπικολουθούσης τῆς ἐλπίδος, προαγούσης τῆς ἀγάπης τῆς εἰς Θεὸν καὶ Χριστὸν καὶ εἰς τὸν πλησίον. ἐὰν γὰρ τις τούτων ἐντὸς ἧ, πεπλήρωκεν ἐντολὴν δικαιοσύνης· ὁ γὰρ ἔχων ἀγάπην μακρὰν ἐστὶν πάσης ἁμαρτίας.

IV. Ἀρχὴ δὲ πάντων χαλεπῶν φιλαργυρία. εἰδό- 20 τεσ οὖν, ὅτι οὐδὲν εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, ἀλλ' οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι ἔχομεν, ὀπλισώμεθα τοῖς ὅπλοις τῆς δικαιοσύνης καὶ διδάξωμεν ἑαυτοὺς πρῶτον πορεύεσθαι ἐν τῇ ἐντολῇ τοῦ κυρίου· 2. ἔπειτα καὶ τὰς γυναῖκας ὑμῶν ἐν τῇ δοθείσῃ αὐταῖς πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ ἀγγελίᾳ, στεργούσας τοὺς 25 ἑαυτῶν ἄνδρας ἐν πάσῃ ἀληθείᾳ καὶ ἀγαπώσας πάντας ἐξ ἴσου ἐν πάσῃ ἐγκρατεῖᾳ, καὶ τὰ τέκνα παιδεύειν τὴν παιδείαν τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ· 3. τὰς χήρας σωφρονούσας περὶ τὴν τοῦ κυρίου πίστιν, ἐντυγχανούσας ἀδιαλείπτως περὶ πάντων, μακρὰν οὖσας πάσης διαβολῆς, καταλαλιᾶς, ψευδομαρτυρίας, φιλαργυρίας καὶ 30 παντὸς κακοῦ· γνωσκούσας, ὅτι εἰσὶ θυσιαστήριον Θεοῦ καὶ ὅτι πάντα μωμοσκοπεῖται, καὶ λέληθεν αὐτὸν οὐδὲν οὔτε λογισμῶν οὔτε ἐννοιῶν οὔτε τι τῶν κρυπτῶν τῆς καρδίας.

V. Εἰδότες οὖν, ὅτι θεὸς οὐ μυκτηρίζεται, ὀφείλομεν

Θεῶς ἢ κατὰ ἀντὶ κατάρως· Ἀλλὰ ἔχοντας πάντα στὴ μνήμη μας ἐκεῖνα ποῦ εἶπε διδάσκοντας ὁ Κύριος· Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε· ἀφίετε, καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν· ἐλεᾶτε, ἵνα ἐλεηθῆτε· ὡς μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν καὶ ὅτι μακάριοι οἱ πτωχοὶ καὶ οἱ διωκόμενοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Αὐτὰ τὰ λόγια γὰρ τῆ δικαιοσύνης σᾶς τὰ ἔγραψα, ἀδελφοί, ὅχι διότι τὸ ἐπέτρεψα ὁ ἴδιος στὸν ἑαυτό μου, ἀλλὰ ἐπειδὴ σεῖς προηγουμένως μοῦ τὸ ζητήσατε. Οὔτε ἐγὼ οὔτε ἄλλος σὰν ἐμένα μπορεῖ νὰ συγκριθῇ στὴ σοφία μὲ τὸν μακάριο καὶ ἐνδοξο Παῦλο, ποῦ ἦλθε στὸν τόπο σας παλαιότερα ὁ ἴδιος καὶ δίδαξε μ' ἀκριβεία καὶ βεβαιότητα τὸν λόγο τῆς ἀληθείας καὶ κατόπιν ὄντας μακριὰ σας ἔγραψε σὲ σᾶς ἐπιστολές. Σ' αὐτὲς ἂν ἐγκύπτετε θὰ μπορῆτε νὰ οἰκοδομηθε στὴν πίστι ποῦ σᾶς δόθηκε. Ἡ πίστις εἶναι ἡ μήτηρ πάντων ἡμῶν. Τὴν ἀκολουθεῖ ἡ ἐλπίδα. Καὶ προπομπὸς τῆς εἶναι ἡ ἀγάπη στὸν Θεὸ καὶ τὸν Χριστὸ καὶ τὸν πλησίον. Ὅποιος βρίσκεται μέσα σ' αὐτά, ἐκπληρώνει ὅλη τὴν ἐντολὴ τῆς δικαιοσύνης· διότι ἐκεῖνος ποῦ ἔχει ἀγάπη εἶναι μακριὰ ἀπὸ κάθε ἁμαρτία.

Ἀρχὴ δὲ πάντων χαλεπῶν φιλαργυρία. Ξέροντας, λοιπόν, ὅτι οὐδὲν εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, ἀλλ' οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι ἔχομεν, ἄς ἀρματωθοῦμε μὲ τὰ ὅπλα τῆς δικαιοσύνης καὶ ἄς μάθουμε στὸν ἑαυτό μας πρῶτα νὰ βαδίζουμε στὴν ἐντολὴ τοῦ Κυρίου. Ἐπειτα ἄς διδάξουμε καὶ τίς γυναῖκες μας σύμφωνα μὲ τὴν πίστι, ἀγάπη καὶ τὴν ἀνδότητα ποῦ τοὺς δόθηκε, ὥστε νὰ εἶναι ἀφωσιωμένες στοὺς ἄνδρες τοὺς μέσα σὲ κάθε ἀλήθεια καὶ ν' ἀγαποῦν τοὺς πάντες μέσα σὲ κάθε ἐγκρατεῖα, καὶ τὰ τέκνα τοὺς νὰ τὰ μορφώνουν στὸν φόβο τοῦ Θεοῦ. Τίς χήρες νὰ τίς διδάσκετε νὰ σωφρονοῦν στὸ ἔδαφος τῆς πίστεως τοῦ Κυρίου, νὰ γνιάζονται ἀκατάπαυστα γιὰ ὄλους, νὰ στέκωνται μακριὰ ἀπὸ κάθε διαβολή, καταλαλιὰ, ψευδομαρτυρία, φιλαργυρία καὶ κάθε ἄλλο κακό, ξέροντας ὅτι ἀποτελοῦν θυσιαστήριο τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ὅλα τὰ ἐξετάζει μὲ λεπτολογία καὶ τίποτε δὲν τοῦ ξεφεύγει τὴν προσοχὴ οὔτε ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς οὔτε ἀπὸ τὰ νοήματα οὔτε ἀπὸ τὰ κρυπτά τῆς καρδίας.

Ξέροντας, λοιπόν, ὅτι Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται, ὀφείλομεν

ἀξίως τῆς ἐντολῆς αὐτοῦ καὶ δόξης περιπατεῖν. 2. ὁμοίως διάκονοι ἄμεμπτοι κατενώπιον αὐτοῦ τῆς δικαιοσύνης ὡς θεοῦ καὶ Χριστοῦ διάκονοι καὶ οὐκ ἀνθρώπων· μὴ διάβολοι, μὴ δίλογοι, ἀφιλάργυροι, ἐγκρατεῖς περὶ πάντα, εὐσπλαγχνοί, ἐπιμελεῖς, πο⁵ ρενοῦμενοι κατὰ τὴν ἀλήθειαν τοῦ κυρίου, ὃς ἐγένετο διάκονος πάντων· ᾧ ἐὰν εὐαρεστήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, ἀποληφόμεθα καὶ τὸν μέλλοντα, καθὼς ὑπέσχετο ἡμῖν ἐγεῖραι ἡμᾶς ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι ἐὰν πολιτευώμεθα ἀξίως αὐτοῦ, καὶ συμβασιλεύσομεν αὐτῷ, εἶνε πιστεύομεν. 3. ὁμοίως καὶ νεώτεροι ἄμεμπτοι ἐν π¹⁰ σιν, πρὸ παντὸς προνοοῦντες ἀγγείας καὶ χαλιναγωγοῦντες ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς κακοῦ. καλὸν γὰρ τὸ ἀνακόπτεσθαι ἀπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ὅτι πᾶσα ἐπιθυμία κατὰ τοῦ πνεύματος στρατεύεται καὶ οὔτε πόρνοι οὔτε μαλακοὶ οὔτε ἄρσενοκοῖται βασιλείαν θεοῦ κληρονομήσουσιν, 15 οὔτε οἱ ποιοῦντες τὰ ἄτοπα. διὸ δεόν ἀπέχεσθαι ἀπὸ πάντων τούτων, ὑποτασσόμενοι τοῖς πρεσβυτέροις καὶ διακόνους ὡς θεῷ καὶ Χριστῷ· τὰς παρθένους ἐν ἀμώμῳ καὶ ἀγνῇ συνειδήσει περιπατεῖν.

VI. Καὶ οἱ πρεσβύτεροι δὲ εὐσπλαγχνοί, εἰς πάντας ἐλεήμο²⁰ νες, ἐπιστρέφοντες τὰ ἀποπεπλανημένα, ἐπισκεπτόμενοι πάντας ἀσθενεῖς, μὴ ἀμελοῦντες χήρας ἢ ὄρφανῶν ἢ πένητος· ἀλλὰ προνοοῦντες αἰεὶ τοῦ καλοῦ ἐνώπιον θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἀπεχόμενοι πάσης ὀργῆς, προσωποληψίας, κρίσεως ἀδίκου, μακρὰν ὄντες πάσης φιλαργυρίας, μὴ ταχέως πιστεύοντες κατὰ 25 τινος, μὴ ἀπότομοι ἐν κρίσει, εἰδότες, ὅτι πάντες ὀφειλέται ἐσμέν ἁμαρτίας. 2. εἰ οὖν δεόμεθα τοῦ κυρίου, ἵνα ἡμῖν ἀρῆ, ὀφειλομεν καὶ ἡμεῖς ἀφιέναι ἀπέναντι γὰρ τῶν τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ ἐσμέν ὀφθαλμῶν, καὶ πάντας δεῖ παραστῆναι τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ καὶ ἕκαστον ὑπὲρ αὐτοῦ λόγον δοῦναι. 3. 30 οὕτως οὖν δουλεύσωμεν αὐτῷ μετὰ φόβου καὶ πάσης εὐλαβείας, καθὼς αὐτὸς ἐνετείλατο καὶ οἱ εὐαγγελιστάμενοι ἡμᾶς ἀπόστολοι καὶ οἱ προφῆται, οἱ προκηρούξαντες τὴν ἔλευσιν τοῦ

νὰ πολιτευώμαστε ἀντάξια στὰ προστάγματα του καὶ τῆ δόξα του. Ὅμοίως οἱ διάκονοι νὰ εἶναι ἄμεμπτοι μπροστὰ στὴ δικαιοσύνη του, ὡς διάκονοι τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ ὄχι τῶν ἀνθρώπων. Ὅχι διάβολοι, ὄχι δίλογοι, ἀφιλάργυροι, ἐγκρατεῖς σὲ ὅλα, εὐσπλαγχνοί, ἐπιμελεῖς, πατώντας στὰ ἴχνη τῆς ἀληθείας τοῦ Κυρίου, ποῦ ἔγινε διάκονος ὅλων. Σ' αὐτὸ ἂν φανοῦμε εὐάρεστοι κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα, θ' ἀπολαύσουμε καὶ τὸν μέλλοντα, μὰ καὶ μᾶς ὑποσχέθηκε ὅτι θὰ μᾶς ἀναστήσει καὶ ὅτι ἂν πολιτευθοῦμε ἀντάξια του, συμβασιλεύσομεν μαζί του, ἂν βέβαια ἔχομε πίστι. Ὅμοίως καὶ οἱ νεώτεροι νὰ εἶναι ἄμεμπτοι σὲ ὅλα, πρὶν ἀπ' ὅλα ἔχοντας ἔργοι νὰ μένουν ἀγνοὶ καὶ χαλιναγωγῶντας τὸν ἑαυτὸ τους μπροστὰ σὲ κάθε κακό. Εἶναι ὠραῖο νὰ ἀναχαιτίζη κανεὶς τὸν ἑαυτὸ του μπροστὰ σὲ κάθε κακό. Εἶναι ὠραῖο νὰ ἀναχαιτίζη κανεὶς τὸν ἑαυτὸ του μπροστὰ στὶς ἐπιθυμίες τοῦ κόσμου, διότι κάθε ἐπιθυμία κατὰ τοῦ πνεύματος στρατεύεται καὶ οὔτε πόρνοι οὔτε μαλακοὶ οὔτε ἄρσενοκοῖται βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσουσιν οὔτε ὅσοι κάνουν τὰ ἄτοπα. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ ἀπέχετε ἀπὸ ὅλα τὰ παρόμοια, ὑποτάσσοντας τοὺς ἑαυτοὺς σας στοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς διακόνους σὰν στὸν Θεὸ καὶ τὸν Χριστό. Καὶ οἱ παρθένας νὰ ζοῦν μὲ ἄμωμη καὶ ἀγνῇ συνειδήσει.

Καὶ οἱ πρεσβύτεροι νὰ εἶναι εὐσπλαχνοί, ἐλεήμονες σὲ ὅλους, νὰ γυρίζουν πίσω τὰ πλανημένα πρόβατα, νὰ ἐπισκέπτονται ὅποιον εἶναι ἄρρωστος, νὰ γυριάζονται γιὰ τὶς χήρες, τὰ ὄρφανὰ καὶ τοὺς πένητες. Νὰ εἶναι προνοοῦντες αἰεὶ τοῦ καλοῦ ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Νὰ ἀπέχουν ἀπὸ κάθε ὀργῆς, προσωποληψίας, ἀδίκης κρίσι. Νὰ στέκονται μακριὰ ἀπὸ κάθε φιλαργυρία. Νὰ μὴ εἶναι εὐκολοὶ νὰ παραδεχθοῦν κατηγορίες ἐναντίαν ὅποιουδήποτε. Νὰ μὴ εἶναι σκληροὶ στὶς κρίσεις τους, ξέροντας ὅτι ὅλοι εἴμαστε ὀφειλέται ἁμαρτίας. Ἄν, λοιπόν, παρακαλοῦμε τὸν Κύριο νὰ μᾶς συγχωρήσει τὶς ἁμαρτίες, ὀφειλομεν κι' ἐμεῖς νὰ συγχωροῦμε. Διότι εἴμαστε μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ πάντας δεῖ παραστῆναι τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ καὶ ἕκαστον ὑπὲρ αὐτοῦ λόγον δοῦναι. Ἔτσι, λοιπόν, δουλεύσωμεν αὐτῷ μετὰ φόβου καὶ πάσης εὐλαβείας, σύμφωνα μὲ τὰ προστάγματα του καὶ ἐκεῖνα τῶν

κυρίον ἡμῶν ζηλωταὶ περὶ τὸ καλόν, ἀπεχόμενοι τῶν σκανδάλων καὶ τῶν ψευδαδέλφων καὶ τῶν ἐν ὑποκρίσει φερόντων τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου, οἵτινες ἀποπλανῶσι κενούς ἀνθρώπους.

VII. Πᾶς γάρ, ὃς ἂν μὴ ὁμολογήῃ, Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθέναι, ἀντίχριστός ἐστιν· καὶ ὃς ἂν μὴ ὁμολογήῃ τὸ μαρτύριον τοῦ σταυροῦ, ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν· καὶ ὃς ἂν μεθοδεύῃ τὰ λόγια τοῦ κυρίου πρὸς τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας καὶ λέγῃ μῆτε ἀνάστασιν μῆτε κρίσιν, οὗτος πρωτότοκος ἐστὶ τοῦ σατανᾶ. 2. διὸ ἀπολιπόντες τὴν ματαιότητα τῶν πολλῶν καὶ τὰς ψευδοδιδασκαλίας ἐπὶ τὸν ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν παραδοθέντα λόγον ἐπιστρέψωμεν, νήφοντες πρὸς τὰς εὐχὰς καὶ προσκαρτεροῦντες νηστείας, δεήσασιν αἰτούμενοι τὸν παντεπόπτην θεὸν μὴ εἰσενεγκεῖν ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, καθὼς εἶπεν ὁ κύριος· Τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.

VIII. Ἀδιαλείπτως οὖν προσκαρτερώμεν τῇ ἐλπίδι ἡμῶν καὶ τῷ ἀρραβῶνι τῆς δικαιοσύνης ἡμῶν, ὅς ἐστι Χριστὸς Ἰησοῦς, ὃς ἀνήνεγκεν ἡμῶν τὰς ἀμαρτίας τῷ ἰδίῳ σώματι ἐπὶ τὸ ξύλον, ὃς ἀμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ· ἀλλὰ δι' ἡμᾶς, ἵνα ζήσωμεν ἐν αὐτῷ, πάντα ὑπέμεινεν. 2. μιμηταὶ οὖν γενώμεθα τῆς ὑπομονῆς [αὐτοῦ], καὶ ἐὰν πάσχωμεν διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, δοξάζωμεν αὐτόν. τοῦτον γὰρ ἡμῖν τὸν ὑπογραμμὸν ἔθηκε δι' ἑαυτοῦ, καὶ ἡμεῖς τοῦτο ἐπιστεύσαμεν.

IX. Παρακαλῶ οὖν πάντας ὑμᾶς πειθαρχεῖν τῷ λόγῳ τῆς δικαιοσύνης καὶ ὑπομένειν πᾶσαν ὑπομονήν, ἣν καὶ εἶδατε κατ' ὀφθαλμοὺς οὐ μόνον ἐν τοῖς μακαρίοις Ἰγνατίῳ καὶ Ζωσίμῳ καὶ Ρούφῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλοις τοῖς ἐξ ὑμῶν καὶ ἐν αὐτῷ Παύλῳ καὶ τοῖς λοιποῖς ἀποστόλοις. 2. πεπεισμένους, ὅτι οὗτοι πάντες οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον, ἀλλ' ἐν πίστει καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ ὅτι εἰς τὸν ὀφειλόμενον αὐτοῖς τόπον εἰσὶ παρὰ τῷ κυρίῳ, ᾧ καὶ συνέλαθον. οὐ γὰρ τὸν νῦν ἠγάπησαν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντα καὶ δι' ἡμᾶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀναστάντα.

ἀποστόλων ποῦ μᾶς κήρυξαν τὸ Εὐαγγέλιο καὶ τῶν προφητῶν ποῦ προεῖπαν τὴν ἔλευσιν τοῦ Κυρίου μας. Ἄς εἴμαστε ζηλωταὶ σὲ ὅ,τι τὸ καλὸ, ἀπέχοντας ἀπὸ τὰ σκάνδαλα καὶ ἀπὸ τοὺς ψευδαδέλφους καὶ ἀπὸ ἐκείνους ποῦ ὑποκριτικὰ βαστᾶνε τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου καὶ ὁδηγοῦν στὴν πλάνη κούφους ἀνθρώπους.

Πᾶς ὃς ἂν μὴ ὁμολογήῃ, Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθέναι, ἀντίχριστός ἐστιν. Καὶ ὅποιος δὲν ὁμολογεῖ τὸ θεῖο πάθος, ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν. Καὶ ὅποιος παραχαράσσει τὰ λόγια τοῦ Κυρίου σύμφωνα μετὰ τὰς ἰδίας του τὶς ἐπιθυμίας καὶ λέγει ὅτι δὲν ὑπάρχει οὔτε ἀνάστασις οὔτε κρίσις, αὐτὸς εἶναι πρωτότοκος τοῦ Σατανᾶ. Γι' αὐτό, παρατῶντας τὴν ματαιότητα τῶν πολλῶν καὶ τὶς ψευδοδιδασκαλίας, ἄς ἐπιστρέψουμε στὸ κήρυγμα ποῦ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μᾶς παραδόθηκε, νήφοντες πρὸς τὰς εὐχὰς καὶ προσκαρτερώντας μετὰ νηστείας, ζητώντας μετὰ δεήσεις ἀπὸ τὸν παντεπόπτη Θεὸ μὴ εἰσενεγκεῖν ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, καθὼς εἶπε ὁ Κύριος· Τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.

Ἀδιαλείπτα, λοιπόν, ἄς προσκαρτεροῦμε βασισμένοι στὴν ἐλπίδα ἡμῶν καὶ στὸν ἀρραβῶνα τῆς δικαιοσύνης μας, ποῦ εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὃς ἀνήνεγκεν ἡμῶν τὰς ἀμαρτίας τῷ ἰδίῳ σώματι ἐπὶ τὸ ξύλον, ὃς ἀμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. Ἀλλὰ γὰρ μᾶς, γὰρ νὰ ζήσωμε μετὰ σ' αὐτόν, ὅλα τὰ ὑπέμεινε. Ἄς γίνουμε, λοιπόν, μιμηταὶ τῆς ὑπομονῆς του καὶ πάσχοντας γὰρ τὸ ὄνομα του, ἄς τὸν δοξάζουμε. Διότι αὐτὸν τὸν ὑπογραμμὸ μᾶς ἔβαλε μετὰ τὸ παράδειγμά του καὶ αὐτὸ εἶναι ἡ πίστις μας.

Σᾶς παρακαλῶ, λοιπόν, ὅλους νὰ πειθαρχῆτε τῷ λόγῳ τῆς δικαιοσύνης καὶ νὰ ὑπομένετε ὅλη τὴν ὑπομονή, ποῦ τὴν εἶδατε μετὰ τὰ μάτια σας ὅχι μόνον στὰ παραδείγματα τῶν μακαρίων Ἰγνατίου, Ζωσίμου καὶ Ρούφου, ἀλλὰ καὶ σὲ ἄλλων δικῶν σας καὶ στὸν ἴδιον τὸν Παῦλο καὶ στοὺς λοιποὺς ἀποστόλους· ἔχοντας τὴν πεποιθησὶ ὅτι ὅλοι αὐτοὶ οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον, ἀλλὰ μετὰ στὴν πίστι καὶ τῇ δικαιοσύνῃ καὶ ὅτι τώρα βρίσκονται στὸν τόπο ποῦ ἀξίζαν κοντὰ στὸν Κύριο, μετὰ τὸν ὁποῖο καὶ συνέλαθαν. Διότι οὐ τὸν νῦν ἠγάπησαν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸν Κύριο ποῦ πέθανε γὰρ μᾶς καὶ ὁ Θεὸς τὸν ἀνέστησε.

.....
 X. Ἐγράφατέ μοι καὶ ὑμεῖς καὶ Ἰγνάτιος, ἵν' ἐάν τις ἀπέρχηται εἰς Συρίαν, καὶ τὰ παρ' ὑμῶν ἀποκομίση γράμματα· ὅπως ποιήσω, ἐὰν λάβω καιρὸν εὐθετον, εἴτε ἐγώ, εἴτε δι' πέμπω πρεσβεύοντα καὶ περὶ ὑμῶν. 2. τὰς ἐπιστολάς Ἰγνατίου τὰς πεμφθείσας ἡμῖν ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἄλλας, ὅσας εἶχομεν παρ' ἡμῖν, ἐπέμφαμεν ὑμῖν, καθὼς ἐνετείλασθε· αἵτινες ὑποτεταγμένοι εἰσὶν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ· ἐξ ὧν μεγάλα ὠφελήθηται δυνήσεσθε. περιέχουσι γὰρ πίστιν καὶ ὑπομονὴν καὶ πᾶσαν οἰκοδομὴν τὴν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν ἀνήκουσαν.
 .....

.....
 Μοῦ γράψατε καὶ σεῖς καὶ ὁ Ἰγνάτιος ἂν τύχη καὶ πάη κα-
 νεῖς στὴ Συρία, νὰ πάρῃ μαζί του καὶ τὰ δικὰ σας γράμματα,
 πράγμα ποῦ θὰ τὸ κάμω ἂν βρῶ εὐκαιρία εἴτε ὁ ἴδιος εἴτε μὲ ἄλ-
 λον ποῦ στέλνω νὰ μὲ ἀντιπροσωπεύσῃ καὶ ὡς δικὸς σας ἐκπρόσω-
 πος. Τὰ γράμματα τοῦ Ἰγνατίου ποῦ λάβαμε ἀπ' αὐτὸν καθὼς καὶ
 ἄλλα, ὅσα τύχαινε νὰ ἔχομε, σᾶς τὰ στείλαμε, ὅπως τὸ ζητήσατε.
 Ὅλα αὐτὰ εἶναι στὸ ἴδιο δέμα μὲ τὴν παροῦσα ἐπιστολή. Καὶ θὰ
 σᾶς ὠφελήσουν πολὺ. Διότι περιέχουν πίστιν καὶ ὑπομονὴν καὶ
 κάθε οἰκοδομὴν ποῦ ἀνήκει στὸν Κύριό μας.
 .....

ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΥ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ

Ἡ ἐκκλησία τοῦ θεοῦ ἡ παροικοῦσα Σμύρναν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ παροικούσῃ ἐν Φιλομήλιῳ καὶ πάσαις ταῖς κατὰ πάντα τόπον τῆς ἀγίας καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας παροικίαις· ἔλεος, εἰρήνη καὶ ἀγάπη θεοῦ πατρὸς καὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πληθυνθείη.

1. Ἐγράψαμεν ὑμῖν, ἀδελφοί, τὰ κατὰ τοὺς μαρτυρήσαντας καὶ τὸν μακάριον Πολύκαρπον, ὅστις ὡσπερ ἐπισφραγίσας διὰ τῆς μαρτυρίας αὐτοῦ κατέπαυσεν τὸν διωγμὸν. σχεδὸν γὰρ πάντα τὰ προάγοντα ἐγένετο, ἵνα ἡμῖν ὁ κύριος ἀνωθεν ἐπιδείξῃ τὸ κατὰ τὸ εὐαγγέλιον μαρτύριον. 2. περιέμενεν γὰρ, ἵνα παραδοθῇ, ὡς καὶ ὁ κύριος, ἵνα μιμητῶν καὶ ἡμεῖς αὐτοῦ γενώμεθα, μὴ μόνον σκοποῦντες τὸ καθ' ἑαυτούς, ἀλλὰ καὶ τὸ κατὰ τοὺς πέλας. ἀγάπης γὰρ ἀληθοῦς καὶ βεβαίας ἐστίν, μὴ μόνον ἑαυτὸν θέλειν σώζεσθαι, ἀλλὰ καὶ πάντα τοὺς ἀδελφούς.

15 II. Μακάρια μὲν οὖν καὶ γενναῖα τὰ μαρτύρια πάντα τὰ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ γεγονότα. δεῖ γὰρ εὐλαβεστέρους ἡμᾶς ὑπάρχοντας τῷ θεῷ τὴν κατὰ πάντων ἐξουσίαν ἀνατιθέναι. 2. τὸ γὰρ γενναῖον αὐτῶν καὶ ὑπομονητικὸν καὶ φιλοδέσποτον τίς οὐκ ἂν θαυμάσειεν; οἱ μάλιστα μὲν καταξανθέντες, ὥστε μέχρι τῶν ἔσω φλεβῶν 20 καὶ ἀρτηριῶν τὴν τῆς σαρκὸς οἰκονομίαν θεωρεῖσθαι, ὑπέμειναν, ὡς καὶ τοὺς περιεστῶτας ἐλεεῖν καὶ ὀδύρεσθαι τοὺς δὲ καὶ εἰς τοσοῦτον γενναυότητος ἐλθεῖν, ὥστε μήτε γρούξαι μήτε στενάξαι τινὰ αὐτῶν, ἐπιδεικνυμένους ἅπασιν ἡμῖν, ὅτι ἐκεῖνη τῇ ὥρᾳ βασανιζόμενοι τῆς σαρκὸς ἀπεδήμονον οἱ γενναυότατοι μάρτυρες 25 τοῦ Χριστοῦ, μᾶλλον δέ, ὅτι παρεστῶς ὁ κύριος ὠμίλει αὐτοῖς. 3. καὶ προσέχοντες τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι τῶν κοσμικῶν κατεφρόνονεν βασάνων, διὰ μιᾶς ὥρας τὴν αἰώνιον ζωὴν ἐξαγοραζόμενοι. καὶ τὸ πῦρ ἦν αὐτοῖς ψυχρὸν τὸ τῶν ἀπανθρώπων βασανι-

ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΥ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ

Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ποὺ παροικεῖ στὴ Σμύρνη πρὸς τὴν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ποὺ παροικεῖ στὸ Φιλομήλιο καὶ πρὸς ὅλες τίς παροικίες τῆς ἀγίας καὶ καθολικῆς Ἐκκλησίας σὲ κάθε τόπο· ἔλεος, εἰρήνη καὶ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πατρὸς καὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πληθυνθείη σὲ σᾶς.

Σᾶς γράψαμε, ἀδελφοί, τὰ σχετικὰ μὲ τοὺς μάρτυρες καὶ τὸ τέλος τοῦ μακαρίου Πολυκάρπου, ποὺ σὰν σφραγιδα ἔκλεισε τοὺς διωγμούς. Ὅλα ὅσα ἔλαβαν χώραν φανερώνουν μὲ τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ πῶς μαρτυρεῖται τὸ εὐαγγέλιο. Ὁ Πολύκαρπος αὐτὴ τὴν ὥρα περίμενε, γιὰ νὰ παραδοθῇ καὶ ὁ ἴδιος, κάνοντας ὅ,τι εἶχε κάμει κι' ὁ Κύριος ὥστε νὰ τὸν μιμηθοῦμε κι ἐμεῖς μὴ μόνον σκοποῦντες τὸ καθ' ἑαυτούς, ἀλλὰ καὶ τὸ κατὰ τοὺς πέλας. Διότι γνώρισμα τῆς ἀληθινῆς καὶ δυνατῆς ἀγάπης εἶναι τὸ νὰ μὴ θέλῃ κανεὶς νὰ σώσῃ μόνο τὸν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ ὅλους τοὺς ἀδελφούς.

Ἐπὶ πρῶτον, λοιπόν, μακάριοι καὶ γενναῖοι ὄλοι οἱ μάρτυρες ποὺ ἔπесαν πιστοὶ στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Κι ἐμεῖς πρέπει μὲ περισσότερη εὐλάβεια τώρα νὰ ἐμπιστευόμαστε τὸ πᾶν στὸν ἐξουσιαστὴ τῶν πάντων Θεό. Καὶ ποὺς δὲν θὰ θαυμάσῃ τὴν γενναυότητα, τὴν ὑπομονὴ καὶ τὸν ἔρωτα πρὸς τὸν Κύριο, ποὺ εἶχαν ἐκεῖνοι; Μὲ τὸ μαστίγωμα τοὺς καταξέσχισαν τὸ κορμί, κάνοντας νὰ φανοῦν οἱ φλέβες καὶ οἱ ἀρτηρίες, ἀλλ' ἐκεῖνοι ἐδειξάν τὴν καρτερία, ὥστε οἱ θεαταὶ νὰ νοιώσουν ἐμφοβο-θαυμασμὸ καὶ συμπόνια καὶ νὰ ξεσπάσουν σὲ ὄδυρμό. Ἄλλοι μάρτυρες ἔφτασαν σὲ τέτοιο σημεῖο ἀνδρείας ποὺ κανένας τοὺς δὲν ἐβγάλε ἄχνα καὶ στεναγμό, δείχνοντας ἔτσι σ' ὅλους μας ὅτι ἐκεῖνη τὴν ὥρα τῶν βασάνων ἀνέβαιναν στὸν Χριστὸ ἢ μᾶλλον ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἶχε κατεβῆ καὶ συνομιλοῦσε μαζί τους. Κολημένοι στὴ χάρι τοῦ Χριστοῦ, καταφρονοῦσαν τὰ βάσανα ποὺ τοὺς ἔκανε ὁ κόσμος, ἀγοράζοντας μέσα σὲ λίγες στιγμὲς ὀλόκληρη τὴν αἰώνια ζωὴ. Ἡ φωτιὰ ποὺ τοὺς ἐβαζαν οἱ δῆμιοι ἦταν γι'

στῶν· πρὸ ὀφθαλμῶν γὰρ εἶχον φυγεῖν τὸ αἰώνιον καὶ μηδέποτε σβεννύμενον, καὶ τοῖς τῆς καρδίας ὀφθαλμοῖς ἐνέβλεπον τὰ τηρούμενα τοῖς ὑπομείναισι ἀγαθὰ, ἃ οὔτε οὐδὲ ἤκουσεν οὔτε ὀφθαλμὸς εἶδεν οὔτε ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη, ἐκεῖνοι δὲ ὑπεδείκνυτο ὑπὸ τοῦ κυρίου, οἵπερ μηκέτι ἄνθρωποι, ἀλλ' ἤδη ἄγγελοι ἦσαν. 4. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ εἰς τὰ θηρία κατακριθέντες ἐπέμειναν δεινὰς κολάσεις, κήρυκας μὲν ὑποστρωννόμενοι καὶ ἄλλαις ποικίλων βασάνων ἰδέαις κολαζόμενοι, ἵνα, εἰ δυνηθεῖ, διὰ τῆς ἐπιμόνου κολάσεως εἰς ἄρνησιν αὐτοὺς τρέψῃ.

10 III. Πολλὰ γὰρ ἐμηχανᾶτο κατ' αὐτῶν ὁ διάβολος. ἀλλὰ χάρις τῷ θεῷ· κατὰ πάντων γὰρ οὐκ ἴσχυσεν. ὁ γὰρ γενναϊότατος Γερμανικὸς ἐπερρώνηεν αὐτῶν τὴν δειλίαν διὰ τῆς ἐν αὐτῷ ὑπομονῆς· ὅς καὶ ἐπισήμως ἐθηριομάχησεν. βουλομένου γὰρ τοῦ ἀνθυπάτου πείθειν αὐτὸν καὶ λέγοντος, τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ κατοικτεῖραι, ἐαντῷ ἐπεσπάσατο τὸ θηρίον προσβιασάμενος, τάχιον τοῦ
15 ἀδίκου καὶ ἀνόμου βίου αὐτῶν ἀπαλλαγῆναι βουλόμενος. 2. ἐκ τούτου οὖν πᾶν τὸ πλῆθος, θαυμάσαν τὴν γενναϊότητα τοῦ θεοφιλοῦς καὶ θεοσεβοῦς γένους τῶν Χριστιανῶν, ἐπεβόησεν· Αἴρε τὸν ἀθέον· ζητείσθω Πολύκαρπος.

20 IV. Εἰς δέ, ὀνόματι Κόιντος, Φρούξ, προσφάτως ἐληλυθὼς ἀπὸ τῆς Φρυγίας, ἰδὼν τὰ θηρία ἐδειλίαςεν. οὗτος δὲ ἦν ὁ παραβιασάμενος ἐαυτὸν τε καὶ τινὰς προσελθεῖν ἐκόντας. τοῦτον ὁ ἀνθύπατος πολλὰ ἐκλιπαρήσας ἐπεισεν ὁμόσαι καὶ ἐπιθῆσαι. διὰ τοῦτο οὖν, ἀδελφοί, οὐκ ἐπαινοῦμεν τοὺς προσιόντας ἐαυτοῖς,
25 ἐπειδὴ οὐχ οὕτως διδάσκει τὸ εὐαγγέλιον.

V. Ὁ δὲ θανασιώτατος Πολύκαρπος τὸ μὲν πρῶτον ἀκούσας οὐκ ἐταράχθη, ἀλλ' ἐβούλετο κατὰ πόλιν μένειν· οἱ δὲ πλείους ἐπειθον αὐτὸν ὑπεξελθεῖν. καὶ ὑπεξῆλθεν εἰς ἀγρίδιον οὐ μακρὰν ἀπέχον ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ διέτριβεν μετ' ὀλέων, νύκτα καὶ ἡμέ-

αὐτοὺς δροσιά. Διότι μπροστὰ στὰ μάτια τοὺς ἕνα εἶχαν μέλημα πῶς νὰ ξεφύγουν τὸ αἰώνιο πῦρ, τῇ φωτιᾷ ποὺ δὲν σβύνεται ποτὲ κι οἱ καρδιές τοὺς λαχταροῦσαν ἐκεῖνα τὰ ἀγαθὰ ποὺ περιμένουν ὅσους ἐγκαρτερήσουν, τὰ ἀγαθὰ, ἃ οὔτε οὐδὲ ἤκουσεν οὔτε ὀφθαλμὸς εἶδεν οὔτε ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη. Αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ τοὺς παρουσίαζε ἤδη ὁ Κύριος καὶ δὲν ἦσαν πλέον ἄνθρωποι, ἀλλὰ ἄγγελοι. Ἐπίσης καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ρίχθηκαν στὰ θηρία ὑπέφεραν πολλὴ καὶ φοβερὴ δοκιμασία. Ἄλλοι ἔγιναν κομμάτια μ' ἀγκραθωτὰ κολαστήρια ὄργανα κι ἄλλοι τέλος μ' ἄλλες χυλιότροπες ἐπινοήσεις βασάνων τελειώθηκαν. Ὅλους αὐτοὺς ὁ διάβολος πάσχισε μ' ἕνα σωρὸ δοκιμασίας νὰ τοὺς τραβήξῃ στὴν ἄρνησι, ἀλλὰ χωρὶς νὰ τὸ καταφέρῃ.

Πολλὰ μηχανεύθηκε ἐναντίον τοὺς τὸ πονηρὸ πνεῦμα. Ἄλλὰ δόξα τῷ Θεῷ· ὅλοι τὸ κατατρόπωσαν. Παράδειγμά τους ἐνισχυτικὸ ἦταν ἡ ὑπομονὴ ποὺ ἔδειξε ὁ γενναϊότατος Γερμανικὸς. Αὐτὸς ἀντιμετώπισε καὶ τὰ θηρία μέσα στὸ ἀμφιθέατρο. Ἐνῶ ὁ ἀνθύπατος προσπαθοῦσε νὰ τὸν πείσῃ ν' ἀλλάξῃ γνώμη, λέγοντάς του νὰ λυπηθῇ τὰ νιάτα του, προκάλεσε ὁ ἴδιος τὸ θηρίο νὰ τὸν κατασπαράξῃ, θέλοντας μιὰ ὥρα γρηγορώτερα ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν ἀδίκη καὶ ἄνομη πολιτεία τῶν ἐθνικῶν. Μόλις, λοιπὸν, ὁ ἄγχιος εἶδε καὶ θαμπώθηκε ἀπ' αὐτὸ τὸ δεῖγμα γενναϊότητας τοῦ θεοφιλοῦς καὶ θεοσεβοῦς γένους τῶν χριστιανῶν ξέσπασε σὲ φωνές· Νὰ λείψουν οἱ ἄθεοι! Φέρε ἐδῶ καὶ τὸν Πολύκαρπο!

Ἐνας ὅμως ἀπὸ τοὺς χριστιανούς, ποὺ τὸν ἔλεγαν Κόιντο, καταγόμενος ἀπὸ τῆ Φρυγία, καὶ ποὺ εἶχε ἔλθει πρόσφατα ἀπὸ ἐκεῖ, βλέποντας τὰ θηρία λιποψύχισε. Ἐνῶ ὁ ἴδιος ἦταν ποὺ εἶχε πείσει μερικοὺς ἄλλους νὰ ἔλθουν νὰ μαρτυρήσουν μόνοι τους, χωρὶς νὰ τοὺς ἔχουν πιάσει. Αὐτὸν ὁ ἀνθύπατος κατάρθωσε μὲ καλοπιάσματα πολλὰ νὰ τὸν κἀνῃ νὰ ἐξωμόσῃ καὶ νὰ θυσιάσῃ στὰ εἰδῶλα. Γι' αὐτὸ, λοιπὸν, ἀδελφοί, δὲν ἐπαινοῦμε ἐκεῖνους ποὺ πᾶνε νὰ μαρτυρήσουν χωρὶς νὰ τοὺς βιάσῃ κανεὶς, διότι δὲν διδάσκει ἔτσι τὸ Εὐαγγέλιο.

Ὅσο γιὰ τὸν ὑπερθαύμαστο Πολύκαρπο, ὅταν ἄκουσε ὅτι ζητοῦσαν νὰ τὸν πιάσουν, δὲν ταραχθῆκε, ἀλλὰ ἤθελε νὰ μείνῃ στὴν πόλι. Ἄλλὰ οἱ πιστοὶ τὸν ἐπεισαν νὰ κρυφθῇ. Καὶ κρύφθηκε σ' ἕνα μικρὸ κτῆμα ποὺ δὲν ἀπεῖχε πολὺ ἀπὸ τὴν πόλι κι ἐκεῖ

ραν οὐδὲν ἕτερον ποιῶν ἢ προσευχόμενος περὶ πάντων καὶ τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ἐκκλησιῶν, ὅπερ ἦν σύνηθες αὐτῷ. 2. καὶ προσευχόμενος ἐν ὄπτασίᾳ γέγονεν πρὸ τριῶν ἡμερῶν τοῦ συλληφθῆναι αὐτόν, καὶ εἶδεν τὸ προσκεφάλαιον αὐτοῦ ὑπὸ πυρὸς κατακαίωμενον· καὶ στραφεὶς εἶπεν πρὸς τοὺς σὺν αὐτῷ· Δεῖ με ζῶντα καῆναι.

VI. Καὶ ἐπιμενόντων τῶν ζητούντων αὐτὸν μετέβη εἰς ἕτερον ἀγρίδιον, καὶ εὐθέως ἐπέστησαν οἱ ζητοῦντες αὐτόν· καὶ μὴ εὐρόντες συνελάβοντο παιδάρια δύο, ὧν τὸ ἕτερον βασανιζόμενον ὡμολόγησεν. 2. ἦν γὰρ καὶ ἀδύνατον λαθεῖν αὐτόν, ἐπεὶ καὶ οἱ προδιδόντες αὐτὸν οἰκτεροῦντες ὑπῆρχον. καὶ ὁ εἰρήναρχος, ὁ κεκληρωμένος τὸ αὐτὸ ὄνομα, Ἡρώδης ἐπιλεγόμενος, ἔσπευδεν εἰς τὸ στάδιον αὐτὸν εἰσαγαγεῖν, ἵνα ἐκεῖνος μὲν τὸν ἴδιον κλῆρον ἀπαρτίσῃ, Χριστοῦ κοινωνὸς γενόμενος, οἱ δὲ προδόντες αὐτὸν τὴν αὐτοῦ 15 τοῦ Ἰουδα ὑπόσχοιεν τιμωρίαν.

VII. Ἐχόντες οὖν τὸ παιδάριον, τῇ παρασκευῇ περὶ δείπνου ὧραν ἐξηλθον διωγμῆται καὶ ἱππεῖς μετὰ τῶν συνήθων αὐτοῖς ὄπλων ὡς ἐπὶ ληστὴν τρέχοντες. καὶ ὀνὲ τῆς ὥρας συνεπελθόντες ἐκεῖνον μὲν εὐρον ἐν τινι δωματίῳ κατακείμενον ἐν ὑπερ-
20 ῶν· κάκειθεν δὲ ἠδύνατο εἰς ἕτερον χωρίον ἀπελθεῖν, ἀλλ' οὐκ ἠβουλήθη εἰπῶν· Τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ γενέσθω. 2. ἀκούσας οὖν αὐτοὺς παρόντας, καταβάς διελέχθη αὐτοῖς, θαυμαζόντων τῶν ὀρώντων τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ καὶ τὸ εὐσταθές, καὶ εἰ τοσαύτη σπουδὴ ἦν τοῦ συλληφθῆναι τοιοῦτον πρεσβύτην ἄνδρα. εὐθέως οὖν αὐ-
25 τοῖς ἐκέλευσεν παρατεθῆναι φαγεῖν καὶ πιεῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, ὅσον ἂν βούλωνται, ἐξητήσατο δὲ αὐτούς, ἵνα δῶσιν αὐτῷ ὧραν πρὸς τὸ προσεύξασθαι ἀδεῶς. 3. τῶν δὲ ἐπιτρέψαντων, σταθεῖς προσηύξατο πλήρης ὧν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ οὕτως, ὡς ἐπὶ δύο ὥρας μὴ δύνασθαι σιωπῆσαι καὶ ἐκπλήττεσθαι τοὺς ἀκούοντας,
30 πολλοὺς τε μετανοεῖν ἐπὶ τῷ ἐληλυθέναι ἐπὶ τοιοῦτον θεοπρεπῆ πρεσβύτην.

VIII. Ἐπεὶ δὲ ποτε κατέπαυσεν τὴν προσευχήν, μνημονεύσας ἀπάντων τῶν καὶ πώποτε συμβεβληκότων αὐτῷ, μικρῶν τε καὶ μεγάλων, ἐνδόξων τε καὶ ἀδόξων καὶ πάσης τῆς κατὰ τὴν οἰ-

ἔμεινε μὲ λίγους χριστιανούς, νύχτα μέρα μὴν κάνοντας τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ προσεύχεται γιὰ ὄλους καὶ γιὰ τις Ἐκκλησίας τῆς οἰκουμένης, πρᾶγμα ποῦ ἦταν ἡ συνήθειά του. Καὶ καθὼς προσευχόταν εἶδε μιὰ ὄπτασία, τρεῖς μέρες πρὶν ἀπὸ τῆ συλληψί του. Εἶδε ὅτι τὸ προσκεφάλό του εἶχε πιάσει φωτιά. Καὶ γύρισε καὶ εἶπε στοὺς συντρόφους του· Θὰ καὼ ζωντανός.

Καὶ καθὼς οἱ ἔρευνες γίνονταν πὶὸ ἐπίμονες καὶ πλησίαζαν στὸ μέρος ποῦ κρυβόταν, ὁ Πολύκαρπος ἔφυγε καὶ πῆγε σ' ἕνα ἄλλο ἀγρόκτημα. Καὶ μόλις ἔφυγε, ἔφθασαν ἐκεῖνοι ποῦ τὸν ζητοῦσαν. Καὶ μὴν ἔχοντάς τον βρεῖ, ἔπιασαν δύο παιδιὰ ποῦ δούλευαν στὸ κτῆμα ἀπὸ τὰ ὅποια τὸ ἕνα ἀφοῦ τὸ βασάνισαν ὡμολόγησε. Ἄλλωστε ἦταν ἀδύνατο νὰ ξεφύγῃ, διότι ἐκεῖνοι ποῦ τὸν εἶχαν προδώσει ἦταν γνωστοὶ του. Καὶ ὁ εἰρήναρχος, ποῦ εἶχε τὸ ἴδιο μὲ τὸν Πολύκαρπο ὄνομα καὶ τὸν ἔλεγον ἐπίσης καὶ Ἡρώδης, βιαζόταν νὰ τὸν μπάσῃ στὸ ἀμφιθέατρο, ἔτσι ποῦ ὁ μὲν Πολύκαρπος νὰ τελειωθῇ, γινόμενος κοινωνὸς τοῦ Χριστοῦ, οἱ δὲ καταδότες του νὰ πάρουν τὴν τιμωρία τοῦ Ἰουδα.

Ἐχοντας, λοιπὸν ὀδηγὸ τὸ παιδί, ἡμέρα Παρασκευὴ καὶ κατὰ τὸ σούρουπο, βγήκαν οἱ στρατιῶτες τῆς καταδιώξεως μὲ καβαλλάρηδες, ἀρματωμένοι σὰν σὲ πόλεμο καὶ ὡς ἐπὶ ληστὴν τρέχοντες. Καὶ ἀργὰ τὸ βράδι ἔκαμαν ἔφοδο στὸ μέρος ποῦ βρισκόταν καὶ τὸν βρήκαν στὸ ὑπερῶ, ξαπλωμένον σ' ἕνα δωμάτιο. Καὶ ἀπὸ κεῖ θὰ μπορούσε νὰ φύγῃ, ἀλλὰ εἶχε ἀρνηθῇ, λέγοντας· τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ γενέσθω. Ὅταν, λοιπὸν, τοὺς ἄκουσε, κατέβηκε κι ἔπιασε κουβέντα μαζί τους. Καὶ ἀπόρησαν βλέποντας τὴν εὐστάθεια τῆς μεγάλης του ἡλικίας καὶ τὴ βιασύνη νὰ συλληφθῇ τόσο γέρος ἄνθρωπος. Εὐθύς, λοιπὸν, πρόσταξε νὰ τοὺς βάλουν νὰ φᾶνε καὶ νὰ πιοῦν ὅσο θέλουν καὶ τοὺς παρακάλεσε νὰ τοῦ ἐπιτρέψουν στὸ μεταξὺ νὰ προσευχηθῇ ἄνετα. Ἐκεῖνοι τοῦ τὸ ἐπέτρεψαν καὶ ἔπιασε καὶ προσευχήθηκε πλημμυρισμένος ἀπὸ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ δύο ὀλόκληρες ὥρες, ἔτσι ποῦ θαμπώθηκαν οἱ στρατιῶτες καὶ μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς μετάνοισαν ποῦ εἶχαν ἔλθει νὰ πιάσουν ἕνα τέτοιο θεόπρεπο γέροντα.

Ὅταν κάποια φορὰ τελείωσε τὴν προσευχή, στὴν ὁποία μνημόνευσε ὄλους ὅσοι εἶχαν ἔλθει σὲ συνάφεια μαζί του, μικροὺς καὶ μεγάλους, ἐνδόξους καὶ ἀσήμους καὶ ὄλη τὴν καθολικὴ Ἐκ-

κουμένην καθολικῆς ἐκκλησίας, τῆς ὥρας ἐλθούσης τοῦ ἐξιέναι, ὄνω καθίσαντες αὐτὸν ἤγαγον εἰς τὴν πόλιν, ὄντος σαββάτου μεγάλου. 2. καὶ ὑπὲρ αὐτῷ ὁ εἰρήναρχος Ἡρώδης καὶ ὁ πατήρ αὐτοῦ Νικήτης, οἱ καὶ μεταθέντες αὐτὸν ἐπὶ τὴν καροῦχαν ἐπει-
 5 θον παρακαθεζόμενοι καὶ λέγοντες· Τί γὰρ κακόν ἐστιν εἰπεῖν· Κύριος καῖσαρ, καὶ ἐπιθῆσαι καὶ τὰ τούτοις ἀκόλουθα καὶ διασώ-
 ζεσθαι; ὁ δὲ τὰ μὲν πρῶτα οὐκ ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, ἐπιμενόντων δὲ αὐτῶν ἔφη· Οὐ μέλλω ποιεῖν, ὁ συμβουλευέτέ μοι. 3. οἱ δὲ ἀποτυχόντες τοῦ πείσαι αὐτὸν δεινὰ ῥήματα ἔλεγον καὶ μετὰ
 10 σπουδῆς καθήρουν αὐτόν, ὡς κατιόντα ἀπὸ τῆς καροῦχας ἀποσῦ-
 ραι τὸ ἀντικνήμιον. καὶ μὴ ἐπιστραφεῖς, ὡς οὐδὲν πεπονθὸς προ-
 θύμως ἐπορεύετο, ἀγόμενος εἰς τὸ στάδιον, θορύβου τηλικούτου ὄντος ἐν τῷ σταδίῳ, ὡς μηδὲ ἀκουσθῆναί τινα δύνασθαι.

IX. Τῷ δὲ Πολυκάρπῳ εἰσιόντι εἰς τὸ στάδιον φωνὴ ἐξ οὐρανοῦ
 15 ἐγένετο· Ἰσχυε, Πολύκαρπε, καὶ ἀνδρίζου. καὶ τὸν μὲν εἰπόντα οὐδεὶς εἶδεν, τὴν δὲ φωνὴν τῶν ἡμετέρων οἱ παρόντες ἤκουσαν. καὶ λοιπὸν προσαχθέντος αὐτοῦ, θόρυβος ἦν μέγας ἀκουσάντων, ὅτι Πολύκαρπος συνείληπται. 2. προσαχθέντα οὖν αὐτὸν ἀνη-
 ρῶτα ὁ ἀνθύπατος, εἰ αὐτὸς εἶη Πολύκαρπος. τοῦ δὲ ὁμολογοῦντος,
 20 ἐπειθεν ἀρνεῖσθαι λέγων· Αἰδέσθητί σου τὴν ἡλικίαν, καὶ ἕτερα τούτοις ἀκόλουθα, ὧν ἔθος αὐτοῖς λέγειν· Ὁμοσον τὴν καίσαρος τύχην, μετανόησον, εἶπον· Αἶρε τοὺς ἀθέους. ὁ δὲ Πολύκαρπος ἐμβριθεὶ τῷ προσώπῳ εἰς πάντα τὸν ὄχλον τὸν ἐν τῷ σταδίῳ ἀνό-
 25 τε καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπεν· Αἶρε τοὺς ἀθέους. 3. ἐγ-

κλησία πού ἀπλώνεται στὴν οἰκουμένη, καὶ ἦλθε ἡ ὥρα νὰ βγοῦν, τὸν ἔβαλαν πάνω σ' ἓνα ὄνο καὶ τὸν ἔφεραν στὴν πόλι, ξημερώματα τοῦ Μεγάλου Σαββάτου. Καὶ στὸν δρόμο τὸν προῦ-
 πάντησε ὁ εἰρήναρχος Ἡρώδης μὲ τὸν πατέρα του τὸν Νικήτη, πού τὸν ἔβαλαν νὰ καθίσῃ δίπλα τους στὸ ἀμάξι τους, κι ἄρχισαν νὰ προσπαθοῦν νὰ τὸν μεταπείσουν, λέγοντας.

—Μὰ εἶναι τόσο κακὸ νὰ πῆς· Κύριος εἶναι ὁ Καῖσαρ; Εἶναι τόσο σπουδαῖο πράγμα νὰ θυσιάσης στοὺς θεοὺς καὶ νὰ κά-
 νης ἄλλους τοὺς ὑπολοίπους τύπους, προκειμένου νὰ γλυτώσης τὴ
 ζωὴ σου;

Ἐκεῖνος στὴν ἀρχὴ σώπαινε, ἀλλὰ ὅταν εἶδε ὅτι ἐπέμεναν, ἀποκρίθηκε.

—Δὲν πρόκειται νὰ κάμω αὐτὰ πού με συμβουλευέτε.

Τότε ἐκεῖνοι, βλέποντας πῶς τοῦ κάκου πῆγαν τὰ λόγια τους, τὸν περιέλουσαν μὲ βρισιές καὶ τὸν γκρέμισαν ἀπὸ τὸ ἀ-
 μάξι, ἔτσι πού πέφτοντας νὰ πληγωθῇ στὸ πόδι. Καὶ χωρὶς νὰ τοὺς πῆ οὔτε λέξι, σὰν νὰ μὴν εἶχε πάθει τίποτε, πορευόταν ὀλοπρόθυμα, ὀδηγούμενος στὸ ἀμφιθέατρο, ὅπου γινόταν τέτοια ὀχλοβοή ὥστε νὰ μὴ μπορῇ νὰ ἀκουσθῇ ἡ φωνὴ κανενός.

Ἄλλὰ στὸν Πολύκαρπο καθὼς ἔμπαινε στὸ ἀμφιθέατρο ἀ-
 κούσθηκε φωνὴ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ πού ἔλεγε· Ἰσχυε, Πολύκαρπε, καὶ ἀνδρίζου. Καὶ ἐκεῖνος πού μίλησε κανένας δὲν τὸν εἶδε· ἀλλὰ τὴ φωνὴ τὴν ἤκουσαν οἱ δικοὶ μας πού βρισκόνταν ἐκεῖ. Ὅταν, λοιπὸν, ὠδηγήθηκε ἐκεῖ, ἔγινε μεγαλύτερη ἡ ὀχλοβοή, διότι ὁ λαὸς ἔμαθε ὅτι ὁ Πολύκαρπος εἶχε συλληφθῆ. Στεκόμενον μπροστὰ στὸ βῆμα του, ὁ ἀνθύπατος ἄρχισε νὰ τὸν ἀνακρίνη. Πρῶτα τὸν ρώτησε ἂν ἦταν ὁ ἴδιος ὁ Πολύκαρπος καὶ σὰν ἐκεῖ-
 νος τὸ ἔβεβαίωσε, βάλθηκε ὁ ἀνθύπατος νὰ τὸν πείσῃ ν' ἀρνηθῇ τὴν πίστι του, λέγοντας· Λυπήσου τὰ χρόνια σου καὶ ἄλλα παρόμοια πού συνηθίζουν οἱ ἐθνικοὶ δικασταί, ὅπως· Ἄναγκω-
 ρισε τὴ θεῖα δύναμι τοῦ Καίσαρος, ἄλλαξε γνώμη, πές· Νὰ λεί-
 ψουν οἱ ἄθεοι.

Ὁ Πολύκαρπος τότε μὲ γαλήνια κι ἄτρομη δῦσι γυρόφερε τὸ βλέμμα στὶς κερκίδες πού ἦσαν σκεπασμένες ἀπὸ τοὺς ἀνόμους ἐθνικοὺς, σήκωσε τὸ χέρι ἐναντίον τους μὲ τρομερὴ κίνησι, ἀνα-
 στέναξε καὶ ἀναβλέποντας τέλος στὸν οὐρανὸ εἶπε:

κειμένου δὲ τοῦ ἀνθυπάτου καὶ λέγοντος· Ὁμοσον, καὶ ἀπολύω σε, λοιδορήσον τὸν Χριστόν, ἔφη ὁ Πολύκαρπος· Ὁγδοήκοντα καὶ ἕξ ἔτη δουλεύω αὐτῷ καὶ οὐδὲν με ἠδίκησεν· καὶ πῶς δύναμαι βλασφημῆσαι τὸν βασιλέα μου τὸν σώσαντά με;

5 X. Ἐπιμένοντας δὲ πάλιν αὐτοῦ καὶ λέγοντος· Ὁμοσον τὴν καίσαρος τύχην, ἀπεκρίνατο· Εἰ κενοδοξεῖς, ἵνα ὁμόσω τὴν καίσαρος τύχην, ὡς σὺ λέγεις, προσποιεῖ δὲ ἀγνοεῖν με, τίς εἰμι, μετὰ παρησίας ἄκουε· Χριστιανός εἰμι. εἰ δὲ θέλεις τὸν τοῦ Χριστιανισμοῦ μαθεῖν λόγον, δός ἡμέραν καὶ ἄκουσον. 2. ἔφη ὁ ἀνθύπατος· Πείσον τὸν δῆμον. ὁ δὲ Πολύκαρπος εἶπεν· Σὲ μὲν καὶ λόγον ἠξίωκα· δεδιδάγμεθα γὰρ ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ὑπὸ τοῦ θεοῦ τεταγμέναις τιμὴν κατὰ τὸ προσῆκον τὴν μὴ βλάπτουσιν ἡμῶς ἀπονέμειν· ἐκείνους δὲ οὐχ ἠγοῦμαι ἄξιους τοῦ ἀπολογεῖσθαι αὐτοῖς.

15 XI. Ὁ δὲ ἀνθύπατος εἶπεν· Θηρία ἔχω, τούτοις σὲ παραβαλῶ, ἔαν μὴ μετανοήσης. ὁ δὲ εἶπεν· Κάλει, ἀμετάθετος γὰρ ἡμῖν ἢ ἀπὸ τῶν κρειττόνων ἐπὶ τὰ χεῖρω μετάνοια· καλὸν δὲ μετατίθεσθαι ἀπὸ τῶν χαλεπῶν ἐπὶ τὰ δίκαια. 2. ὁ δὲ πάλιν πρὸς αὐτόν· Πῦρ σε ποιήσω δαπανηθῆναι εἰ τῶν θηρίων καταφρονεῖς, ἔαν μὴ μετανοήσης. ὁ δὲ Πολύκαρπος εἶπεν· Πῦρ ἀπειλεῖς τὸ πρὸς ὦραν καίωμενον καὶ μετ' ὀλίγον σβεννύμενον· ἀγνοεῖς γὰρ τὸ τῆς μελλούσης κρίσεως καὶ αἰωνίου κολάσεως τοῖς ἀσεβεῖσι τηρούμενον πῦρ. ἀλλὰ τί βραδύνεις; φέρε, ὃ βούλει.

XII. Ταῦτα δὲ καὶ ἕτερα πλείονα λέγων θάρσους καὶ χαρᾶς

— Ἄς λείψουν οἱ ἄθεοι!

Καὶ καθὼς, ἐπιμένοντας ὁ ἀνθύπατος τοῦ ἔλεγε.

— Ἐξώμοσε, βρῖσε τὸν Χριστὸ καὶ σ' ἐλευθερώνω, ἀποκρίθηκε ὁ Πολύκαρπος.

— Ὁγδόντα ἕξ χρόνια τὸν ὑπηρετῶ καὶ σὲ τίποτε δὲν μ' ἐβλαψε. Πῶς μπορῶ, λοιπόν, νὰ ὑβρίσω τὸν βασιλέα καὶ σωτῆρα μου;

Ἄλλὰ ὁ ἀνθύπατος ἐπέμενε, λέγοντας.

— Ἀναγνώρισε τὴ θεία δύναμι τοῦ Καίσαρος.

Καὶ ὁ Πολύκαρπος ἀποκρίθηκε.

— Ζητεῖς νὰ ἀναγνωρίσω τὴ θεία δύναμι τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ὑποκρίνεσαι ὅτι ἀγνοεῖς ποιὸς εἶμαι. Ἄκουσε, λοιπόν, καθαρὰ καὶ ἑστέρα τὴν ἀπάντησί μου. Εἶμαι χριστιανός. Κι' ἂν θέλεις νὰ διδαχθῆς τὸν χριστιανισμό, δός μου καιρὸ νὰ σοῦ τὸν μάθω. Τοῦ λέγει ὁ ἀνθύπατος.

— Πείσε τὸν ὄχλο.

Καὶ ὁ Πολύκαρπος τοῦ ἀπαντᾷ.

— Ἐσένα σ' ἀξίωσα τῶν λόγων μου. Διότι διδαχθήκαμε νὰ ἀποδίνουμε στίς ἀρχὰς καὶ ἐξουσίαις ποὺ ὑπάρχουν με τὴν ἀνοχή τοῦ Θεοῦ τιμὴ τόση ὅση δὲν μᾶς ζημιώνει. Αὐτοὶ ἐδῶ ὅμως δὲν ἔχουν κανένα δικαίωμα ν' ἀκούσουν τὴν ἀπολογία μου.

Καὶ ὁ ἀνθύπατος τοῦ λέγει.

— Ἐγὼ θηρία, σ' αὐτὰ θά σὲ ρίξω, ἂν δὲν ἀλλάξης γνώμη.

Καὶ ὁ Πολύκαρπος ἀποκρίνεται.

— Φέρε τα· γλύστρημα γιὰ μᾶς ἀπὸ τὰ καλύτερα στὰ χειρότερα δὲν ἐπιτρέπεται. Ἀπεναντίας ἀπὸ τὰ χαλεπὰ μᾶς ἀρέσει νὰ ἀνεβαίνουμε στὰ δίκαια.

Καὶ ὁ ἀνθύπατος πάλι.

— Θὰ σὲ ἀνάψω σὺν λαμπάδα, ἂν δὲν σοῦ φαίνονται σκληρὴ τιμωρία τὰ θηρία, καὶ μείνης ἀμετανόητος.

Καὶ ὁ Πολύκαρπος τοῦ ἀπαντᾷ.

— Μ' ἀπειλεῖς μετ' τὴ φωτιά ποὺ καίει γιὰ λίγη ὥρα κι ὕστερα σβύνεται κι ἀγνοεῖς τὸ πῦρ τῆς μελλούσης κρίσεως καὶ αἰωνίας κολάσεως ποὺ φυλάγεται ἄσβυστο γιὰ τοὺς ἀσεβεῖς. Ἄλλὰ τί ἀργοπορεῖς; Κάμε ὅ,τι θέλεις.

Αὐτὰ κι ἄλλα ἀκόμα λέγοντας, ἦταν πλημμυρισμένος ἀπὸ

ἐνεπίμπλοτο, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ χάριτος ἐπληροῦτο, ὥστε οὐ μόνον μὴ συμπεσεῖν ταραχθέντα ὑπὸ τῶν λεγομένων πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ τὸναντίον τὸν ἀνθύπατον ἐκοστήσει, λέμψαι τε τὸν ἑαυτοῦ κήρυκα ἐν μέσῳ τοῦ σταδίου κηρύξαι τρεῖς· Πολύκαρπος ὁμο-
 5 λόγησεν ἑαυτὸν Χριστιανὸν εἶναι. 2. τούτου λεχθέντος ὑπὸ τοῦ κήρυκος, ἅπαν τὸ πλῆθος ἐθνῶν τε καὶ Ἰουδαίων τῶν τὴν Σμύρναν κατοικούντων ἀκατασχέτω θυμῷ καὶ μεγάλῃ φωνῇ ἐπεβόα· Οὗτός ἐστιν ὁ τῆς Ἀσίας διδάσκαλος, ὁ πατὴρ τῶν Χριστιανῶν, ὁ τῶν ἡμετέρων θεῶν καθαιρέτης, ὁ πολλοὺς διδάσκων μὴ θύειν
 10 μὴδὲ προσκυνεῖν. ταῦτα λέγοντες ἐπεβόων καὶ ἠρώτων τὸν Ἀσιάρχην Φίλιππον, ἵνα ἐπαφῇ τῷ Πολυκάρπῳ λέοντα. ὁ δὲ ἔφη, μὴ εἶναι ἐξὸν αὐτῷ, ἐπειδὴ πεπληρώκει τὰ κνηγέσια. 3. τότε ἔδοξεν αὐτοῖς ὁμοθυμαδὸν ἐπιβοῆσαι, ὥστε τὸν Πολύκαρπον ζῶντα κατακαῦσαι. ἔδει γὰρ τὸ τῆς φανερωθείσης αὐτῷ ἐπὶ τοῦ προσ-
 15 κεφαλαίου ὀπτασίας πληρωθῆναι, ὅτε ἰδὼν αὐτὸ καιόμενον προσευχόμενος εἶπεν ἐπιστραφεὶς τοῖς σὺν αὐτῷ πιστοῖς προφητικῶς· Δεῖ με ζῶντα καῆναι.

XIII. Ταῦτα οὖν μετὰ τοσοῦτου τάχους ἐγένετο, θάπτον ἢ ἐλέγετο, τῶν ὄχλων παραχοῆμα συναγόντων ἐκ τε τῶν ἐργαστη-
 20 ρίων καὶ βαλανείων ξύλα καὶ φρύγανα, μάλιστα Ἰουδαίων προθύμους, ὡς ἔθος αὐτοῖς, εἰς ταῦτα ὑπουργούντων. 2. ὅτε δὲ ἡ πυρὰ ἠτοιμάσθη, ἀποθέμενος ἑαυτῷ πάντα τὰ ἱμάτια καὶ λύσας τὴν ζώνην ἐπειράτο καὶ ὑπολύειν ἑαυτόν, μὴ πρότερον τοῦτο ποιῶν διὰ τὸ ἀεὶ ἕκαστον τῶν πιστῶν σπουδάζειν, ὅστις τάχιον τοῦ χρω-
 25 τὸς αὐτοῦ ἄφηται· ἐν παντί γὰρ ἀγαθῆς ἐνεκεν πολιτείας καὶ πρὸ τῆς μαρτυρίας ἐκεκόσμητο. 3. εὐθέως οὖν αὐτῷ περιετίθετο τὰ πρὸς τὴν πυρὰν ἠρμοσμένα ὄργανα. μελλόντων δὲ αὐτῶν καὶ προσηλοῦν, εἶπεν· Ἀφετέ με οὕτως· ὁ γὰρ δοὺς ὑπομείναι τὸ πῦρ δώσει καὶ χωρὶς τῆς ὑμετέρας ἐκ τῶν ἡλίων ἀσφαλείας ἄσχυλον
 30 ἐπιμεῖναι τῇ πυρᾷ.

θάρρος καὶ χαρὰ καὶ στὸ πρόσωπό του ἔλαμπε ἡ θεία χάρις. Ὅχι μόνον δὲν εἶχαν καμμιὰ ἐπίδρασι πάνω του οἱ συμβουλῆς καὶ οἱ ἀπειλῆς ποὺ ἄκουε, ἀλλ' ἀπεναντίας σάστισε ὁ ἀνθύπατος. Ἔστειλε τότε τὸν κήρυκά του στὴ μέση τοῦ στίβου νὰ φωνάξῃ τρεῖς φορές.

—Ὁ Πολύκαρπος ὁμολόγησε ὅτι εἶναι χριστιανός.

Μόλις τ' ἄκουσε ὁ ὄχλος τῶν εἰδωλολατρῶν καὶ τῶν Ἰουδαίων ποὺ εἶχαν μαζευθῆ ἐκεῖ ἀπ' ὅλη τὴ Σμύρνη ξέσπασε σὲ κραυγὲς φωνάζοντας ἄγρια.

—Αὐτὸς εἶναι ὁ δάσκαλος τῆς Ἀσίας, ὁ πατέρας τῶν χριστιανῶν, ὁ χαλαστῆς τῶν θεῶν μας, ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔμαθε πολλοὺς νὰ μὴ προσκυνοῦν καὶ νὰ μὴ θυσιάζου.

Καὶ φώναζαν στὸν ἀσιάρχη Φίλιππο ν' ἀμολήσῃ πάνω στὸν Πολύκαρπο ἕνα λέοντα.

Ἄλλὰ ἐκεῖνος ἀποκρίθηκε ὅτι δὲν εἶχε τέτοιο δικαίωμα, διότι παρόμοια θεάματα εἶχαν δοθῆ καὶ τελειώσει πιά τίς προηγούμενες ἡμέρες.

Τότε ὅλοι μὲ μιὰ φωνὴ ζήτησαν νὰ ριχθῆ στὴ φωτιά ὁ Πολύκαρπος. Διότι ἐπέπρωτο νὰ πραγματοποιηθῆ ἡ ὀπτασία ποὺ εἶχε δῆ, ὅταν εἶδε τὸ προσκέφαλο νὰ καίεται καὶ γύρισε καὶ εἶπε προφητικὰ στοὺς πιστοὺς ποὺ τὸν τριγύριζαν· Θὰ καῶ ζωντανός.

Ὅλα ἔγιναν μὲ τέτοια γρηγοράδα, ποὺ περισσότερη ὥρα κάνει κανεὶς νὰ τὰ διηγηθῆ. Οἱ ὄχλοι μάζεψαν ἀμέσως ἀπὸ τὰ γειτονικὰ ἐργαστήρια καὶ λουτρὰ ξύλα καὶ φρύγανα καὶ προπαντὸς οἱ Ἰουδαῖοι ποὺ σὲ κάτι τέτοιες περιστάσεις συνήθως εἶναι οἱ πιὸ πρόθυμοι ἀπ' ὅλους. Καὶ ὅταν ἐτοιμάσθηκε ἡ πυρὰ, ἔβγαλε ὅλα τὰ ροῦχα του, ξεζώσθηκε καὶ ἔσχυψε νὰ βγάλῃ καὶ τὰ ὑποδήματά του, πρᾶγμα ποὺ ἔκαμε γιὰ πρώτη φορά, διότι πάντα ἔσπευδαν τὰ πνευματικὰ του παιδιὰ νὰ τὸν ὑπηρετοῦν σ' αὐτό, ἀμιλλώμενα ποῖο πρῶτο νὰ τὸν ἀγγίξῃ. Τόση μεγάλη ἀρετὴ τὸν στόλιζε πρὶν ἀπὸ τὸ μαρτύριο. Εὐθύς, λοιπόν, τὸν τύλιξαν μὲ τὰ σίδερα ποὺ χρησιμοποιοῦνται στοὺς καταδικασμένους νὰ πεθάνουν πάνω στὴν πυρὰ. Κι ἐνῶ πήγαιναν νὰ τὸν κρφώσουν, εἶπε.

—Ἀφῆστε με ἔτσι. Ἐκεῖνος ποὺ μὲ ἔσπρωξε ἔως τὴ φωτιά, θὰ μ' ἀξιώσῃ καὶ χωρὶς τὰ καρφιά σας νὰ μείνω ἀσάλευτος πάνω της.

ὁ θαυμασιώτατος Πολύκαρπος, ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις διδάσκαλος ἀποστολικὸς καὶ προφητικὸς γενόμενος ἐπίσκοπος τε τῆς ἐν Σμύρῃ καθολικῆς ἐκκλησίας. πᾶν γὰρ ἔφημα, ὃ ἀφῆκεν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἐτελειώθη καὶ τελειωθήσεται.

5 XVII. Ὁ δὲ ἀντίζηλος καὶ βάσκανος καὶ πονηρός, ὁ ἀντικείμενος τῷ γένει τῶν δικαίων, ἰδὼν τὸ τε μέγεθος αὐτοῦ τῆς μαρτυρίας καὶ τὴν ἀπ' ἀρχῆς ἀνεπλήπτον πολιτείαν, ἐστεφανωμένον τε τὸν τῆς ἀφθαρσίας στέφανον καὶ βραβεῖον ἀναντίρρητον ἀπενηργεμένον, ἐπετήδευσεν, ὡς μηδὲ τὸ σωματίον αὐτοῦ ὑφ' ἡμῶν
10 ληφθῆναι, καίπερ πολλῶν ἐπιθυμούντων τοῦτο ποιῆσαι καὶ κοινωνῆσαι τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ σαρκίῳ. 2. ὑπέβαλεν γοῦν Νικήτην τὸν τοῦ Ἡρώδου πατέρα, ἀδελφὸν δὲ Ἀλκῆς, ἐντυχεῖν τῷ ἄρχοντι, ὥστε μὴ δοῦναι αὐτοῦ τὸ σῶμα· μή, φησὶν, ἀφέντες τὸν ἐσταυρωμένον τοῦτον ἄρξωνται σέβεσθαι καὶ ταῦτα ὑποβαλλόντων καὶ
15 ἐνισχυόντων τῶν Ἰουδαίων, οἳ καὶ ἐτήρησαν, μελλόντων ἡμῶν ἐκ τοῦ πυρὸς αὐτὸν λαμβάνειν, ἀγνοοῦντες, ὅτι οὔτε τὸν Χριστὸν ποτε καταλιπεῖν δυνασόμεθα, τὸν ὑπὲρ τῆς τοῦ παντὸς κόσμου τῶν σωζομένων σωτηρίας παθόντα ἁμωμον ὑπὲρ ἁμαρτωλῶν, οὔτε ἕτερον τινα σέβεσθαι. 3. τοῦτον μὲν γὰρ νίδν ὄντα τοῦ Θεοῦ προσ-
20 κυνουῖμεν, τοὺς δὲ μάρτυρας ὡς μαθητὰς καὶ μιμητὰς τοῦ κυρίου ἀγαπῶμεν ἄξιως ἐνεκα εὐνοίας ἀνυπερβλήτου τῆς εἰς τὸν ἴδιον βασιλέα καὶ διδάσκαλον ὧν γένοιτο καὶ ἡμᾶς κοινωνοὺς τε καὶ συμμαθητὰς γενέσθαι.

XVIII. Ἰδὼν οὖν ὁ κεντυρίων τὴν τῶν Ἰουδαίων γενομένην
25 φιλονεκίαν, θείσ αὐτὸν ἐν μέσῳ, ὡς ἔθος αὐτοῖς, ἔκασεν. 2. οὕτως τε ἡμεῖς ὕστερον ἀνελάμενοι τὰ τιμιώτερα λίθων πολυτελεῶν καὶ δοκιμώτερα ὑπὲρ χρυσίου. ὁστᾶ αὐτοῦ ἀπεθέμεθα, ὅπου καὶ ἀκόλουθον ἦν. 3. ἔνθα ὡς δυνατόν ἡμῖν συναγομένοις ἐν ἀγαλλιάσει καὶ χαρᾷ παρέξει ὁ κύριος ἐπιτελεῖν τὴν τοῦ μαρτυρίου
30 αὐτοῦ ἡμέραν γενέθλιον, εἰς τε τὴν τῶν προσηληκότων μνήμην καὶ τῶν μελλόντων ἀσκησὶν τε καὶ ἐτοιμασίαν.

XIX. Τοιαῦτα τὰ κατὰ τὸν μακάριον Πολύκαρπον, ὃς σὺν τοῖς ἀπὸ Φιλαδελφείας δωδέκατος ἐν Σμύρῃ μαρτυρήσας, μόνος ὑπὸ πάντων μᾶλλον μνημονεύεται, ὥστε καὶ ὑπὸ τῶν ἔθνῶν ἐν

λεκτοὺς ἦταν καὶ ὁ υπερθαύμαστος Πολύκαρπος ποῦ ὑπῆρξε στὸν καιρὸ μας διδάσκαλος ἀποστολικὸς καὶ με προφητικὸ χάρισμα καὶ ἐπίσκοπος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας στὴ Σμύρνη. Διότι κάθε λόγος ποῦ βγῆκε ἀπὸ τὸ στόμα του, καὶ πραγματοποιήθηκε καὶ θὰ πραγματοποιηθῆ.

Ὅσο γιὰ τὸν ἀντίζηλο καὶ βάσκανο καὶ πονηρὸ ἐχθρὸ τῶν δικαίων, σὰν εἶδε τὸ μεγαλοπρεπὲς τέλος τοῦ Πολυκάρπου καὶ τὴν ἀνέκαθεν ἀνεπλήπτη ζωὴ του, σὰν τὸν εἶδε στεφανωμένον με τὸν στέφανο τῆς ἀφθαρσίας καὶ βραβευμένον ἀναντίρρητα, βρῆκε τρόπο νὰ μὴ πάρουμε μήτε τὸ σκῆνωμά του, ποῦ τόσοι καὶ τόσοι ἀνάμεσα στοὺς πιστοὺς ἤθελαν νὰ τὸ ἀποκτήσουν. Ὑπέβαλε, λοιπὸν, στὸν Νικήτη, τὸν πατέρα τοῦ Ἡρώδη καὶ ἀδελφὸ τῆς Ἀλκῆς, νὰ παρακαλέσῃ τὸν ἄρχοντα νὰ μὴ μᾶς παραδῶσῃ τὸ σῶμα. Καὶ διετύπωσε τὴ δικαιολογία ὅτι ὑπῆρχε φόβος, ἂν ἄφηνε τὸ λείψανο, νὰ παρατήσουν τὸν ἐσταυρωμένο καὶ νὰ λατρεύουν αὐτό. Αὐτὲς τὶς ἰδέες τὶς ὑπέβαλλαν καὶ τὶς ἐνίσχυαν οἱ Ἰουδαῖοι, ποῦ ἐξ ἄλλου μᾶς φύλαγαν μὴν πάρουμε τὸ σῶμα, μὴ-ξέροντας ὅτι οὔτε τὸν Χριστὸ ποτὲ θὰ μπορέσουμε νὰ ἐγκαταλείψουμε, ποῦ ἔπαθε ὁ ἁμωμος γιὰ τὴ σωτηρία ὅλου τοῦ κόσμου οὔτε ἄλλον νὰ λατρεύουμε. Αὐτὸν τὸν προσκυνοῦμε διότι εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς μάρτυρας ὡς μαθητὰς καὶ μιμητὰς τοῦ Κυρίου τοὺς ἀγαποῦμε ἄξια, διότι εὐνοήθηκαν ἀπερίγραπτα ἀπὸ τὸν βασιλέα καὶ διδάσκαλό τους. Εἶθε κι ἐμεῖς νὰ γίνουμε κοινωνοὶ τους καὶ συμμαθηταὶ τους.

Ὅταν, λοιπὸν, εἶδε ὁ ἐκατόνταρχος τὴν κακὴ διάθεσι τῶν Ἰουδαίων, ἔβαλε τὸ λείψανο στὴ μέση καὶ κατὰ τὴν συνήθεια τῶν εἰδωλολατρῶν τὸ ἔκαψε. Ἔτσι ἐμεῖς κατόπιν μαζέψαμε τὰ ἀκριβώτερα ἀπὸ πέτρες πολυτίμες καὶ καθαρώτερα ἀπὸ χρυσάφι ὁστᾶ του καὶ τὰ ἀποθέσαμε σὲ κατάλληλο τόπο. Ἐκεῖ θὰ συναζόμεστε μ' ἀγαλλίασι καὶ χαρὰ καὶ θὰ γιορτάζουμε τὴ γενέθλια ἡμέρα τοῦ μαρτυρίου του, με τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ, γιορτάζοντας τὴ μνήμη ἐκείνων ποῦ ἔθλησαν καὶ δυναμώνοντας τὶς ψυχές μας γιὰ νέα μαρτύρια.

Αὐτὰ σχετικὰ με τὸν μακάριο Πολύκαρπο, ποῦ μαζί μ' ἐκείνους ποῦ προέρχονταν ἀπὸ τὴ Φιλαδέλφεια μαρτύρησε δωδέκατος στὴ Σμύρνη καὶ ἡ μνήμη του ξεχωρίζει ἀπ' ὅλων τῶν

παντί τόπω λαλείσθαι· οὐ μόνον διδάσκαλος γενόμενος ἐπίσημος, ἀλλὰ καὶ μάστιγος ἔξοχος, οὗ τὸ μαρτύριον πάντες ἐπιθυμοῦσιν μιμεῖσθαι κατὰ τὸ εὐαγγέλιον Χριστοῦ γενόμενον. 2. διὰ τῆς ὑπομονῆς καταγωνισάμενος τὸν ἄδικον ἄρχοντα καὶ οὕτως τὸν τῆς ἀφθαρσίας στέφανον ἀπολαβὼν, σὺν τοῖς ἀποστόλοις καὶ πᾶσιν δικαίοις ἀγαλλιώμενος δοξάζει τὸν θεὸν καὶ πατέρα παντοκράτορα καὶ εὐλογεῖ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν σωτῆρα τῶν ψυχῶν ἡμῶν καὶ κυβερνήτην τῶν σωμάτων ἡμῶν καὶ ποιμένα τῆς κατὰ τὴν οἰκουμένην καθολικῆς ἐκκλησίας.

10 XX. Ὑμεῖς μὲν οὖν ἠξιώσατε διὰ πλειόνων δηλωθῆναι ὑμῖν τὰ γενόμενα, ἡμεῖς δὲ κατὰ τὸ παρὸν ἐπὶ κεφαλαίῳ μεμνηνάμεν διὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν Μαρκιῶνος. μαθόντες οὖν ταῦτα καὶ τοῖς ἐπέκεινα ἀδελφοῖς τὴν ἐπιστολὴν διαπεμψασθε, ἵνα καὶ ἐκεῖνοι δοξάζωσιν τὸν κύριον τὸν ἐκλογὰς ποιῶντα ἀπὸ τῶν ἰδίων
15 δούλων.

2. Τῷ δὲ δυναμένῳ πάντας ἡμᾶς εἰσαγαγεῖν ἐν τῇ αὐτοῦ χάριτι καὶ δωρεᾷ εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ βασιλείαν, διὰ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, τοῦ μονογενοῦς Ἰησοῦ Χριστοῦ, δόξα, τιμὴ, κράτος, μεγαλωσύνη εἰς τοὺς αἰῶνας. προσαγορευέτε πάντας τοὺς ἁγίους.
20 ὑμᾶς οἱ σὺν ἡμῖν προσαγορευούσιν καὶ Εὐάρεστος, ὁ γραψάς, πανοικί.

XXI. Μαρτυρεῖ δὲ ὁ μακάριος Πολύκαρπος μὴνός Ξανθικοῦ δευτέρου ἰσταμένου, πρὸ ἑπτὰ καλανδῶν Μαρτίων, σαββάτῳ μεγάλῳ, ὥρα ὀγδόη. συνελήφθη δὲ ὑπὸ Ἡρώδου ἐπὶ ἀρχιερέως Φιλίππου Τραλλιανοῦ, ἀνθυπατεύοντος Στατίου Κοδράτου, βασιλεύοντος δὲ εἰς τοὺς αἰῶνας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὃ ἡ δόξα, τιμὴ, μεγαλωσύνη, θρόνος αἰώνιος ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. ἀμήν.

ΣΗΜ. Τὸ ἐπίμετρον τοῦ Μαρτυρίου ἴδε ἐν τῷ Β' τομίδιῳ τῶν Ἀποστολικῶν Πατέρων.

ἄλλων καὶ ἀναφέρεται σὲ κάθε τόπο ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρες. Ὁ Πολύκαρπος δὲν ὑπῆρξε μονάχα μεγάλος διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ μάρτυς περιφανῆς, τοῦ ὁποίου τὸ μαρτύριον ὅλοι θέλουν νὰ μιμηθοῦν διότι ἔγινε σύμφωνα μετὰ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. Πολέμησε μετὰ τὴν ὑπομονὴν τὸν ἄρχοντα τῆς ἀδικίας καὶ ἔτσι παίρνοντας τὸν στέφανον τῆς ἀφθαρσίας, μαζί με τοὺς ἀποστόλους καὶ ὅλους τοὺς δικαίους ἀγαλλεται καὶ δοξάζει τὸν Θεὸν καὶ πατέρα παντοκράτορα καὶ εὐλογεῖ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν σωτῆρα τῶν ψυχῶν μας καὶ κυβερνήτη τῶν σωμάτων μας καὶ ποιμένα τῆς καθολικῆς καὶ οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας.

Μᾶς ζητήσατε μετὰ λεπτομέρειες νὰ σᾶς διηγηθοῦμε τὰ ὅσα συνέβησαν καὶ σὲ τοῦτο τὸ γράμμα μας σᾶς τὰ ἐκθέτομε διαστέλνοντάς το σᾶς μετὰ τὸν ἀδελφὸν μας Μαρκίωνα. Ἀφοῦ, λοιπόν, τὸ διαβάσετε καὶ μάθετε ὅσα ἀναφέραμε, στείλιτε το καὶ στοὺς παραπέρα ἀδελφούς γιὰ νὰ δοξάζουν καὶ ἐκεῖνοι τὸν Κύριον ποὺ διαλέγει τοὺς δούλους του.

Στὸν δὲ δυναμένο νὰ μᾶς εἰσαγάγῃ μετὰ τὴν χάριν του καὶ τὴν δωρεὰν του στὴν αἰώνια βασιλεία του διὰ τοῦ υἱοῦ του τοῦ μονογενοῦς Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἃς εἶναι ἡ δόξα, ἡ τιμὴ, τὸ κράτος, ἡ μεγαλωσύνη στοὺς αἰῶνες. Χαιρετῆστε μας ὅλους τοὺς ἁγίους ἀδελφούς. Σᾶς χαιρετοῦν ὅλοι οἱ δικοὶ μας καὶ ὁ Εὐάρεστος ποὺ ἔγραψε τὸ γράμμα, μ' ὅλην τὴν οἰκογένειαν.

Ὁ μακάριος Πολύκαρπος ἐμαρτύρησε τὸν μῆνα Ξανθικό, στὴ δευτέρη μέρα, πρὶν ἀπὸ τίς ἑπτὰ Μάρτιες καλάνδες, τὸ Μέγα Σάββατον καὶ ὥρα ὀγδόη. Συνελήφθη ἀπὸ τὸν Ἡρώδη, ὅταν ἀρχιερεὺς ἦταν ὁ Τραλλιανὸς Φίλιππος, ἀνθύπατος ὁ Στάτιος Κοδράτος, βασιλεὺς δὲ αἰώνιος ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Στὸν ὅποιον ἡ δόξα, τιμὴ, μεγαλωσύνη, θρόνος αἰώνιος ἀπὸ γενεὰν σὲ γενεὰ. Ἀμήν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΔΙΟΓΝΗΤΟΝ

10 *Ι. Ἐπειδὴ ὄρω, κράτιστε Διόγνητε, ὑπερεσπουδακότα σε τὴν θεοσέβειαν τῶν Χριστιανῶν μαθεῖν καὶ πάνυ σαφῶς καὶ ἐπιμελῶς πυνθανόμενον περὶ αὐτῶν, τίνοι τε θεῶ πεποιθότες καὶ πῶς θρησκείοντες αὐτὸν [τόν] τε κόσμον ὑπερορῶσι πάντες καὶ θανάτου καταφρονοῦσι καὶ οὔτε τοὺς νομιζομένους ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων θεοὺς λογίζονται οὔτε τὴν Ἰουδαίων δεισιδαιμονίαν φυλάσσοι, καὶ τίνα τὴν φιλοστοργίαν ἔχουσι πρὸς ἀλλήλους, καὶ τί δὴ ποτε καινὸν τοῦτο γένος ἢ ἐπιτήδευμα εἰσηλθεν εἰς τὸν βίον νῦν καὶ οὐ πρότερον· ἀποδέχομαι γὰρ τῆς προθυμίας σε ταύτης καὶ*

15 *II. Ἄγε δὴ, καθάρας σεαυτὸν ἀπὸ πάντων τῶν προκατεχόντων σου τὴν διάνοιαν λογισμῶν καὶ τὴν ἀπατωσάν σε συνήθειαν ἀποσκηνασάμενος, καὶ γενόμενος ὡσπερ ἐξ ἀρχῆς καινὸς ἄνθρωπος, ὡς ἂν καὶ λόγον καινοῦ, καθάπερ καὶ αὐτὸς ὡμολόγησας, ἀκρατῆς ἐσόμενος· ἴδε μὴ μόνον τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀλλὰ καὶ τῇ φρονήσει, τίνας ὑποστάσεις ἢ τίνας εἶδους τυγχάνουσιν, οὓς*
20 *ἔρεϊτε καινομιζετε θεοὺς. 2. οὐχ ὁ μὲν τις λίθος ἐστίν, ὅμοιος τῷ πατουμένῳ, ὁ δ' ἐστὶ χαλκός, οὐ κρείσσων τῶν εἰς τὴν χρῆσιν ἡμῖν κεχαλκευμένων σκευῶν, ὁ δὲ ξύλον, ἤδη καὶ σεσηπός, ὁ δὲ ἄργυρος, κρηίζων ἀνθρώπου τοῦ φυλάξαντος, ἵνα μὴ κλατῆ, ὁ δὲ σίδηρος, ἐπὶ ἰοῦ διεφθαρμένος, ὁ δὲ ὄστρακον, οὐδὲν τοῦ κατεσκευασμένου πρὸς τὴν ἀτιμοτάτην ὑπηρεσίαν εὐπρεπέστερον; 3. οὐ φθαρτῆς ὕλης ταῦτα πάντα; οὐχ ὑπὸ σιδήρου καὶ πυρὸς κεχαλκευμένα; οὐχ ὁ μὲν αὐτῶν λιθοξόος, ὁ δὲ χαλκεύς, ὁ δὲ ἄργυροκόπος, ὁ δὲ κεραμεὺς ἔπλασεν; οὐ πρὶν ἢ ταῖς τέχναις τούτων εἰς τὴν μορφὴν τούτων ἐκτυπωθῆναι, ἢν ἕκαστον αὐτῶν ἐκάστω, ἔτι καὶ*
30 *νῦν, μεταμεμορφωμένον; οὐ τὰ νῦν ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης ὄντα σκευή*

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΔΙΟΓΝΗΤΟΝ

Ἐπειδὴ βλέπω, ἐξοχώτατε Διόγνητε, ὅτι ἔχεις παρὰ πολὺ μεγάλη φροντίδα νὰ μάθῃς τὴ θεοσέβεια τῶν χριστιανῶν καὶ ζητᾷς πληροφορίες ξεκάθαρες καὶ γιὰ κάθε σημεῖο τῆς ζωῆς τους, σὲ τί Θεὸ πιστεύουν καὶ πῶς ἡ θρησκεία ποὺ ἔχουν τοὺς κάνει νὰ παραβλέπουν τὸν παρόντα κόσμον ὅλοι καὶ νὰ καταφρονοῦν τὸν θάνατο καὶ νὰ θεωροῦν ἀνυπάρκτους τοὺς θεοὺς τῶν εἰδωλολατρῶν καὶ νὰ μὴ φυλάιν τοὺς Ἰουδαϊκοὺς τύπους· ἐπειδὴ θέλεις νὰ κατατοπισθῆς στὰ μυστικά τῆς φιλοστοργίας ποὺ τρέφουν μετὰξὺ τους καὶ νὰ ἐξηγήσῃς πῶς συνέβη αὐτὴ ἡ καινούργια τάξις ἀνθρώπων, αὐτὴ ἡ καινούργια ζωὴ νὰ ἀνθίσῃ στὴν οἰκουμένη τώρα μόλις καὶ ὄχι πρὶν, δέχομαι εὐχάριστα τὴ διψᾶ σου αὐτὴ καὶ ζητῶ ἀπὸ τὸν Θεό, ποὺ χορηγεῖ σὲ μᾶς καὶ τὸν λόγο καὶ τὴν ἀκοή, νὰ μοῦ δώσῃ τὴ χάρι νὰ σοῦ μιλήσω κατὰ τέτοιον τρόπο ὥστε νὰ σὲ ἰδῶ νὰ ἀνανήψῃς καὶ νὰ χαρῶ πολὺ πρῶτος ἐγὼ γι' αὐτό.

Ἐλα, λοιπόν, ἀφοῦ καθάρισες τὴ διάνοιά σου ἀπ' ὅλους τοὺς λογισμοὺς ποὺ τὴ μόλυναν ἕως τώρα καὶ τίς ἀπατηλές συνήθειες ἀφοῦ πετάξῃς ἀπὸ πάνω σου, καὶ γίνῃς ἀπ' αὐτὴ τὴ στιγμή καινὸς ἄνθρωπος, προκειμένου νὰ μαθητεύσῃς, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος τ' ὡμολόγησες, σὲ καινούργια διδασκαλία. Ἄνοιξε τὰ μάτια τῆς ψυχῆς σου γιὰ νὰ ἰδῆς τί ὑπόστασι ἔχουν καὶ τί λογῆς εἶναι οἱ θεοὶ ποὺ πιστεύετε καὶ προσκυνῆτε. Ἀπὸ τί εἶναι καμωμένοι; Ὁ ἕνας ἀπὸ πέτρα, ὅμοια μ' ἐκεῖνες ποὺ πατᾶμε, ὁ ἄλλος ἀπὸ χαλκὸ ὄχι καλύτερον ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ φτιάχνουμε τὰ οἰκιακὰ σκευή, ὁ ἄλλος ἀπὸ ξύλο ποὺ σαπίζει ἀργὰ ἢ γρήγορα, ὁ ἄλλος ἀπὸ ἀσῆμι ποὺ χρειάζεται ἀνθρώπο γιὰ νὰ τὸ φυλάξῃ ἀπὸ τὴν κλοπὴ, ὁ ἄλλος ἀπὸ σίδηρο ποὺ ἡ σκουριὰ τὸ τρώει, ὁ ἄλλος ἀπὸ ὄστρακο σὲ τίποτε εὐπρεπέστερο ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ χρησιμοποιοῦνται στίς ποταπότερες ἀνάγκες. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ θεοὶ εἶναι φτιαγμένοι ἀπὸ φθαρτὴ ὕλη. Τὸ σίδηρο καὶ ἡ φωτιά τοὺς ἔκαμε. Ἄλλους ὁ γλύπτης, ἄλλους ὁ γύφτος, ἄλλους ὁ χουσοχόος, ἄλλους ὁ ἀγγειοπλάστης τοὺς δημιούργησε. Πρὶν τοὺς δουλέψουν τὰ χέρια αὐτῶν τῶν τεχνιτῶν καὶ τοὺς δώσουν μορφή,

γένονται ἄν, εἰ τύχοι τῶν αὐτῶν τεχνιτῶν, ὅμοια τοιούτοις; 4. οὐ ταῦτα πάλιν, τὰ νῦν ὑφ' ὑμῶν προσκυνούμενα, δύναται ἄν ὑπὸ ἀνθρώπων σκευὴ ὅμοια γενέσθαι τοῖς λοιποῖς; οὐ κομφά πάντα; οὐ τυφλά; οὐκ ἄψυχα; οὐκ ἀναίσθητα; οὐκ ἀκίνητα; οὐ πάντα σηπόμενα; οὐ πάντα φθειρόμενα; 5. ταῦτα θεοὺς καλεῖτε, τούτοις δουλεύετε, τούτοις προσκυνεῖτε, τέλεον δ' αὐτοῖς ἐξομοιοῦσθε. 6. διὰ τοῦτο μισεῖτε Χριστιανούς, ὅτι τούτους οὐκ ἠγοῦνται θεοὺς. 7. ὑμεῖς γὰρ αἰνεῖν νομίζοντες καὶ οἰόμενοι, οὐ πολὺ πλέον αὐτῶν καταφρονεῖτε; οὐ πολὺ μᾶλλον αὐτοὺς χλευάζετε καὶ ὑβρίζετε, τοὺς μὲν λιθίνους καὶ ὀστρακίνοὺς σέβοντες ἀφυλάκτους, τοὺς δὲ ἀργυρέους καὶ χρυσοὺς ἐγκλείοντες ταῖς νυξὶ καὶ ταῖς ἡμέραις φύλακας παρακαθιστάντες, ἵνα μὴ κλαπῶσιν; 8. αἷς δὲ δοκεῖτε τιμαῖς προσφέρειν, εἰ μὲν αἰσθάνονται, κολάζετε μᾶλλον αὐτούς· εἰ δὲ ἀναισθητοῦσιν, ἐλέγχοντες αἵματι καὶ κνίσαις αὐτοὺς θρησκεύετε. 9. ταῦθ' ὑμῶν τις ὑπομεινάτω, ταῦτα ἀνασχέσω τις ἑαυτῷ γενέσθαι. ἀλλὰ ἄνθρωπος μὲν οὐδὲ εἰς ταύτης τῆς κολάσεως ἐκὼν ἀνέχεται, αἰσθησὶν γὰρ ἔχει καὶ λογισμόν· ὁ δὲ λίθος ἀνέχεται, ἀναισθητεῖ γάρ. οὐκ οὖν τὴν αἰσθησὶν αὐτοῦ ἐλέγχετε. 10. περὶ μὲν οὖν τοῦ μὴ δεδουλωθῆαι Χριστιανούς τοιούτοις θεοῖς πολλὰ μὲν [ἄν] καὶ ἄλλα εἰπεῖν ἔχοιμι· εἰ δέ τιμι μὴ δοκοῖ καὶ ταῦτα ἱκανά, περισσὸν ἠγοῦμαι καὶ τὸ πλείω λέγειν.

III. Ἐξῆς δὲ περὶ τοῦ μὴ κατὰ τὰ αὐτὰ Ἰουδαίους θεοσεβεῖν αὐτοὺς οἰμαί σε μάλιστα ποθεῖν ἀκοῦσαι. 2. Ἰουδαῖοι τοίνυν, εἰ μὲν ἀπέχονται ταύτης τῆς προειρημένης λατρείας, καλῶς θεὸν εἶνα τῶν πάντων σέβειν καὶ δεσπότην ἀξιοῦσι φρονεῖν· εἰ δὲ τοῖς προειρημένοις ὁμοιοτρόπως τὴν θρησκείαν προσάγουσιν αὐτῷ ταύτην, διαμαρτάνουσιν. 3. ἃ γὰρ τοῖς ἀναισθητοῖς καὶ κομποῖς προσφέροντες οἱ Ἕλληνες ἀφροσύνης δεῖγμα παρέχουσι, ταῦθ' οὗτοι καθάπερ προσδοκώμενῳ τῷ θεῷ λογιζόμενοι παρέχειν μωρίαν εἰκὸς μᾶλλον ἠγοῖντ' ἄν, οὐ θεοσεβείαν. 4. ὁ γὰρ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς καὶ πᾶσιν ἡμῖν χορηγῶν, ὧν προσδεόμεθα, οὐδενὸς ἄν αὐτὸς προσδέοιτο τούτων ὧν τοῖς οἰόμενοις διδόναι παρέχει αὐτός. 5. οἱ

τί ἦσαν; Καὶ τὰ σκευὴ ποὺ εἶναι φτιαγμένα ἀπὸ τὴν ἴδια ὕλη μ' αὐτοὺς τοὺς θεοὺς, ἂν τὰ ξαναχύσουν οἱ τεχνίτες δὲν τὰ φτιάχνουν καὶ αὐτὰ θεοὺς; Καὶ οἱ τωρινοὶ θεοὶ δὲν μπορεῖ νὰ γίνουν στὰ χέρια τῶν ἴδιων τεχνιτῶν σκευὴ οἰκιακά; Οἱ θεοὶ αὐτοὶ δὲν εἶναι ὅλοι κουφοί; Ὅλοι τυφλοί; Ὅλοι ἄψυχοι; Ὅλοι ἀναίσθητοι; Ὅλοι ἀκίνητοι; Ὅλοι φθαρτοί; Αὐτὰ τὰ ξόανα τὰ ὀνομάζετε θεοὺς, τὰ ὑπηρετεῖτε ὡς δοῦλοι, τὰ προσκυνεῖτε καὶ τ' ἀντιγράφετε στὴ ζωὴ σας. Μισεῖτε τοὺς χριστιανούς, διότι δὲν τὰ πιστεύουν γιὰ θεοὺς. Καὶ ὅμως, σεῖς ποὺ θαρρεῖτε ὅτι τὰ λατρεύετε, τὰ καταφρονεῖτε περισσότερο ἀπὸ τοὺς χριστιανούς. Τὰ χλευάζετε καὶ τὰ ὑβρίζετε περισσότερο ἀπὸ μᾶς, ὅταν ὅσα ἀπ' αὐτὰ εἶναι πέτρινα καὶ ὀστράκινα τ' ἀφήνετε ἀφύλαχτα καὶ ὅσα εἶναι ἀσημένια ἢ χρυσὰ τὰ διπλοκλειδώνετε καὶ τοὺς βάζετε νύχτα μέρα φύλακες γιὰ νὰ μὴ κλαποῦν. Καὶ μὲ τίς τιμὲς ποὺ τοὺς προσφέρετε, ἂν μὲν αἰσθάνονται, τὰ στενοχωρεῖτε μᾶλλον παρὰ τὰ εὐχαριστεῖτε· καὶ ἂν εἶναι ἀναίσθητα κυττάτε νὰ τὰ ξυπνήσετε μὲ αἵματα καὶ κνίσες. Ἄς τὰ ὑπομείνη κανεὶς ἀπὸ σᾶς κάτι τέτοια, ἄς βάλῃ τὸν ἑαυτό του στὴ θέσι ἐκεῖνων. Ἀλλὰ δὲν θὰ βρεθῆ βέβαια ἄνθρωπος νὰ ἀνεχθῆ τέτοια τιμωρία, διότι ἔχει αἴσθησι καὶ λογικό. Ἐνῶ ἡ πέτρα τὴν ἀνέχεται, ἐπειδὴ εἶναι πρᾶγμα ἀναισθητο. Ἔτσι, λοιπόν, δὲν ἀποτείνεσθε στὴν αἴσθησι τῆς πέτρας οὔτε τὴν ἀποδείχνετε. Γιὰ τὸ ὅτι, λοιπόν, οἱ χριστιανοὶ δὲν μποροῦν νὰ ὑποδουλωθοῦν σὲ τέτοιους θεοὺς πολλὰ ἄλλα θὰ εἶχα νὰ πῶ. Ἀλλὰ μετὰ ὅσα εἶπα ἤδη ἂν κανεὶς τὰ θεωρῆ λίγα, περιττεῖε κάθε παρὰ πέρα λόγος.

Κατόπιν ποθεῖς διακαῶς νὰ μάθης, ὅπως νομίζω, γιὰτὶ οἱ χριστιανοὶ δὲν θρησκεύονται ὅμοια μὲ τοὺς Ἰουδαίους. Οἱ Ἰουδαῖοι, εἶναι ἀλήθεια, ὅτι δὲν μετέχουν στὴν ἴδια λατρεία ποὺ προανέφερα. Σωστὰ ὁμολογοῦν καὶ ἀναγνωρίζουν ἕνα Θεὸ καὶ Δεσπότη. Ἀλλὰ ὁμοιότροπα μὲ τοὺς εἰδωλολάτρεις τοῦ ἐκδηλώνουν τὴ λατρεία τους καὶ αὐτὸ εἶναι ἡ πλάνη τους. Οἱ ἐθνικοὶ μὲ τίς τιμὲς ποὺ προσφέρουν στ' ἀναίσθητα καὶ κουφὰ εἰδωλα δεῖχνουν τὴν ἀφροσύνη τους. Ἀνάλογη μωρία δεῖχνουν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ὅταν προσφέρουν τίς ἴδιες τιμὲς στὸν Θεὸ σὰν νὰ εἶχε ἀνάγκη ἀπ' αὐτές. Διότι ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, αὐτὸς ποὺ μᾶς τὰ χορηγεῖ ὅλα ὅσα ἔχομε

δέ γε θυσίας αὐτῷ δι' αἵματος καὶ κνίσης καὶ ὀλοκαυτωμάτων ἐπιτελεῖν οἰόμενοι καὶ ταύταις ταῖς τιμαῖς αὐτὸν γεραίρειν, οὐδὲν μοι δοκοῦσι διαφέρειν τῶν εἰς τὰ κωφὰ τὴν αὐτὴν ἐνδεικνυμένων φιλοτιμιῶν τῶν [μὲν] μὴ δυναμένοις τῆς τιμῆς μεταλαμβάνειν, 5 τῶν δὲ δοκούντων παρέχειν τῷ μηδενὸς προσδεομένῳ.

IV. Ἄλλὰ μὴν τό γε περὶ τὰς βρώσεις αὐτῶν ψοφοδεῆς καὶ τὴν περὶ τὰ σάββατα δεισιδαιμονίαν καὶ τὴν τῆς περιτομῆς ἀλαζονείαν καὶ τὴν τῆς νηστείας καὶ νομμησίας εἰρωνείαν, καταγέλαστα καὶ οὐδενὸς ἄξια λόγου, [οὐ] νομίζω σε χρῆζειν παρ' ἐμοῦ 10 μαθεῖν. 2. τό τε γὰρ τῶν ὑπὸ τοῦ θεοῦ κτισθέντων εἰς χρῆσιν ἀνθρώπων ἃ μὲν ὡς καλῶς κτισθέντα παραδέχεσθαι, ἃ δ' ὡς ἄχρηστα καὶ περισσὰ παραιτεῖσθαι, πῶς οὐκ ἀθέμιστον; 3. τὸ δὲ καταπεύδασθαι θεοῦ ὡς κωλύοντος ἐν τῇ τῶν σαββάτων ἡμέρᾳ καλὸν τι ποιεῖν, πῶς οὐκ ἀσεβές; 4. τὸ δὲ καὶ τὴν μείωσιν 15 τῆς σαρκὸς μαρτύριον ἐκλογῆς ἀλαζονεύεσθαι ὡς διὰ τοῦτο ἐξαιρέτως ἠγαπημένους ὑπὸ θεοῦ, πῶς οὐ χλεύης ἄξιον; 5. τὸ δὲ παρεδρεύοντας αὐτοὺς ἄστροις καὶ σελήρῃ τὴν παρατήρησιν τῶν μηνῶν καὶ τῶν ἡμερῶν ποιεῖσθαι καὶ τὰς οἰκονομίας θεοῦ καὶ τὰς τῶν καιρῶν ἀλλαγὰς καταδιαυρεῖν πρὸς τὰς αὐτῶν ὁρμάς, ἃς μὲν 20 εἰς ἑορτάς, ἃς δὲ εἰς πένθη· τίς ἂν θεοσεβείας καὶ οὐκ ἀφροσύνης πολὺ πλεόν ἠγήσασθαι δεῦγμα; 6. τῆς μὲν οὖν κοινῆς εἰκαυότητος καὶ ἀπάτης καὶ τῆς Ἰουδαίων πολυπραγμοσύνης καὶ ἀλαζονείας ὡς ὀρθῶς ἀπέχονται Χριστιανοί, ἀρκούντως σε νομίζω μεμαθημέναι· τὸ δὲ τῆς ἰδίας αὐτῶν θεοσεβείας μυστήριον μὴ 25 προσδοκῆσης δύνασθαι παρὰ ἀνθρώπου μαθεῖν.

V. Χριστιανοὶ γὰρ οὔτε γῆ οὔτε φωνῇ οὔτε ἔθεσι διακεκριμένοι τῶν λοιπῶν εἰσὶν ἀνθρώπων. 2. οὔτε γὰρ πον πόλεις ἰδίας κατοικοῦσιν οὔτε διαλέκτῳ τινὶ παρηλλαγμένῃ χρῶνται οὔτε βίον παράσημον ἀσκοῦσιν. 3. οὐ μὴν ἐπινοῖα τινὶ καὶ φροντίδι πολυπραγμῶ 30 ρων ἀνθρώπων μάθημα τοῦτ' αὐτοῖς ἐστὶν εὐρημένον, οὐδὲ δόγματος ἀνθρωπίνου προεστᾶσιν ὥστερ ἔνιοι. 4. κατοικοῦντες δὲ πόλεις ἐλληνίδας τε καὶ βαρβάρους, ὡς ἕκαστος ἐκκληρώθη, καὶ

ἀνάγκη, τίποτε δὲν χρειάζεται ὁ ἴδιος καὶ ὁ ἴδιος δίνει ἐκεῖνα πού τοῦ προσφέρου ὁ πλανημένοι Ἰουδαῖοι. Τοῦ προσφέρου θυσίας μ' αἷμα καὶ κνίσα καὶ ὀλοκαυτώματα καὶ θαρροῦν ὅτι ἔτσι τὸν γεραίρουν καὶ τὸν τιμοῦν, μοιάζοντας ἀκριβῶς μ' ἐκείνους πού δείχνουν τὴν ἴδια προθυμία στ' ἄψυχα εἶδωλα. Οἱ μὲν προσφέρουν σὲ ψεύτικους θεούς, πού δὲν μποροῦν ν' ἀπολαύσουν τὰ προσφερόμενα, οἱ δὲ προσφέρουν στὸν Θεὸ πράγματα πού δὲν τὰ ἔχει ἀνάγκη.

Ἐξ ἄλλου δὲν νομίζω ὅτι περιμένεις ἀπὸ μένα νὰ μάθης πόσο καταγέλαστα καὶ τιποτένια πράγματα εἶναι ἡ περίφοβη λεπτολογία τους ὡς πρὸς τὰ φαγητά, ἡ δεισιδαιμονία τους γιὰ τὰ σάββατα, ἡ ἀλαζονεία τῆς περιτομῆς, ἡ εἰρωνεία τῆς νηστείας καὶ νομμησίας. Δὲν εἶναι ἀσέβεια τάχα νὰ παραδέχονται ἀπ' ὅσα ἔχτισε ὁ Θεὸς γιὰ νὰ τὰ χρησιμοποιοῦν οἱ ἄνθρωποι ὠρισμένα ὡς καλὰ καὶ ὠρισμένα νὰ μὴ τ' ἀγγίζου κἀν ὡς ἄχρηστα καὶ περιττά; Πῶς δὲν εἶναι ἀσέβεια νὰ λένε ὅτι τάχα ὁ Θεὸς ἀπαγαρεύει τὴν ἀγαθοεργία κατὰ τὸ σάββατο; Καὶ πῶς νὰ μὴ τοὺς κατηγορήσει κανεὶς ὅταν περηφανεύονται γιὰ λίγη κομμένη σάρκα, θεωρώντας αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ὡς σημάδι τῆς ἐκλογῆς τους ἀπὸ τὸν Θεό; Καὶ ὅταν τοὺς βλέπει κανεὶς νὰ παραφυλᾶνε τ' ἄστρα καὶ τὸ φεγγάρι γιὰ νὰ ὀρίζουν σύμφωνα μὲ τίς τροχιὰς τῶν οὐρανίων σωμάτων τοὺς μῆνες καὶ τίς μέρες καὶ νὰ παίρνουν ἀπὸ τῆ θεία οἰκονομία, πού ὑπάρχει μέσα στὴ φύσι κι ἀπὸ τίς ἀλλαγές τῶν ἐποχῶν αὐθαίρετες διαιρέσεις σύμφωνες μὲ τίς διαθέσεις πού ἔχουν κάθε φορὰ κι ἔτσι ἄλλοτε νὰ γιορτάζου κι ἄλλοτε νὰ πενθοῦν, ποῖος θὰ τὰ πῆ αὐτὰ τὰ πράγματα δείγματα θεοσεβείας κι ὄχι ἀφροσύνης; Νομίζω, λοιπόν, ὅτι κατάλαβες ἀρκετὰ γιατί ἔχουν δίκιο οἱ χριστιανοὶ νὰ στέκονται μακριὰ τόσο ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρικὴ χοντροκοπιὰ καὶ ἀπάτη ὅσο καὶ ἀπὸ τὴν πολυπραγμοσύνη καὶ τὴν ἀλαζονεία τῶν Ἰουδαίων. Ὅσο γιὰ τὸ τὸ μυστήριον τῆς δικῆς τους θεοσεβείας μὴ περιμένεις νὰ τὸ μάθης ἀπὸ ἄνθρωπο.

Διότι οἱ χριστιανοὶ οὔτε ἀπὸ τὸν τόπο πού κατοικοῦν οὔτε ἀπὸ τῆ γλῶσσα πού μιλοῦν οὔτε ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ ζωὴ τους διακρίνονται ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους. Οὔτε πόλεις ἰδιαιτερές ἔχουν οὔτε διάλεκτο ξεχωριστὴ οὔτε ζωὴ κάνουν φανταχτερή. Ἡ ὀρησκεία τους εἶναι κάτι πού δὲν τὸ ἐπενόησε ἀνθρώπινο μυαλό καὶ δὲν τὸ καθίδρυσε ἀνθρώπινη φροντίδα οὔτε ἀνθρώπινη ἰδεο-

τοῖς ἐγγωρίοις ἔθεσιν ἀκολουθοῦντες ἐν τε ἐσθῆτι καὶ διαίτῃ καὶ τῷ λοιπῷ βίῳ θαυμαστὴν καὶ ὁμολογουμένως παράδοξον ἐνδεικνύονται τὴν κατάστασιν τῆς ἑαυτῶν πολιτείας. 5 πατρίδας οἰκοῦσιν ἰδίαις, ἀλλ' ὡς πάροικοι μετέχουσι πάντων ὡς πολῖται, καὶ πάνθ' ὑπομένουσιν ὡς ξένοι· πᾶσα ξένη πατρίς ἐστὶν αὐτῶν, καὶ πᾶσα πατρίς ξένη. 6. γαμοῦσιν ὡς πάντες, τεκνογονοῦσιν· ἀλλ' οὐ ρίπτουσι τὰ γεννώμενα. 7. τράπεζαν κοινὴν παρατίθενται, ἀλλ' οὐ κοίτην. 8. ἐν σαρκὶ τυγχάνουσιν, ἀλλ' οὐ κατὰ σάρκα ζῶσιν. 9. ἐπὶ γῆς διατρίβουσιν, ἀλλ' ἐν οὐρανῷ πολιτεύονται. 10. πείθονται τοῖς ὠρισμένοις νόμοις, καὶ τοῖς ἰδίους βίοις νικῶσι τοὺς νόμους. 11. ἀγαπῶσι πάντας, καὶ ὑπὸ πάντων διώκονται. 12. ἀγροῦνται, καὶ κατακρίνονται· θανατοῦνται, καὶ ζωοποιοῦνται. 13. πτωχεύουσι, καὶ πλουτίζουσι πολλούς· πάντων ὑστεροῦνται, καὶ ἐν πᾶσι περισσεύουσιν. 14. ἀτιμῶνται, καὶ ἐν ταῖς ἀτιμίαις δοξάζονται. βλασφημοῦνται, καὶ δικαιῶνται. 15. λοιδοροῦνται, καὶ εὐλογοῦσιν· ὑβρίζονται, καὶ τιμῶσιν. 16. ἀγαθοποιῶντες ὡς κακοὶ κολάζονται· κολαζόμενοι χαίρουσιν ὡς ζωοποιοῦμενοι. 17. ὑπὸ Ἰουδαίων ὡς ἀλλόφυλοι πολεμοῦνται καὶ ὑπὸ Ἑλλήνων διώκονται· καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἔχθρας εἰπεῖν οἱ μισοῦντες οὐκ ἔχουσιν.

VI. Ἀπλῶς δ' εἰπεῖν, ὅπερ ἐστὶν ἐν σώματι ψυχῇ, τοῦτ' εἰσὶν ἐν κόσμῳ Χριστιανοί. 2. ἔσπαρται κατὰ πάντων τῶν τοῦ σώματος μελῶν ἡ ψυχῇ, καὶ Χριστιανοὶ κατὰ τὰς τοῦ κόσμου πόλεις. 3. οἰκεῖ μὲν ἐν τῷ σώματι ψυχῇ, οὐκ εἰσὶ δὲ ἐκ τοῦ σώματος· καὶ Χριστιανοὶ ἐν κόσμῳ οἰκοῦσιν, οὐκ εἰσὶ δὲ ἐκ τοῦ κόσμου. 4. ἀόρατος ἡ ψυχῇ, ἐν ὄρατῷ φρουρεῖται· τῷ σώματι καὶ Χριστιανοὶ γινώσκονται μὲν ὄντες ἐν τῷ κόσμῳ, ἀόρατος δὲ αὐτῶν ἡ θεοσέβεια μένει. 5. μισεῖ τὴν ψυχῇ ἢ σὰρξ καὶ πολεμεῖ μὴδὲν ἀδικουμένη, διότι ταῖς ἡδοναῖς κωλύεται χρῆσθαι· μισεῖ καὶ Χριστιανούς· ὁ κόσμος μὴδὲν ἀδικούμενος, ὅτι ταῖς ἡδοναῖς ἀντιτάσσονται. 6. ἡ ψυχῇ τὴν μισοῦσαν ἀγαπᾷ σάρκα καὶ τὰ μέλη· καὶ Χριστιανοὶ τοὺς μισοῦντας ἀγαπῶσιν. 7. ἐγκλείσται μὲν ἡ ψυχῇ τῷ σώματι, συνέχει δὲ αὐτὴ τὸ σῶμα· καὶ

λογία ἀκολουθοῦν ὅπως ὠρισμένοι φιλοσοφοῦντες. Κατοικοῦν σὲ πόλεις ἑλληνικὰς καὶ βάρβαρας, ὅπου ἔλαχε ὁ καθένας τους, ἀκολουθῶντας τὶς τοπικὰς συνήθειαις στὰ φορέματα καὶ στὸ φαγητὸ καὶ στὸν ὑπόλοιπο βίον καὶ ἡμῶν ἡ πολιτεία τους φανερώνεται θαυμαστὴ καὶ ὁμολογουμένως παράδοξη. Πατρίδα τους ἔχουν καὶ αὐτοὶ ἓνα ὠρισμένο τόπο, ἀλλὰ ὡς πάροικοι. Μετέχουν σὲ ὅλα ὡς πολῖται καὶ ὅλα τὰ ὑπομένουν ὡς ξένοι. Κάθε ξένος τόπος εἶναι πατρίδα τους καὶ κάθε πατρίδα τους ξένος τόπος. Παντρεύονται ὅπως ὅλοι, κάνουν παιδιὰ, ἀλλὰ δὲν τ' ἀπορίχνουν. Κάθονται σὲ κοινὸ τραπέζι, ἀλλὰ δὲν ἔχουν κοινὴ κοίτη. Ἐν σαρκὶ βρίσκονται, ἀλλὰ ζοῦν οὐ κατὰ σάρκα. Στὴ γῆ περνοῦν τὶς μέρες τους, ἀλλὰ στὸν οὐρανὸ πολιτεύονται. Ὑπακούουν στοὺς νόμους τοῦ κράτους, ἀλλὰ μὲ τὴ ζωὴ τους νικοῦν τοὺς νόμους. Ἀγαποῦν ὅλους καὶ ὅλοι τοὺς καταδιώκουν. Δὲν τοὺς ξέρουν καὶ ὅμως τοὺς καταδικάζουν· τοὺς θανατῶνουν καὶ ζωοποιοῦνται. Πτωχεύουσι καὶ πλουτίζουσι πολλούς. Ἀπὸ ὅλα στεροῦνται καὶ ὅλα τὰ ἔχουν περισσῖα. Ἀτιμῶνται καὶ ἡ ἀτιμία τοὺς δοξάζει. Βλασφημοῦνται καὶ βγαίνουν δικαιωμένοι. Λοιδοροῦνται καὶ εὐλογοῦσιν. Ὑβρίζονται καὶ τιμῶνται. Ἀγαθοποιῶν καὶ τιμωροῦνται ὡς κακοποιοί. Τιμωροῦνται καὶ χαίρουσιν ὡς ζωοποιοῦμενοι. Οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς πολεμοῦν ὡς ἀλλοφύλους καὶ οἱ εἰδωλολάτραι τοὺς διώκουν· καὶ ὅλοι αὐτοὶ ποὺ τοὺς μισοῦν δὲν ξέρουν τὴν αἰτία τῆς ἔχθρας τους.

Καὶ γὰρ νὰ τὸ ποῦμε ἀπλούστερα, ὅτι εἶναι στὸ σῶμα ἡ ψυχῇ, αὐτὸ εἶναι στὸν κόσμον οἱ χριστιανοί. Εἶναι ἀπλωμένη σὲ ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματος ἡ ψυχῇ καὶ οἱ χριστιανοὶ εἶναι κατὰ-σπαρτοὶ στὴν οἰκουμένη. Ἡ ψυχῇ κατοικεῖ μέσα στὸ σῶμα, ἀλλὰ δὲν εἶναι τοῦ σώματος. Καὶ οἱ χριστιανοὶ κατοικοῦν μέσα στὸν κόσμον, ἀλλὰ δὲν εἶναι τοῦ κόσμου. Ἀόρατη ἡ ψυχῇ, φρουρεῖται μέσα στὸ ὄρατὸ σῶμα. Καὶ οἱ χριστιανοί, ξέρουμε ὅλοι ὅτι βρίσκονται μέσα στὸν κόσμον, ἀλλὰ ἡ θεοσέβειά τους μένει ἀόρατη. Μισεῖ τὴν ψυχῇ ἢ σάρκα καὶ τὴν πολεμεῖ ἐνῶ σὲ τίποτε δὲν τὴν ἀδικεῖ ἡ ψυχῇ, μόνον καὶ μόνον διότι τὴν ἐμποδίζει νὰ ριχθῇ στὶς ἡδονές. Μισεῖ καὶ τοὺς χριστιανούς· ὁ κόσμος ἐνῶ σὲ τίποτε οἱ χριστιανοὶ δὲν τὸν ἀδικοῦν, μόνον καὶ μόνον διότι ἀντιτάσσονται στὶς ἡδονές. Ἡ ψυχῇ ἀγαπᾷ τὴν σάρκα καὶ τὰ μέλη τῆς ποὺ τὴν

Χριστιανοὶ κατέχονται μὲν ὡς ἐν φρουρᾷ τῷ κόσμῳ, αὐτοὶ δὲ συνέχουσι τὸν κόσμον. 8. ἀθάνατος ἡ ψυχὴ ἐν θνητῷ σκηνώματι κατοικεῖ· καὶ Χριστιανοὶ παροικοῦσιν ἐν φθορτοῖς, τὴν ἐν οὐρανοῖς ἀφθαρσίαν προσδεχόμενοι. 9. κακοουρομένη σιτίσις καὶ ποτοῖς ἡ ψυχὴ βελτιοῦται· καὶ Χριστιανοὶ κολαζόμενοι καθ' ἡμέραν πλεονάζουσι μᾶλλον. 10. εἰς τισαύτην αὐτοὺς τάξιν ἔθετο ὁ θεός, ἣν οὐ θεμιτὸν αὐτοῖς παραιτησασθαι.

VII. Οὐ γὰρ ἐπίγειον, ὡς ἔφην, εὐρημα τοῦτ' αὐτοῖς παροδόθη, οὐδὲ θνητὴν ἐπίνοιαν φυλάσσειν οὕτως ἀξιούσων ἐπιμελῶς, οὐδὲ ἀνθρωπίνων οἰκονομίαν μυστηρίων πεπίστευνται. 2. ἀλλ' αὐτὸς ἀληθῶς ὁ παντοκράτωρ καὶ παντοκτίστης καὶ ἀόρατος θεός, αὐτὸς ἀπ' οὐρανῶν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸν λόγον τὸν ἅγιον καὶ ἀπεριώρητον ἀνθρώποις ἐνίδρυσεν καὶ ἐγκατεστήριξε ταῖς καρδίαις αὐτῶν· οὐ, καθάπερ ἂν τις εἰκάσειεν, ἀνθρώποις ὑπηρέτην τινὰ πέμψας ἢ ἄγγελον ἢ ἄρχοντα ἢ τινα τῶν διεπόντων τὰ ἐπίγεια ἢ τινα τῶν πεπιστευμένων τὰς ἐν οὐρανοῖς διοικήσεις, ἀλλ' αὐτὸν τὸν τεχνίτην καὶ δημιουργὸν τῶν ὄλων, ᾧ τοὺς οὐρανοὺς ἔκτισεν, ᾧ τὴν θάλασσαν ἰδίῳις ὄροις ἐπέκλεισεν, οὐ τὰ μυστήρια πιστῶς πάντα φυλάσσει τὰ στοιχεῖα, παρ' οὗ τὰ μέτρα τῶν τῆς ἡμέρας δρόμων [ὁ ἥλιος] εἴληφεν φυλάσσειν, ᾧ πειθαρχεῖ σελήνη νυκτὶ φαίνειν κελεύοντι, ᾧ πειθαρχεῖ τὰ ἄστρα τῷ τῆς σελήνης ἀκολουθοῦντα δρόμῳ· ᾧ πάντα διατέτακται καὶ διώρισται καὶ ὑποτέτακται, οὐρανοὶ καὶ τὰ ἐν οὐρανοῖς, γῆ καὶ τὰ ἐν τῇ γῆ, θάλασσα καὶ τὰ ἐν τῇ θαλάσῃ, πῦρ, ἀήρ, ἄβυσσος, τὰ ἐν ὕψει, τὰ ἐν βάθει, τὰ ἐν τῷ μεταξύ· τοῦτον πρὸς αὐτοὺς ἀπέστειλεν. 3. ἴδρά γε, ὡς ἀνθρώπων ἂν τις λογίσαιτο, ἐπὶ τυραννίδι καὶ φόβῳ καὶ καταπλήξει; 4. οὐ μὲν οὖν· ἀλλ' ἐν ἐπιεικείᾳ καὶ πραύτητι ὡς βασιλεὺς πέμπτων υἱὸν βασιλέα ἐπέμψεν, ὡς θεὸν ἐπέμψεν, ὡς [ἄνθρωπον] πρὸς ἀνθρώπους ἐπέμψεν, ὡς σώζων ἐπέμψεν, ὡς πείθων, οὐ βιαζόμενος· βία γὰρ οὐ πρόσεστι τῷ θεῷ. 5. ἐπέμψεν ὡς κληῶν, οὐ διώκων· ἐπέμψεν ὡς ἀγαπῶν, οὐ κρινῶν. 6. πέμψει

μισοῦν. Καὶ οἱ χριστιανοὶ ἀγαποῦν ἐκείνους ἀπὸ τοὺς ὁποίους μισοῦνται. Ἡ ψυχὴ εἶναι φυλακισμένη στὸ σῶμα, ἀλλὰ τὸ συγκρατεῖ αὐτὴ στὴ ζωὴ. Καὶ οἱ χριστιανοὶ εἶναι δεσμῶτες τοῦ κόσμου, ἀλλὰ ὁ κόσμος ζῆ χάρι σ' αὐτοῦς. Ἀθάνατη εἶναι ἡ ψυχὴ καὶ κατοικεῖ σὲ θνητὸ σκηνώμα. Καὶ οἱ χριστιανοὶ περνοῦν μέσα ἀπὸ τῆ φθορᾶ κατευθυνόμενοι πρὸς τὴν οὐράνια ἀφθαρσία. Μὲ νηστεία καὶ δίψα τοῦ σώματος ἡ ψυχὴ βελτιώνεται. Καὶ οἱ χριστιανοὶ τιμωρούμενοι καθημερινὰ γίνονται περισσότεροι. Διότι ὁ Θεὸς τοὺς κάλεσε σὲ ζωὴ, ἀπὸ τὴν ὁποία τοὺς εἶναι ἀθάνατο πιά νὰ παραιτηθοῦν.

Δὲν εἶναι ἐπίγειο, καθὼς εἶπα, εὐρημα ἡ πίστις ποὺ τοὺς δόθηκε οὔτε βάλθησαν νὰ φυλάξουν θνητὸ ἐπιπόνημα καὶ ἀνθρώπινη θρησκεία. Ἄλλ' ὁ ἴδιος ἀληθινὰ ὁ παντοδύναμος καὶ κτίστης τῶν πάντων καὶ ἀόρατος Θεὸς φύτεψε στὶς καρδιὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ καλλιεργεῖ τὴν οὐράνια ἀλήθεια καὶ τὸν λόγο τὸν ἅγιο καὶ ἀχώρητο στὸν νοῦ. Καὶ δὲν ἔστειλε, ὅπως εἶναι φυσικὸ νὰ σκεφθῆ κανεῖς, στοὺς ἀνθρώπους κάποιον ὑπηρέτη ἀπὸ τὶς ἀσώματες δυνάμεις, ποὺ διέπουν τὰ ἐπίγεια καὶ κρατοῦν τὴν οὐράνια τάξι, ἀλλὰ τὸν ἴδιο τὸν τεχνίτη καὶ δημιουργὸ τῶν πάντων. Ἐκείνον γιὰ τὸν ὁποῖον καὶ μέσῳ τοῦ ὁποῖου ἔκτισε τὸ στερέωμα καὶ μάνδρωσε τὴ θάλασσα μὲ τὶς ἀκρογιαλιές, τοῦ ὁποῖου τὰ μυστήρια φυλάγονται πιστὰ ἀπὸ ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως, ἀπὸ τὸν ὁποῖον προστάχθηκε ὁ ἥλιος νὰ ἀκολουθῆ τὶς τροχιές του, στὸν ὁποῖον πειθαρχεῖ τὸ φεγγάρι βγαίνοντας τὶς νύχτες, στὸν ὁποῖον ὑπακούουν τὰ ἄστρα ἀκολουθώντας τὸν δρόμο τοῦ φεγγαριοῦ. Ἐκείνον, στὸν ὁποῖον καὶ γιὰ τὸν ὁποῖον ἔχουν συναρμολογηθῆ τὰ πάντα καὶ καθορισθῆ καὶ ὑποταχθῆ, οἱ οὐρανοὶ καὶ ὅσα εἶναι στοὺς οὐρανοὺς, ἡ γῆ καὶ ὅσα εἶναι στὴ γῆ, ἡ θάλασσα καὶ ὅσα εἶναι στὴ θάλασσα, ἡ φωτιά, ὁ ἀέρας, ἡ ἄβυσσος, ὅσα εἶναι σὲ ὕψη, ὅσα εἶναι σὲ βάθος καὶ ὅσα βρίσκονται ἀνάμεσα. Ἐκείνον ἔστειλε στοὺς ἀνθρώπους. Καὶ τὸν ἔστειλε τάχα, ὅπως εἶναι φυσικὸ νὰ συλλογισθῆ κανεῖς, γιὰ νὰ προξενήσῃ ἔτσι φόβο, κατάπληξι καὶ συμμαζέμα; Κάθε ἄλλο. Ἰσα-ἴσα μὲ ἐπιεικεία καὶ πραότητα ὁ βασιλεὺς ἔστειλε τὸν βασιλέα υἱὸ του, τὸν ἔστειλε ὡς Θεὸ ἀλλὰ καὶ ὡς ἀνθρώπο στοὺς ἀνθρώπους, τὸν ἔστειλε ὡς σωτήρα, τὸν ἔστειλε γιὰ νὰ πείσῃ καὶ ὄχι νὰ ἐκβιάσῃ. Διότι ἡ βία

γὰρ αὐτὸν κρῖνοντα· καὶ τίς αὐτοῦ τὴν παρουσίαν ὑποστήσεται;...
7. οὐχ ὄρᾳ παραβαλλομένους θηρίοις, ἵνα ἀρνήσωνται τὸν κύ-
ριον, καὶ μὴ νικωμένους; 8. οὐχ ὄρᾳ, ὅσα πλείονες κολάζονται,
τοσούτῳ πλεονάζοντας ἄλλους; 9. ταῦτα ἀνθρώπου οὐ δοκεῖ
5 τὰ ἔργα ταῦτα δύναμις ἐστὶ Θεοῦ· ταῦτα τῆς παρουσίας αὐτοῦ
δείγματα.

VIII. Τίς γὰρ ὄλωσ ἀνθρώπων ἡπίστατο, τί ποτ' ἐστὶ θεός,
πρὶν αὐτὸν ἔλθεῖν; 2. ἢ τοὺς κενούς καὶ ληρώδεις ἐκείνων λό-
γους ἀποδέχηται τῶν ἀξιοπίστων φιλοσόφων, ὧν οἱ μὲν τινες πῦρ
ἔφασαν εἶναι τὸν θεὸν (οὐ μέλλουσι χωρήσειν αὐτοί, τοῦτο κα-
10 λουσί θεόν), οἱ δὲ ὕδωρ, οἱ δ' ἄλλο τι τῶν στοιχείων τῶν ἐκτι-
σμένων ὑπὸ θεοῦ; 3. καίτοι γε, εἴ τις τούτων τῶν λόγων ἀπόδε-
κτός ἐστι, δύναται ἂν καὶ τῶν λοιπῶν κτισμάτων ἐν ἑκαστῷ
ὁμοίως ἀποφαινεσθῆαι θεόν. 4. ἀλλὰ ταῦτα μὲν τερατεία καὶ πλάνη
15 τῶν γοήτων ἐστίν· 5. ἀνθρώπων δὲ οὐδεὶς οὔτε εἶδεν οὔτε ἐγνώ-
ρισεν, αὐτὸς δὲ ἑαυτὸν ἐπέδειξε. 6. ἐπέδειξε δὲ διὰ πίστεως,
ἢ μόνῃ θεὸν ἰδεῖν συγκεχώρηται. 7. ὁ γὰρ δεσπότης καὶ δημιουρ-
γὸς τῶν ὄλων θεός, ὁ ποιήσας τὰ πάντα καὶ κατὰ τάξιν διακρί-
νας, οὐ μόνον φιλόθεος ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ μακρόθυμος. 8.
20 ἀλλ' οὗτος ἦν μὲν αἰεὶ τοιοῦτος καὶ ἔστι καὶ ἔσται, χρηστός καὶ
ἀγαθός καὶ ἀόργητος καὶ ἀληθής, καὶ μόνος ἀγαθός ἐστιν· 9.
ἐννοήσας δὲ μεγάλην καὶ ἄφραστον ἔννοιαν ἀνεκοινώσατο μόνῳ
τῷ παιδί. 10. ἐν ὅσῳ μὲν οὖν κατεῖχεν ἐν μυστηρίῳ καὶ διε-
τήρει τὴν σοφὴν αὐτοῦ βουλήν, ἀμελεῖν ἡμῶν καὶ ἀφροντιστεῖν
ἔδωκεν. 11. ἐπεὶ δὲ ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ ἀγαπητοῦ παιδὸς καὶ
ἔφανέρωσε τὰ ἐξ ἀρχῆς ἡτοιμασμένα, πάνθ' ἅμα παρέσχεν ἡμῖν,
καὶ μετασχεῖν τῶν εὐεργεσιῶν αὐτοῦ καὶ ἰδεῖν καὶ νοῆσαι, ἃ τίς
ἂν πώποτε προσεδόκησεν ἡμῶν;

IX. Πάντ' οὖν ἤδη παρ' ἑαυτῶ σὺν τῷ παιδί οικονομικῶς,
μέχρι μὲν τοῦ πρόσθεν χρόνου εἶασεν ἡμᾶς, ὡς ἐβουλόμεθα, ἀτά-
80 κτοῖς φοραῖς φέρεσθαι; ἡδοναῖς καὶ ἐπιθυμίαις ἀπαγομέ-

δὲν ταιριάζει στὸν Θεό. Τὸν ἔστειλε γὰρ νὰ καλέσῃ, ὅχι γὰρ νὰ
καταδιώξῃ. Τὸν ἔστειλε ἀπὸ ἀγάπῃς καὶ ὅχι γὰρ νὰ κρῖνῃ. Ὁ δὲ τὴν
ξαναστελεῖ γὰρ νὰ κρῖνῃ καὶ τότε τὴν παρουσία του ποιὸς θὰ τὴν
βαστάξῃ;... Δὲν βλέπεις τοὺς χριστιανούς νὰ ρίχνονται στὰ θη-
ρία γὰρ ν' ἀρνηθοῦν τὸν Κύριο καὶ ὅμως νὰ μὴ νικῶνται; Δὲν
βλέπεις ὅτι ὅσο περισσότεροι τιμωροῦνται, τόσο περισσότεροι γί-
νονται; Αὐτὰ δὲν εἶναι ἀνθρώπινα φαινόμενα. Αὐτὰ ἐξηγοῦνται
μονάχα μὲ τὴν δύναμι τοῦ Θεοῦ. Αὐτὰ εἶναι φανερώματα τῆς ἰδίας
του τῆς παρουσίας.

Ποιὸς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους θὰ μπορούσε νὰ γνωρίζῃ στὸ
βάθος τί εἶναι ὁ Θεός, πρὶν ὁ Χριστὸς ἔλθῃ; Ἡ παραδέχεσαι τὰ
κούφια λόγια τῶν σπουδαίων φιλοσόφων, ποὺ μοιάζουν μὲ παρα-
ληρήματα, ὅταν ἄλλοι ἀπ' αὐτοὺς εἶπαν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι πῦρ
(ἐκεῖ ποὺ θὰ πήγαιναν οἱ ἴδιοι, αὐτὸ τὸ ὀνόμασαν Θεό), ἄλλοι νερὸ
καὶ ἄλλοι διάφορα ἄλλα στοιχεῖα, τὰ ὅποια ἀκριβῶς κτίσθηκαν
ἀπὸ τὸν Θεό; Μὰ ἂν κάποια ἀπ' αὐτὲς τίς θεωρίες γίνῃ ἀποδεκτὴ,
τότε μὲ τὸ ἴδιο δικαίωμα μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι εἶναι Θεὸς
καὶ ἓνα ὅποιοδήποτε ἄλλο κτίσμα. Ἀλλά, βέβαια, ὅλα αὐτὰ εἶναι
ταχυδακτυλοουργίες καὶ καμώματα ἀπατεῶνων θαυμασποιοῦν.
Κανεὶς ἄνθρωπος οὔτε εἶδε οὔτε γνώρισεν τὸν Θεό, ἀλλ' ὁ Θεὸς
ὁ ἴδιος φανέρωσε τὸν ἑαυτό του. Καὶ τὸν φανέρωσε διὰ τῆς πί-
στεως. Μονάχα μὲ τὴν πίστι μᾶς ἔχει δοθῆ ὁ τρόπος νὰ βλέπουμε
τὸν Θεό. Ὁ δεσπότης καὶ δημιουργὸς τῶν ὄλων Θεός, ποὺ ἔφτιαξε
τὰ πάντα καὶ τὰ ξεχώρισε σὲ εἶδη, δὲν ὑπῆρξε μόνον φιλόθεος,
ἀλλὰ καὶ μακρόθυμος. Ἀλλὰ καὶ ἦταν ἀνεκαθὲν τέτοιος καὶ εἶναι
καὶ θὰ εἶναι χρηστός καὶ ἀγαθός καὶ ἀνόργιστος καὶ ἀληθινός,
καὶ μόνος ἀγαθός εἶναι. Κι ἀφοῦ ἐνόησε κάποια μεγάλη καὶ ἀνεί-
πωτη ἔννοια, τὴν ἀνεκοίνωσε μονάχα στὸν υἱό του. Καὶ ὅσο διέ-
στημα φύλαγε μέσα σὲ μυστήριον καὶ κρατοῦσε κρυφὴ τὴ σοφὴ
του ἀπόφασιν, φαινόταν πὼς ἀμελοῦσε καὶ δὲν φρόντιζε γιὰ μᾶς.
Μὰ ὅταν ἀπεκάλυψε μέσῳ τοῦ ἀγαπητοῦ του παιδιοῦ καὶ φανέ-
ρωσε ἐκεῖνα ποὺ εἶχε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἑτοιμασμένα, ὅλα μονομιᾶς
μᾶς τὰ χάρισε, δηλαδὴ καὶ νὰ μετέχουμε στὶς εὐεργεσίες του καὶ
νὰ δοῦμε καὶ νὰ ἐννοήσουμε ἐκεῖνα ποὺ κανεὶς ἕως τότε δὲν εἶχε
οὔτε κἀν φαντασθῆ.

Ἀφοῦ, λοιπόν, εἶχε καταστρώσει τὸ σχέδιον τῆς θείας οικονο-

ρους, οὐ πάντως ἐφηρόμενος τοῖς ἁμαρτήμασιν ἡμῶν, ἀλλ' ἀνε-
 χόμενος, οὐδὲ τῷ τότε τῆς ἀδικίας καιρῷ συνευδοκῶν, ἀλλὰ τὸν
 νῦν τῆς δικαιοσύνης δημιουργῶν, ἵνα ἐν τῷ τότε χρόνῳ ἔλεγ-
 χθέντες ἐν τῶν ἰδίων ἔργων ἀνάξιοι ζωῆς νῦν ὑπὸ τῆς τοῦ θεοῦ
 5 χρηστότητος ἀξιωθῶμεν, καὶ τὸ καθ' ἑαυτοὺς φανερώσαντες
 ἀδύνατον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ τῇ δυ-
 νάμει τοῦ θεοῦ δυνατοὶ γενηθῶμεν. 2. ἐπεὶ δὲ πεπλήρωτο μὲν
 ἡ ἡμετέρα ἀδικία καὶ τελείως πεφανέρωτο, ὅτι ὁ μισθὸς αὐτῆς
 κόλασις καὶ θάνατος προσεδοκᾶτο, ἦλθε δὲ ὁ καιρὸς, ὃν θεὸς
 10 προέθετο λοιπὸν φανερῶσαι τὴν ἑαυτοῦ χρηστότητα καὶ δύναμιν
 (ὡς τῆς ὑπερβαλλούσης φιλανθρωπίας καὶ ἀγάπης τοῦ θεοῦ), οὐκ
 ἐμίσησεν ἡμᾶς οὐδὲ ἀπώσατο οὐδὲ ἐμνησιμάκησεν, ἀλλὰ ἐμακρο-
 θύμησεν, ἠνέσχετο, ἔλεων αὐτὸς τὰς ἡμετέρας ἁμαρτίας ἀνεδέξατο,
 αὐτὸς τὸν ἴδιον υἱὸν ἀπέδοτο λύτρον ὑπὲρ ἡμῶν, τὸν ἄ-
 15 γιον ὑπὲρ ἀνόμων, τὸν ἄκακον ὑπὲρ τῶν κακῶν, τὸν δίκαιον
 ὑπὲρ τῶν ἀδίκων, τὸν ἀφθαρτον ὑπὲρ τῶν φθαρτῶν, τὸν ἀθά-
 νατον ὑπὲρ τῶν θνητῶν. 3. τί γὰρ ἄλλο τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἡ-
 δυνήθη καλύψαι ἢ ἐκείνου δικαιοσύνη; 4. ἐν τίνι δικαιωθῆναι δυ-
 νατὸν τοὺς ἀνόμους ἡμᾶς καὶ ἀσεβεῖς ἢ ἐν μόνῳ τῷ νῦν τοῦ θεοῦ;
 20 5. ὡς τῆς γλυκείας ἀνταλλαγῆς, ὡς τῆς ἀνεξιχνίαστου δημιουργίας,
 ὡς τῶν ἀπροσδοκῆτων εὐεργεσιῶν ἵνα ἀνομία μὲν πολλῶν ἐν δι-
 καίῳ ἐνὶ κρυβῆ, δικαιοσύνη δὲ ἐνὸς πολλοὺς ἀνόμους δικαιώσῃ.
 6. ἐλέγξας οὖν ἐν μὲν τῷ πρόσθεν χρόνῳ τὸ ἀδύνατον τῆς ἡμε-
 τέρας φύσεως εἰς τὸ τυχεῖν ζωῆς, νῦν δὲ τὸν σωτήρα δέξας δυνατὸν
 25 σώζειν καὶ τὰ ἀδύνατα, ἐξ ἀμφοτέρων ἐβουλήθη πιστεῦναι ἡμᾶς
 τῇ χρηστότητι αὐτοῦ, αὐτὸν ἠγεῖσθαι τροφέα, πατέρα, διδάσκα-
 λον, σύμβουλον, ἰατρόν, νοῦν, φῶς, τιμὴν, δόξαν, ἰσχύν, ζωὴν,
 περὶ ἐνδύσεως καὶ τροφῆς μὴ μεριμνᾶν.

X. Ταύτην καὶ σὺ τὴν πίστιν ἐὰν ποθήσης, καὶ λάβῃς πρῶτον
 30 μὲν ἐπίγνωσιν πατρός. 2. ὁ γὰρ θεὸς τοὺς ἀνθρώπους ἠγάπησε,
 δι' οὓς ἐποίησε τὸν κόσμον, οἷς ὑπέταξε πάντα τὰ ἐν τῇ γῆ,
 οἷς λόγον ἔδωκεν, οἷς νοῦν, οἷς μόνους ἄνω πρὸς αὐτὸν ὄραν ἐπέ-

μίας μὲ τὸν υἱὸν τοῦ, ἕως χθὲς μᾶς ἄφηγε νὰ παίρνομεν τὴν κατή-
 φορο τῆς ἀπιστίας, πού τόσο τὸν θέλαμε, παρασυρμένοι ἀπὸ ἡδον-
 νῆς καὶ ἐπιθυμίας. Ὅχι βέβαια διότι ἀρεσκόταν στὶς ἁμαρτίες
 μας, ἀλλὰ τὶς ἀνεχόταν. Δὲν συνευδοκοῦσε σ' ἐκείνη τὴν ἐποχὴ
 τῆς ἀδικίας, ἀλλὰ δημιουργοῦσε τὴν τωρινὴ ἐποχὴ τῆς δικαιο-
 σύνης, ὥστε ἔχοντας ἀποδειχθῆ τὸν πρῶτο καιρὸ ἀπὸ τὰ ἴδια
 μας τὰ ἔργα ὡς ἀνάξιοι τῆς ζωῆς, τώρα ν' ἀξιωθοῦμε τὴ χρηστό-
 τητα τοῦ Θεοῦ κι ἀφοῦ στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό μας βεβαιωθοῦμε γιὰ
 τὸ πόσο ἀδύνατο ἦταν εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ
 Θεοῦ, τώρα μὲ τὴ δύναμι τοῦ Θεοῦ νὰ μποῦμε σ' αὐτή. Ἡ ἀδι-
 κία μας εἶχε ἀποκορυφωθῆ καὶ συμπληρωθῆ. Εἶχε γίνει κατὰ-
 δηλο ὅτι τὸ κατάντημά μας δὲν μποροῦσε νὰ εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὴν
 κόλασι καὶ τὸν θάνατο. Ἀλλὰ ἦλθε ἡ ὥρα πού ὁ Θεὸς εἶχε προο-
 ρίσει γιὰ νὰ φανερώσῃ τὴ χρηστότητα καὶ τὴ δύναμί του (ὡς
 ἀπροσμέτρητῃ φιλανθρωπία καὶ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ!). Δὲν μᾶς
 μίσησε, δὲν μᾶς ἀπεδοκίμασε, δὲν μνησιμάκησε. Ἀλλὰ μακρο-
 θύμησε, ἀνέχθη καὶ μέσα στὸ ἔλεός του ἐπωμίσθηκε ὁ ἴδιος
 τὶς ἁμαρτίες μας, δίνοντας τὸν υἱὸν τοῦ λύτρο γιὰ μᾶς, τὸν ἅγιο
 ὑπὲρ τῶν ἀνόμων, τὸν ἄκακο ὑπὲρ τῶν κακῶν, τὸν δίκαιον ὑπὲρ
 τῶν ἀδίκων, τὸν ἀφθαρτο ὑπὲρ τῶν φθαρτῶν, τὸν ἀθάνατο ὑπὲρ
 τῶν θνητῶν. Διότι τί ἄλλο μπόρεσε νὰ καλύψῃ τὶς ἁμαρτίες μας
 παρὰ ἢ δικαιοσύνη ἐκείνου; Πάνω σὲ ποιὸν θὰ μπορούσαμε νὰ
 δικαιωθοῦμε ἐμεῖς οἱ ἄνομοι καὶ ἀσεβεῖς παρὰ μονάχα πάνω στὸν
 υἱὸ τοῦ Θεοῦ; Ὡς γλυκὴ ἀντάλλαγμα, ὡς ἀνεξιχνίαστη δημιουρ-
 γία, ὡς ἀπροσδόκητες εὐεργεσίες! Ἡ ἀνομία τῶν πολλῶν νὰ κρυβῆ
 ἀπὸ ἓνα δίκαιον, ἢ δικαιοσύνη ἐνὸς νὰ δικαιώσῃ πολλοὺς ἀνό-
 μους. Ἀφοῦ μᾶς ἔκανε ὁ Θεὸς νὰ δοῦμε προτύτερα πόσο ἀδύνατο
 στὴ φύσι μας ἦταν νὰ πετύχομε τὴ ζωὴ καὶ τώρα μᾶς χάρισε
 σωτήρα πού μπορεῖ νὰ μᾶς λυτρώσῃ ὄντας ἀπολύτως ἀδύνατο
 νὰ σωθοῦμε μόνοι μας, καὶ ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ θέλησε νὰ πιστεῦσαμε
 τὴ χρηστότητά του καὶ νὰ τὸν ἀναγνωρίζουμε τροφέα, πατέρα,
 διδάσκαλο, σύμβουλο, ἰατρό, νοῦ, φῶς, τιμὴ, δόξα, δύναμι, ζωὴ,
 χωρὶς νὰ μεριμνᾶμε γιὰ τὸ τί θὰ ντυθοῦμε καὶ τί θὰ φᾶμε.

Αὐτὴ τὴν πίστι ἀν ποθήσης καὶ σὺ, θὰ ἀποκτήσης πρῶτα
 πρῶτα τὴν ἐπίγνωσι τοῦ πατρός. Διότι ὁ Θεὸς τοὺς ἀνθρώπους
 ἀγάπησε, γιὰ τοὺς ὁποίους ἔχτισε τὸν κόσμον, στοὺς ὁποίους ὑπέ-

τρεψεν, οὗς ἐκ τῆς ἰδίας εἰκόνας ἔπλασε, πρὸς οὗς ἀπέστειλε
 τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ, οἷς τὴν ἐν οὐρανῷ βασιλείαν
 ἐπηγγελάτο καὶ δώσει τοῖς ἀγαπήσασιν αὐτόν. 3. ἐπιγνώσθαι
 ἐπίσης οἷε πληρωθῆσθαι χαρᾶς; ἢ πῶς ἀγαπήσεις τὸν οὕτως
 5 προαγαπήσαντά σε; 4. ἀγαπήσας δὲ μιμητῆς ἔση αὐτοῦ τῆς χρη-
 σιότητος. καὶ μὴ θαυμάσης, εἰ δύναται μιμητῆς ἄνθρωπος γενέ-
 σθαι θεοῦ· δύναται θέλοντος αὐτοῦ. 5. οὐ γὰρ τὰ καταδυνα-
 στεύειν τῶν πλησίων οὐδὲ τὸ πλεον ἔχειν βούλεσθαι τῶν ἀσθενε-
 στέρων οὐδὲ τὸ πλουτεῖν καὶ βιάζεσθαι τοὺς ὑποδεεστέρους εὐ-
 10 δαιμονεῖν ἐστίν, οὐδὲ ἐν τούτοις δύναται τις μιμήσασθαι θεόν,
 ἀλλὰ ταῦτα ἐκτὸς τῆς ἐκείνου μεγαλειότητος. 6. ἀλλ' ὅστις
 τὸ τοῦ πλησίον ἀναδέχεται βᾶρος, ὃς ἐν ᾧ κρείσσων ἐστίν ἕτερον
 τὸν ἐλαττούμενον εὐεργετεῖν ἐθέλει, ὃς ἂν παρὰ τοῦ θεοῦ λαβὼν
 ἔχει, ταῦτα τοῖς ἐπιδοκίμοις χορηγῶν θεὸς γίνεται τῶν λαμβά-
 15 νόντων, οὗτος μιμητῆς ἐστὶ θεοῦ. 7. τότε θεοῦ τυγχάνων ἐπι-
 γνῶσθαι, ὅτι θεὸς ἐν οὐρανοῖς πολιτεύεται, τότε μυστήρια θεοῦ λα-
 λεῖν ἄρξῃ, τότε τοὺς κολαζομένους ἐπὶ τῷ μὴ θέλειν ἀρνήσασθαι
 θεὸν καὶ ἀγαπήσεις καὶ θαυμάσεις· τότε τῆς ἀπάτης τοῦ κόσμου
 καὶ τῆς πλάνης καταγνώσῃ, ὅταν τὸ ἀληθῶς ἐν οὐρανῷ ζῆν ἐπι-
 20 γνῶσθαι, ὅταν τοῦ δοκοῦντος ἐνθάδε θανάτου καταφρονήσης, ὅταν
 τὸν ὄντως θάνατον φοβηθῆς, ὃς φυλάσσειται τοῖς κατακριθισομέ-
 νοις εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, ὃ τοὺς παραδοθέντας αὐτῷ μέχρι τέ-
 λους κολάσει. 8. τότε τοὺς ὑπομένοντας ὑπὲρ δικαιοσύνης θαυ-
 μάσεις τὸ πῦρ τὸ πρόσκαιρον καὶ μακαρίσεις, ὅταν ἐκεῖνο τὸ πῦρ
 25 ἐπιγνῶσθαι.

ΣΗΜ.—Τὸ ἐπίμετρον τῆς Ἐπιστολῆς ἴδε εἰς ἐν τῷ Β' τομιδίῳ τῶν
 Ἀποστολικῶν Πατέρων.

ταξὲς ὅλα ὅσα εἶναι πάνω στῆ γῆ, στοὺς ὁποίους ἔδωκε λόγο καὶ
 νοῦ, στοὺς ὁποίους μόνους ἀξίωσε νὰ βλέπουν πρὸς τὰ ἄνω, πρὸς
 τὸν ἴδιο, τοὺς ὁποίους ἔπλασε ἀπὸ τὴν ἴδια του τὴν εἰκόνα, πρὸς
 τοὺς ὁποίους ἀπέστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ,
 στοὺς ὁποίους ὑποσχέθηκε τὴν οὐράνια βασιλεία καὶ θὰ τοὺς τῆ
 χάριση ἂν τὸν ἀγαπήσουν. Ὅταν πάρης ἐπίγνωσι ὅλων αὐτῶν,
 δὲν ξέρεις τί χαρὰ θὰ νοιώσης. Καὶ πῶς θ' ἀγαπήσης ἐκεῖνον ποῦ
 τόσο σ' ἀγάπησε πρὶν ἀπὸ τοὺς αἰῶνες; Ἀλλὰ ἀγαπῶντας τον θὰ
 γίνης μιμητῆς τῆς χρησιότητός του. Καὶ μὴ ἀπορήσης γιὰ τὸ
 ὅτι ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ καὶ γίνεται μιμητῆς τοῦ Θεοῦ. Μπορεῖ,
 διότι θέλει ὁ Θεός. Δὲν μιμεῖται τὸν Θεὸ ἐκεῖνος ποῦ καταδυνα-
 στεύει τοὺς διπλανούς του, ἐκεῖνος ποῦ τοὺς ἐκμεταλλεύεται,
 ἐκεῖνος ποῦ πλουτεῖ εἰς βᾶρος τους, ἐκεῖνος ποῦ τοὺς πατεῖ μὲ
 τὸ πέλμα του. Ὅλα αὐτὰ εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν θεῖα μεγαλειότητα.
 Ἀλλὰ μιμητῆς τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐκεῖνος ποῦ σηκώνει τὸ βᾶρος
 τοῦ διπλανοῦ του, ποῦ εὐεργετεῖ τοὺς ἀδυνάτους, ποῦ παίρνοντας
 ἀπὸ τὸν Θεὸ χορηγεῖ σ' ὅσους ἔχουν ἀνάγκη καὶ γίνεται σὰν θεὸς των.
 Τότε θὰ δῆς, ἐνῶ θὰ εἶσαι στῆ γῆ, τὸν Κύριο τοῦ οὐρανοῦ, τότε θ'
 ἀρχίσης νὰ λαλῆς τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ, τότε θ' ἀγαπήσης καὶ θὰ
 θαυμάσης αὐτοὺς ποῦ τόσα ὑποφέρουν γιὰ νὰ μὴ τὸν ἀρνηθοῦν.
 Τότε θὰ καταλάβης τὴν ἀπάτη καὶ τὴν πλάνη τοῦ κόσμου, ὅταν
 νοιώσης τὴν οὐράνια ζωὴ, ὅταν καταφρονήσης τὸν φαινομενικὸ
 ἐδῶ κάτω θάνατο, ὅταν φοβηθῆς τὸν πραγματικὸ θάνατο, ποῦ
 ἐπιφυλάσσεται σ' ὅσους πρόκειται νὰ καταδικασθοῦν στὸ πῦρ τὸ
 αἰώνιο, στῆ φωτιὰ ποῦ ἕως τὸ τέλος θὰ καίη ἐκεῖνους ποῦ θὰ τῆς
 παραδοθοῦν. Τότε θὰ θαυμάσης αὐτοὺς ποῦ ὑπομένουν γιὰ τὴ
 δικαιοσύνη τὸ πρόσκαιρο πῦρ καὶ θὰ τοὺς μακαρίσης, ὅταν
 καταλάβης ἐκεῖνο τὸ πῦρ τί πράγματι εἶναι.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ ΚΑΤΑ ΘΕΜΑΤΑ

Τὸ Εὐρετήριον τοῦτο ἀναφέρεται μόνον εἰς τὰ ὀραιότερα καὶ ἐπιγραμματικὸν χαρακτῆρα ἔχοντα ρητὰ τῶν Ἀποστολικῶν Πατέρων.

Οἱ ἡμίμαυροι ἀριθμοὶ ἀντιστοιχοῦν εἰς τὰς σελίδας, οἱ δὲ λευκοὶ εἰς τοὺς στίχους.

Ἀγαθότης Θεοῦ	Γραφή Ἁγία
180, 18-19	12, 27
Ἀγάπη	50, 7
122, 10—124, 7	100, 23
204, 32	118, 12, 13
224, 17, 18	154, 21-23
Αἵρεσις	156, 9-11
186, 22-26	Διψυχοὶ
188, 23-26	82, 29, 30
200, 21-25	Δόγμα
202, 23-25	28, 26-28
210, 4-6	30, 22-25
212, 21, 22	114, 22, 23
Ἄλας ὁ Χριστὸς	140, 3-7
180, 24	Δόξα ἀγιότητος
Ἀνάστασις	118, 28-30
98, 26, 27	Εἰρηνοποιήσις
158, 20, 21	216, 17
Ἀρμονία φύσεως	Ἐκκλησία
94, 9-34	18, 4-7
Ἀφοσίωσις εἰς τὸν Θεὸν	32, 28-30
220, 14, 15	120, 1-12
Βάπτισμα	126, 18-24
52, 19-22	140, 24, 25
Βασιλεὺς Χριστὸς	152, 18—154, 8
88, 2, 3	Ἐλεημοσύνη
Γνώσις διὰ Χριστοῦ	14, 4, 5,
110, 1-6	156, 2
142, 12, 13	

Ἔργα	192, 19-21
104, 34, 35	192, 25, 26
106, 13	194, 18-20
112, 1,2	196, 9, 10
178, 1,2	196, 19
Εὐχαριστία θεία	196, 32—198, 1
174, 2, 3	210, 9-11
Θλίψεις	Μετάνοια
12, 30, 31	146, 20-28
38, 15	Μίμησις Χριστοῦ
158, 20-21	20, 7, 8
158, 29, 30	72, 27
Κήρυγμα	74, 1
12, 32-34	200, 15, 16
52, 11-14	Ὁμολογία
74, 15, 16	142, 12, 13
Κλῆρος	168, 22, 23
22, 15-17	Παρθενία
164, 14-16	218, 20-22
182, 12, 13	Πνεῦμα Ἁγίων
184, 23	166, 31
184, 25-27	Πραότης
200, 20, 21	186, 4, 5
204, 3-5	Σάρξ
212, 9-11	148, 4-11
212, 14, 15	Σταθερότης
216, 22, 23	218, 1, 2
Κόσμος	Σταυρὸς
18, 25, 26	54, 2-5
30, 25, 26	166, 29-31
50, 8, 9	188, 23-26
144, 1-3	208, 8-10
144, 23-26	Ταπεινοφροσύνη
178, 7-10	102, 35
194, 4, 5	104, 1
254, 26—256—258, 7	112, 4, 5
Μακροθυμία Θεοῦ	122, 5-9
94, 7, 8	Χριστέμποροι
Μαρτύριον	20, 19-27
186, 11-13	

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Ἐν σελ. 187, στίχ. 7, τὸ ὥστε νὰ εἶμαι, νὰ γραφῆ: ὥστε ἐνῶ εἶμαι.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίς
Πρόλογος έκδοτῶν	4
Εἰσαγωγή	5
Διδαχή	10
Βαρνάβα Ἐπιστολή	26
Κλήμεντος Α' πρὸς Κορινθίους	72
» Β' » »	140
Ἰγνατίου πρὸς Ἐφεσίους	162
» » Μαγνησιεῖς	176
» » Τραλλιανούς	184
» » Ρωμαίους	192
» » Φιλαδελφεῖς	200
» » Σμυρναίους	208
» » Πολύκαρπον	216
Πολυκάρπου πρὸς Φιλιππησίους	222
Μαρτύριον Πολυκάρπου	232
Πρὸς Διόγνητον Ἐπιστολή	250
Εὐρετήριον κατὰ θέματα	267

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ "ΑΣΤΗΡ,"
ΑΛ. & Ε. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ 10 - ΑΘΗΝΑΙ

BIBLI
KAI
...